

De meerwaarde van de IAS/IFRS bij de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen

Matthias HINDRIKS

promotor :

Prof. dr. Nadine LYBAERT

Woord vooraf

Deze eindverhandeling wordt voorgedragen voor het behalen van het diploma Handelsingenieur in accountancy en financiering met een verdiepende minor in financiering aan de Universitair Hasselt. Verschillende mensen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze eindverhandeling. Tot hen wil ik hier dan ook een woord van dank richten.

In de eerste plaats wil ik mijn promotor, Prof. Dr. N. Lybaert, bedanken voor de nuttige ideeën, de raadgevingen en kritiek die zij mij gedurende het academiejaar verschaft heeft. Ook wil ik alle anderen bedanken die door middel van advies, verbeterwerk of simpelweg een beetje morele steun hebben geholpen bij het totstandkomen van dit eindwerk.

Daarnaast zou ik nog graag de personen willen bedanken die zo vriendelijk waren om tijd vrij te maken zodat ik samen met hen een verlichtende discussie kon voeren betreffende het onderwerp dat centraal staat in deze eindverhandeling. Deze personen hebben veel bijgedragen aan deze eindverhandeling en hebben dankzij hun kennis ter zake veel relevante informatie bezorgd. Nogmaals mijn dank aan Mijnheer Coppenjans, Mijnheer Vergoossen, Mijnheer Pazen, Mevrouw Weets en Mijnheer Jordaan.

Samenvatting

Het Belgische boekhoudrecht bestaat al sinds 1975. Na dertig jaar is er toch wat slijtage op gekomen en is het Belgische boekhoudrecht toe aan een grondige herziening. Ondernemingen denken steeds meer internationaal, hetzij omdat hun concurrenten internationaal opereren, hetzij omdat ze dat zelf doen. In die context hebben deze bedrijven steeds meer behoefte aan cijfers die vergelijkbaar zijn en op dezelfde basisprincipes steunen. Daarom is men gedeeltelijk overgeschakeld van het statische Belgische boekhoudrecht op de dynamische 'International Financial Reporting Standards' (IFRS). Er is al heel wat geschreven en gezegd over de IFRS. Dat begon jaren geleden al, toen het begrip enige bekendheid kreeg. Nu de IFRS in 2005 definitief zijn ingevoerd, staan de nieuwe boekhoudstandaarden nog steeds volop in de belangstelling. Dit jaar zullen alle Europese beursgenoteerde ondernemingen, op enkele uitzonderingen na, namelijk hun volledige jaarcijfers bekend maken volgens de IFRS.

In Europa zijn momenteel enkel de beursgenoteerde bedrijven verplicht om hun geconsolideerde jaarrekening openbaar te maken conform de IFRS. Er zijn plannen om deze standaarden ook uit te breiden naar de kleinere ondernemingen zonder beursnotering, maar een precieze datum is hier nog steeds niet vastgesteld. Het is wel zo dat in veel Europese landen, zoals België, Frankrijk en Duitsland, het gebruik van de IFRS door bedrijven zonder beursnotering wel al wettelijk toegestaan is maar niet dwingend voorgeschreven. Daarnaast is de International Accounting Standards Board (IASB) in 2005 een project begonnen om te onderzoeken of het mogelijk is een specifieke set van de IFRS te formuleren, die geschikt zijn voor niet-beursgenoteerde ondernemingen (Kamp, 2005).

Aangezien deze nieuwe boekhoudnormen vele voordelen zullen opleveren voor zowel de onderneming zelf, als de investeerders, banken, aandeelhouders e.d., is het interessant om na te gaan of de toepassing van de IFRS ook een werkelijke meerwaarde kan betekenen voor de niet-beursgenoteerde bedrijven. Deze nieuwe internationale boekhoudregelgeving brengt vele voordelen met zich mee, maar is in eerste instantie uitgewerkt voor ondernemingen met

beursnotering. In deze eindverhandeling zal worden nagegaan of bedrijven zonder beursnotering eveneens kunnen genieten van de voordelen van de IFRS.

In het eerste hoofdstuk zal het praktijkprobleem omschreven en gesitueerd worden. Vervolgens zal de centrale onderzoeksvraag geformuleerd worden met de daaruit afgeleide deelvragen. Tenslotte wordt besproken op welke manier de nodige informatie verzameld zal worden en welke methodologische principes zullen worden toegepast. Naast een literatuurstudie zal eveneens een praktijkonderzoek worden uitgevoerd. Dit praktijkonderzoek bestaat uit diepte-interviews met mensen met kennis ter zake. Zo kan de bekomen literatuur worden vergeleken met het praktijkonderzoek en bekomt men een vollediger en juister beeld van de kwestie die centraal staat in deze eindverhandeling.

In het tweede hoofdstuk wordt meer uitleg gegeven over de 'International Financial Reporting Standards'. Dit hoofdstuk heeft als doel de lezer bekend te maken met de betekenis van de IFRS, de geschiedenis ervan, de kernbegrippen binnen de IFRS, de rol en doelstelling van de IASB en de consequenties van de implementatie van de nieuwe accountingnormen. Zo kan de lezer de IFRS plaatsen binnen een ruimer kader en begrijpen waarom deze nieuwe regelgeving nodig is. Beursgenoteerde ondernemingen zijn vanaf 2005 verplicht om hun geconsolideerde jaarrekening op te stellen conform de IFRS. Daarnaast werd aan de lidstaten de mogelijkheid gegeven om deze verplichting al dan niet uit te breiden. Naast het Belgische beleid komen eveneens de objectieven van de IFRS aan bod, d.w.z. de voordelen en de eventuele risico's die verbonden zijn aan de introductie van de IFRS. Dit hoofdstuk sluit af met een korte stand van zaken en een blik op de toekomst.

Hoofdstuk drie moet de lezer een dieper inzicht geven in de nieuwe internationale standaarden. In dit hoofdstuk worden de principes besproken die centraal staan bij de IFRS en wordt in het kort het conceptueel kader rondom de nieuwe boekhoudstandaarden besproken. De nieuwe boekhoudstandaarden zijn niet alles bepalend, maar vormen richtlijnen die door de betreffende ondernemingen moeten worden toegepast. Het derde hoofdstuk besluit met een schets van de impact van een implementatie van de IFRS op de omgeving. Deze nieuwe internationale boekhoudregelgeving is niet alleen van belang voor de onderneming die de

conversie moet doorvoeren, maar ook voor alle partijen die op één of andere manier te maken hebben met zo'n bedrijf.

Het volgende hoofdstuk beschrijft de voornaamste verschillen tussen de Belgische boekhoudregelgeving en de IFRS. Zo kan de lezer zich een beeld vormen van de impact van een eventuele invoering van de IFRS bij niet-beursgenoteerde bedrijven die tot op heden hun jaarrekening nog steeds volgens de Belgische regelgeving moeten opstellen. De voornaamste posten waarin de nieuwe internationale boekhoudregelgeving verschilt van de Belgische worden in dit hoofdstuk beschreven alsook de impact van de IFRS daarop. Tenslotte wordt in dit hoofdstuk 'fair value' beschreven, een aspect dat centraal staat in de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. Deze waarderingmethode draagt in belangrijke mate bij tot de overgang naar een dynamische boekhoudregelgeving.

In het vijfde hoofdstuk wordt er een specifiek onderscheid gemaakt tussen beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen. Dit hoofdstuk is een samenvatting van verschillende elementen die allen een impact hebben op de eventuele meerwaarde van de IFRS voor niet-beursgenoteerde ondernemingen. Er wordt gekeken welke voordelen de IFRS opleveren voor bedrijven met een beursnotering en deze worden vervolgens gerelateerd aan niet-beursgenoteerde ondernemingen.

Het zesde hoofdstuk is een neerslag van de diepte-interviews met specialisten ter zake. Iedere respondent werd vragen gesteld omtrent het onderwerp dat centraal staat in deze eindverhandeling om zo een algemeen beeld te kunnen schetsen. De visies van deze personen wordt dan telkens gerelateerd aan de informatie die bekomen werd vanuit de literatuurstudie. Op deze manier wordt een vollediger beeld bekomen m.b.t. de eventuele meerwaarde van de IFRS voor de niet-beursgenoteerde bedrijven.

Het laatste hoofdstuk bevat een algemene conclusie waarin getracht wordt een zo volledig mogelijk antwoord te geven op de centrale onderzoeksvraag. Dit antwoord wordt geformuleerd op basis van de verzamelde informatie uit de literatuurstudie en de bekomen informatie via het praktijkonderzoek.

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF

SAMENVATTING

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 1: DE PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSOPZET - 1 -

1.1	Omschrijving en situering van het praktijkprobleem.....	- 1 -
1.2	Onderzoeksvragen.....	- 3 -
1.2.1	Formulering van het onderzoeksdoel en de centrale onderzoeksvraag.....	- 3 -
1.2.2	Afleiding van de deelvragen.....	- 3 -
1.3	Onderzoeksopzet	- 5 -
1.3.1	Keuze en verantwoording van de onderzoekstrategie	- 5 -

HOOFDSTUK 2: INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS –

INLEIDING - 6 -

2.1	Historiek van de ‘International Accounting Standards’ en de ‘International Financial Reporting Standards’	- 6 -
2.1.1	Algemeen	- 6 -
2.1.2	Europese historiek (Europa – ‘International Accounting Standards / International Financial Reporting Standards’).....	- 10 -
2.2	Standaardzetting van de ‘International Accounting Standards / International Financial Reporting Standards’	- 12 -
2.3	Welke ondernemingen moeten de ‘International Financial Reporting Standards’ toepassen? -	13 -
2.4	De betrokkenen	- 18 -
2.5	Het objectief van de ‘International Financial Reporting Standards’	- 20 -
2.5.1	De positieve gevolgen	- 20 -

2.5.2	De risico's verbonden aan de invoering van de 'International Financial Reporting Standards'	- 22 -
2.6	De stand van zaken.....	- 24 -
2.7	De toekomst	- 24 -

HOOFDSTUK 3: INZICHT IN DE 'INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS' - 26 -

3.1	Framework	- 26 -
3.2	Onderliggende assumpties.....	- 27 -
3.2.1	Accrual basis	- 27 -
3.2.2	Going concern	- 28 -
3.3	Kwalitatieve eigenschappen van de financiële staten.....	- 29 -
3.3.1	Begrijpbaarheid	- 29 -
3.3.2	Relevantie.....	- 30 -
3.3.2.1	Materialiteit	- 30 -
3.3.3	Betrouwbaarheid	- 31 -
3.3.3.1	Getrouw beeld	- 31 -
3.3.3.2	Substance over form	- 33 -
3.3.3.3	Neutraliteit.....	- 34 -
3.3.3.4	Voorzichtigheid	- 34 -
3.3.3.5	Volledigheid	- 35 -
3.3.4	Vergelijkbaarheid	- 35 -
3.3.4.1	Coherente voorstelling	- 36 -
3.4	De impact van de 'International Financial Reporting Standards' op de omgeving van een onderneming	- 37 -

HOOFDSTUK 4: OVERZICHT VAN DE VERSCHILLEN TUSSEN DE BELGISCHE BOEKHOUDSTANDAARDEN EN DE 'INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS / INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS' - 39 -

4.1	Oprichtingskosten	- 39 -
4.2	Afschrijvingen	- 40 -

4.2.1	Activa met beperkte levensduur	- 40 -
4.2.2	Activa met onbeperkte levensduur	- 41 -
4.3	Goodwill	- 41 -
4.4	Ingekochte eigen aandelen.....	- 42 -
4.5	Voorzieningen.....	- 43 -
4.6	Fair value	- 43 -
4.6.1	Ontstaan.....	- 45 -
4.6.2	Definitie.....	- 45 -
4.6.3	Voordelen.....	- 46 -
4.6.4	Nadelen	- 47 -

HOOFDSTUK 5: ‘INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS’ EN DE BEDRIJVEN ZONDER BEURSNOTERING EN ZONDER TOEPASSING VAN DE ‘INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS’ - 50 -

5.1	Onderscheid m.b.t. toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’	- 51 -
5.1.1	Onderscheid in jaarrekeningen m.b.t. toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’	- 51 -
5.1.2	Onderscheid in ondernemingen m.b.t. de toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’	- 52 -
5.2	Financiering	- 56 -
5.2.1	Financieringsmiddelen van Belgische beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen	- 56 -
5.2.1.1	Financieringsmiddelen van niet-beursgenoteerde ondernemingen.....	- 57 -
5.2.1.2	Financieringsmiddelen van beursgenoteerde ondernemingen	- 58 -
5.2.2	Belanghebbenden bij Belgische beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen	- 60 -
5.2.3	Verschil in behoeften van gebruikers van de jaarrekening	- 61 -
5.3	Internationalisatiegraad van Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen	- 63 -
5.4	Haalbaarheid van de invoering van de ‘International Financial Reporting Standards’ voor Belgische bedrijven zonder beursnotering	- 66 -
5.4.1	Noodzaak?.....	- 66 -
5.4.2	Haalbaarheid.....	- 68 -
5.4.3	Bereidheid bij de niet-beursgenoteerde ondernemingen	- 70 -

5.5	Verduidelijking van wijzigingen a.g.v. de invoering van de ‘International Financial Reporting Standards’	- 72 -
5.6	Impact van de ‘International Financial Reporting Standards’ op het nettoresultaat.....	- 74 -
HOOFDSTUK 6: PRAKTIJKONDERZOEK.....		- 77 -
6.1	Het onderscheid m.b.t. de toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’ ..	- 78 -
6.1.1	Onderscheid in jaarrekeningen m.b.t. de toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’	- 78 -
6.1.2	Onderscheid in ondernemingen m.b.t. de toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’	- 79 -
6.2	Financiering.....	- 81 -
6.2.1	Extern vermogen	- 81 -
6.2.2	De bank	- 82 -
6.2.3	Publiek vermogen.....	- 84 -
6.3	Internationalisatiegraad en de ‘International Financial Reporting Standards’	- 85 -
6.4	Haalbaarheid van een conversie naar de ‘International Financial Reporting Standards’ voor de niet-beursgenoteerde bedrijven.....	- 86 -
6.5	IFRS-light	- 87 -
6.6	De gebruikers van de financiële staten van een onderneming.....	- 89 -
6.6.1	Niet-beursgenoteerde ondernemingen.....	- 89 -
6.6.2	Relatie tussen belanghebbende en onderneming	- 90 -
6.7	Bewegredenen van een niet-beursgenoteerde onderneming.....	- 91 -
6.7.1	Kostenreductie van het financiële apparaat	- 91 -
6.7.1.1	Niet-beursgenoteerde ondernemingen.....	- 92 -
6.7.2	Benchmarking	- 93 -
6.7.3	Internationale activiteiten	- 94 -
6.7.4	Grootte van de niet-beursgenoteerde onderneming	- 94 -
6.7.5	Externe afhankelijkheid.....	- 95 -
6.8	Fair value	- 95 -

HOOFDSTUK 7: BESLUIT	- 97 -
LIJST VAN GERAADPLEEGDE BRONNEN	- 102 -
LIJST VAN FIGUREN	- 109 -
LIJST VAN TABELLEN.....	- 110 -
BIJLAGEN.....	- 111 -
Bijlage 1: Gebruikte vragenlijst bij de diepte-interviews	- 111 -

Hoofdstuk 1: De probleemstelling en onderzoeksopzet

In dit eerste hoofdstuk zal de omschrijving en situering van het praktijkprobleem uiteen worden gezet. Vervolgens zal de centrale onderzoeksvraag worden geformuleerd met de daarbij aansluitende deelvragen. Via deze deelvragen, die telkens een apart deel van het praktijkprobleem belichten, zal uiteindelijk getracht worden een algemene conclusie te trekken betreffende de kwestie die centraal staat in deze eindverhandeling. Tenslotte zal, na de formulering van de deelvragen, de onderzoeksopzet worden besproken. Deze omvat eveneens de keuze en verantwoording voor de gebruikte onderzoeksstrategieën.

Wanneer er in het verdere verloop van deze eindverhandeling wordt verwezen naar de IFRS, de nieuwe internationale boekhoudstandaard, dan is dit tegelijk een verwijzing naar de International Accounting Standards (IAS). Elke verwijzing naar de IFRS betekent een verwijzing naar de nieuwe internationale boekhoudstandaarden in hun totaliteit, dus zowel de IAS als de IFRS.

Tot slot is het van groot belang te vermelden dat men met de conversie naar de IFRS is overgestapt naar een dynamische boekhoudomgeving i.p.v. de statische boekhoudomgeving die men tot nu toe gewend was. Dit is ongetwijfeld een grote vooruitgang maar impliceert eveneens dat er voortdurend veranderingen zijn om de boekhoudregelgeving verder te optimaliseren. In deze eindverhandeling is dan ook een neerslag gemaakt tot en met 2005.

1.1 Omschrijving en situering van het praktijkprobleem

De nieuwe accountingnormen zullen aanvankelijk niet van toepassing zijn op alle ondernemingen. De Europese verordening stelt dat alle ondernemingen gevestigd in een lidstaat en van wiens waardepapieren (effecten) zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt van een lidstaat in de zin van artikel 1, punt 13 van de EG-richtlijn

inzake het verrichten van diensten op het gebied van beleggingen in effecten (EG-verordening nr. 1606/2002), verplicht zijn hun geconsolideerde jaarrekeningen vanaf 2005 in overeenstemming met de IFRS neer te leggen. Ondernemingen zonder beursnoteringen, zowel grote, middelgrote als kleine bedrijven, zijn tot nu toe nog niet verplicht om de IFRS te implementeren. Naar verwachting zullen ook zij ooit verplicht worden hun jaarrekeningen af te stemmen op de IFRS, maar het precieze tijdstip daarvan ligt nog niet vast. Het is nog maar de vraag of het wel een haalbare kaart is voor deze categorie van ondernemingen om hun jaarrekeningen compatibel te maken met de nieuwe internationale accountingstandaarden.

Met de invoering van de IFRS wil men de verstrekking van financiële informatie door bedrijven harmoniseren. Daarnaast beoogt de invoering een hoge mate van transparantie en vergelijkbaarheid van jaarrekeningen om zo een doeltreffende werking van de kapitaalmarkten en de interne markt te garanderen (EG-verordening nr. 1606/2002). Zowel voor de ondernemingen zelf, als voor de investeerders, bankiers, klanten, leveranciers, overheden, aandeelhouders en andere belanghebbenden, belooft de toepassing van de IFRS vele voordelen te bieden.

Tot op heden blijkt dat de toepassing van de nieuwe internationale boekhoudkundige normen (IFRS) geenszins doorbreekt in niet-beursgenoteerde bedrijven. Niettemin geeft de Belgische Overheid de mogelijkheid aan deze bedrijven om de IFRS toe te passen, hetzij dan wel op vrijwillige basis. Een hoge implementatiekost en de complexiteit zijn slechts twee van de vele oorzaken die ondernemingen zonder beursnotering weerhouden om de IFRS toe te passen (Struys, 2005). Automatisch rijst dan de vraag of de niet-beursgenoteerde bedrijven niet zullen lijden onder de implementatie van de IFRS, daar zij geen gebruik willen of kunnen maken van de voordelen die de IFRS biedt. Deze eindverhandeling zal zich focussen op deze problematiek. Er zal onderzocht worden in welke mate het voor de ondernemingen zonder een beursnotering de moeite loont om de nieuwe internationale boekhoudregelgeving te implementeren.

1.2 Onderzoeksvragen

1.2.1 Formulering van het onderzoeksdoel en de centrale onderzoeksvraag

Het objectief van deze eindverhandeling is een inzicht te verschaffen in de impact van de nieuwe internationale boekhoudnormen op de niet-beursgenoteerde ondernemingen. Specifiek is het de bedoeling om na te gaan of de invoering van de IFRS een werkelijke meerwaarde zal betekenen voor deze categorie van bedrijven. Het is duidelijk dat de IFRS van belang zijn voor de beursgenoteerde bedrijven, maar betreffende deze nieuwe boekhoudstandaarden en de niet-beursgenoteerde ondernemingen bestaat er nog heel wat onduidelijkheid.

Dit onderzoek zal zich beperken tot de Belgische ondernemingen enerzijds omdat het anders te complex zou worden en anderzijds omdat er hier nog enig cijfermateriaal over terug te vinden was. Maar natuurlijk zal de conclusie voor de Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven eveneens van toepassing zijn voor de Europese niet-beursgenoteerde bedrijven mits enkele nuanceringen.

De **centrale onderzoeksvraag** kan als volgt worden geformuleerd:

Zal de implementatie van de 'International Financial Reporting Standards' bij de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen resulteren in een duidelijke meerwaarde voor deze bedrijven?

1.2.2 Afleiding van de deelvragen

Vervolgens zal er verder worden gegaan met de bespreking van de verschillende deelvragen die allen moeten bijdragen tot het formuleren van de algemene conclusie. Iedere deelvraag behandelt een apart onderdeel dat betrekking heeft tot de centrale onderzoeksvraag. Uiteindelijk zal er dan een algemene conclusie bekomen kunnen worden wanneer er op al

deze vragen een antwoord is. Dit antwoord kan zowel uit de literatuurstudie als het praktijkonderzoek komen of uit beide.

Volgende deelvragen werden gebruikt om een antwoord te bekomen op de centrale onderzoeksvraag:

- A. Waarom wordt er een onderscheid gemaakt tussen bedrijven met en bedrijven zonder beursnotering?
- B. Uit welke groepen van investeerders en belanghebbenden bestaan Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen?
- C. Waar ligt het verschil inzake financieringsmiddelen tussen de Belgische niet-beursgenoteerde en de beursgenoteerde bedrijven?
- D. Wat is de internationalisatiegraad van de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen?
- E. Is de invoering van de IFRS haalbaar voor de Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven?
- F. Welke impact zullen de IFRS hebben op de resultaten van de onderneming?
- G. Is een conversie naar de IFRS noodzakelijk voor de Belgische bedrijven zonder een beursnotering?
- H. Zijn de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen bereid om over te stappen op de IFRS?

- I. Welk gevolg zal de fair-value hebben voor de onderneming?

- J. Zal het bedrijf in staat zijn om de eventuele fluctuaties in de cijfers te kunnen verklaren en in welke mate doet ze dat?

1.3 Onderzoeksopzet

1.3.1 Keuze en verantwoording van de onderzoekstrategie

Een onderzoeksstrategie is een algemeen plan inzake de aanpak bij het zoeken van antwoorden op onderzoeksvragen en voor het verzamelen van data, steekproeftrekking, analyse, Enerzijds bestaan er onderzoeksstrategieën met primaire gegevens en anderzijds met secundaire. Mogelijke strategieën met primaire gegevens zijn het experiment, de gevalstudie, het veldonderzoek, de experience survey, de survey en de focusgroepdiscussie. De strategieën met secundaire gegevens kunnen verder opgesplitst worden in literatuuronderzoek en statistieken (Broeckmans, 2002).

Deze eindverhandeling zal van start gaan met een literatuuronderzoek, dat zo volledig mogelijk de betreffende kwestie in kaart brengt en alle mogelijke aspecten ervan zal trachten te bespreken. In het tweede deel van dit onderzoek zal verder worden gegaan met een aantal diepte-interviews, om zo een beter inzicht te krijgen in de materie en de besproken literatuur te toetsen aan de hand van de verschillende visies. Deze diepte-interviews zullen gebeuren met mensen die kennis ter zake hebben en vertrouwd zijn met deze nog relatieve nieuwe materie.

Hoofdstuk 2: International Financial Reporting Standards – Inleiding

Het tweede hoofdstuk begint met een korte historiek van de IAS en een schets van het ontstaan van de IFRS. Vervolgens zal worden besproken hoe de standaarden tot stand komen en welke vereisten daarvoor vervuld moeten zijn. Daarna volgt er een paragraaf waarin wordt verduidelijkt welke ondernemingen verplicht zijn om de nieuwe boekhoudnormen toe te passen en welke nog zijn vrijgesteld. Hierin zal eveneens het belang van deze kwestie, die centraal staat in deze eindverhandeling, worden aangetoond. Na deze verduidelijking zal in het kort worden weergegeven wie er allemaal betrokken is bij de implementatie van de IFRS. Hier zal duidelijk worden dat de betrokken personen of entiteiten niet enkel en alleen beperkt blijven tot de ondernemingen die de IFRS moeten toepassen. Vervolgens volgt een beknopt overzicht van de objectieven van de nieuwe internationale standaardnormen met de daarmee samenhangende voor- en nadelen. Dit hoofdstuk zal afsluiten met een stand van zaken en een korte blik op de toekomst.

2.1 Historiek van de ‘International Accounting Standards’ en de ‘International Financial Reporting Standards’

2.1.1 Algemeen

In 1973 werd de oorspronkelijke standaardzetter, het “International Accounting Standards Committee” (IASC), opgericht als resultaat van een overeenkomst tussen accountantsorganisaties uit verschillende landen, namelijk Australië, Canada, Frankrijk, West-Duitsland, Japan, Mexico, Nederland, Ierland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika. In de jaren hierop volgend voegden ook andere landen zich toe tot het IASC.

De exacte redenen van het ontstaan van het IASC zijn moeilijk vast te leggen in één enkele zin. Henry Benson, de eerste voorzitter van het IASC, sprak over het ontwikkelen van een gemeenschappelijke taal voor het groeiende volume inzake de internationale handel. Het objectief van de overeenkomst tussen de verschillende accountantsorganisaties was het formuleren, publiceren en promoten van internationale accountingstandaarden om zo te komen tot een uniforme financiële rapportering.

In de eerste fase van zijn bestaan, had het IASC verschillende gelukken. Eenmaal de “International Federation of Accountants” (IFAC) was gevormd in 1977, moest het IASC diverse pogingen afwentelen om niet binnen de IFAC omhelzing terecht te komen (Epstein, 2005). In 1981, waren het IASC en de IFAC het eens dat het IASC volledige onafhankelijkheid zou hebben in het stellen van de IAS, en het publiceren van documenten betreffende internationale accountingkwesities. Desondanks kon het niet vermijden dat alle IFAC-leden automatisch lid werden van het IASC. Uiteindelijk sloten 143 beroepsorganisaties uit 104 landen zich aan bij het IASC, met de verplichting zich in te zetten voor de incorporatie van de uitgebrachte IAS in hun eigen nationale regelgeving. Deze manier van werken bleek echter niet langer houdbaar daar de besluitvorming, door het grote aantal aanwezigen bij een vergadering, inefficiënt en veel te traag tot stand kwam. Bovendien bleek de samenstelling van de board niet evenwichtig te zijn omdat die feitelijk bepaald werd door het accountantsberoep (hier de IFAC). Uiteindelijk werd dan ook besloten om het regelgevende proces binnen het IASC grondig te herstructureren. Het IASC zou zo haar draagvlak kunnen behouden en aan geloofwaardigheid winnen (Vergoossen, 2003).

De belangrijkste beweegredenen voor het opzetten van de nieuwe structuur was het garanderen van de onafhankelijkheid van het orgaan dat de internationale accountingstandaarden uitzet. Bij deze herstructurering, die plaatsvond in 2001, werd de “International Accounting Standards Board” (IASB) gecreëerd. De IASB wordt momenteel voorgezeten door de heer David Tweedie en bestaat uit 14 leden, allen experts in de financiële verslaggeving. De leden van de IASB zijn afkomstig van de grote accountantskantoren, financiële instellingen en ondernemingen, internationale en nationale ‘standard setters’. De IASB is het nieuwe autonome orgaan dat verantwoordelijk is voor het opzetten en beheren van de internationale

standaarden inzake financiële verslaggeving. De doelstellingen van de IASB zijn verwoord in haar oprichtingsakte en luiden als volgt (Jorissen, 2004):

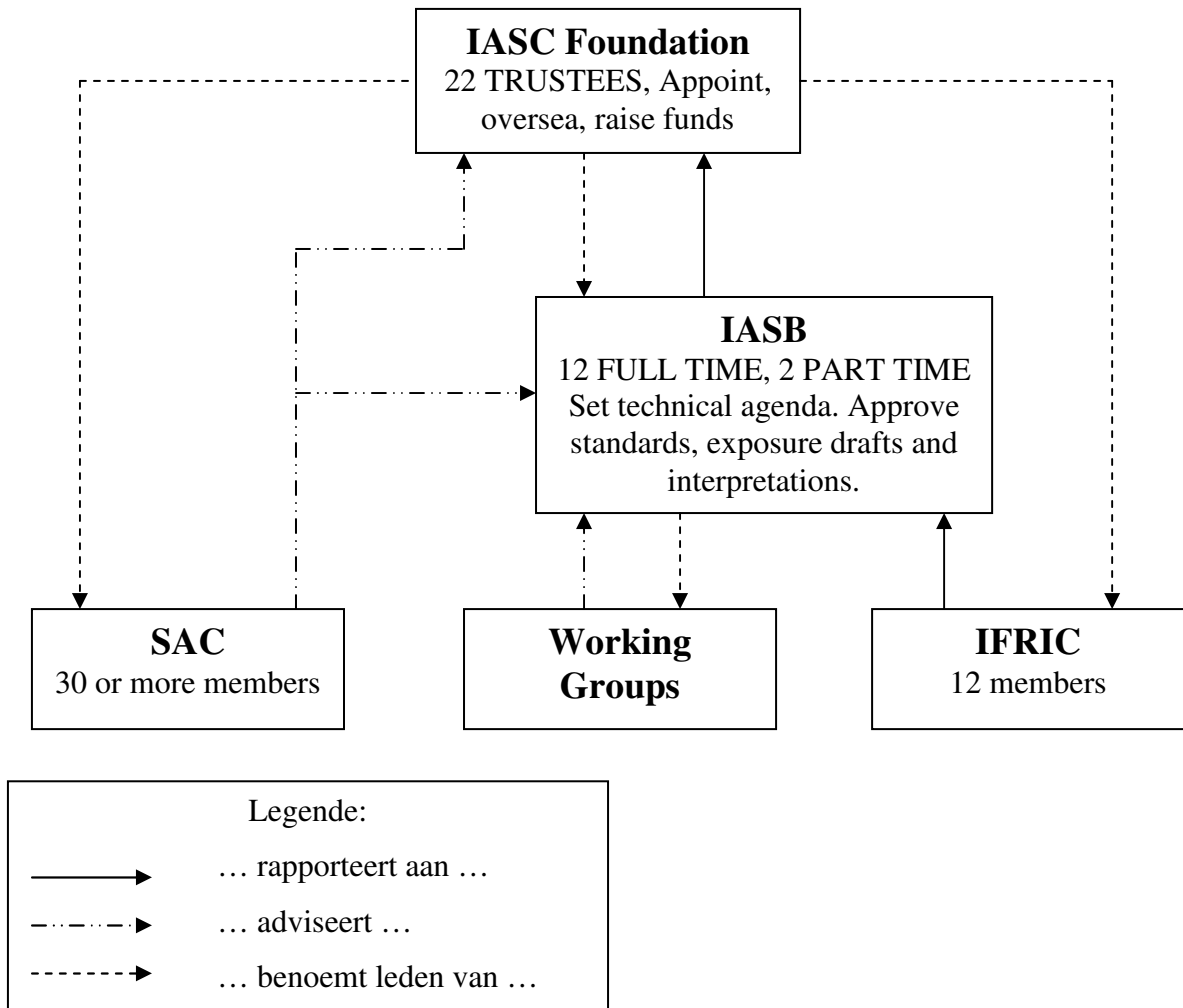
“To develop in the public interest, a single set of high quality, understandable and enforceable global accounting standards that require high quality, transparent and comparable information in financial statements and other financial reporting to help participants in the world’s capital markets and other users make economic decisions.

To promote the use and rigorous application of those standards. To bring about convergence of national accounting standards and International Accounting Standards to high quality solutions.”

De uitdaging voor de IASB is om op internationaal niveau begrijpelijke en ondubbelzinnige richtlijnen te formuleren, die vooral op de naleving en handhaving kunnen worden getoetst. Het doel van de IASB is dat de IFRS op een zo groot mogelijke schaal worden toegepast, bij voorkeur wereldwijd.

Hiermee is de IASB vanaf 2001 de opvolger van het IASC. Bijgevolg kreeg het IASC een andere inhoud. Vanaf de oprichting van de IASB, is het IASC het onafhankelijk overkoepelende orgaan, de ‘moeder’, en wordt het de “International Accounting Standards Committee Foundation” (IASCF) genoemd. De IASB leden worden op basis van hun kwalificaties benoemd door de trustees van deze foundation voor een ambtstermijn van vijf jaar, met mogelijkheid tot één verlenging van de termijn.

De andere organen die de IASB en IASCF bijstaan zijn de Standards Advisory Council (SAC), de Working Groups en het International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC). De relatie tussen al deze organen wordt hieronder weergegeven en beschreven.

Figuur 1: De nieuwe onafhankelijke structuur van het IASB

(Bron: <http://www.iasplus.com>)

De SAC ontmoet de IASB drie maal per jaar. Het concilie bestaat ongeveer uit 50 leden, genomineerd vanwege hun persoonlijke, en niet organisationele capaciteiten, maar vaak ondersteund door ondernemingen die belang hebben in internationale rapportering. De leden worden verondersteld een communicatiekanaal te vormen tussen de IASB en de grote groep van gebruikers, om zo topics voor te stellen voor de IASB's agenda en om over voorstellen van de IASB te discussiëren. De SAC staat de IASB bij in werken die prioriteit vereisen en informeert bovendien de IASB over implicaties van voorgestelde standaarden voor de gebruikers. Het is het discussieplatform waar de meningen gevormd worden die uiteindelijk tot standaarden moeten leiden.

Daarnaast behoort ook het IFRIC tot de IASCF. Het IFRIC vervangt het vroegere “Standing Interpretations Committee” (SIC) dat in 1966 werd opgericht om interpretaties met betrekking tot bestaande standaarden te publiceren. IFRIC’s functie is m.a.w. het beantwoorden van technische vragen betreffende de interpretatie van de IFRS. Recent heeft het eveneens enkele modificaties voorgesteld aan de IASB inzake bepaalde standaarden, als antwoord op enkele operationele moeilijkheden en de nood om de consistentie te verbeteren. Tot slot onderhoudt het IFRIC de relaties met andere standaardzetters om zo de convergentie op het vlak van de interpretatie te behouden (Epstein, 2005).

De Working Groups, ook wel de Advisory Groups genoemd, nemen de rol van de vroegere Steering Committees over. Ze adviseren en helpen de IASB betreffende belangrijke agendapunten.

2.1.2 Europese historiek (Europa –‘International Accounting Standards / International Financial Reporting Standards’)

De professionele accountantsorganisaties, die vanaf 1973 deel uitmaakten van het IASC, bezaten geen wetgevende macht, met als gevolg dat hun besluiten geen wetgevende kracht hadden en dus ook niet konden worden opgelegd.

Doorheen de tijd bekeken heeft de Europese Commissie een moeilijke en stoeve relatie gehad met de internationale standaardzetter, het IASC. Op geen enkele wijze heeft de Europese Commissie deelgenomen aan het IASC tot 1990, wanneer het eindelijk een waarnemer werd van de bestuursvergaderingen. De Europese Commissie had sinds 1960 zijn eigen regionaal programma tot harmonisatie en heeft dit slechts in 1995 verlaten, wanneer het in een brief de andere lidstaten adviseerde om zich in lijn te stellen met de IAS voor de geconsolideerde jaarrekening (Epstein, 2005).

In Europa verschaften de vierde (1978) en de zevende (1983) EG-richtlijn uit het vennootschapsrecht al een harmoniserende grondslag voor de opstelling van de

jaarrekeningen binnen de EU. Deze richtlijnen waren echter niet voldoende om alle grote verschilpunten weg te werken, gezien sommige verschilpunten niet aan bod kwamen en andere bij de opstelling zo geregeld werden dat een keuzemogelijkheid opgenomen werd in de richtlijnen. Het gevolg was dat de jaarrekeningen, die opgesteld waren volgens de richtlijnen, niet voldeden aan de veeleisende normen die elders in de wereld werden gesteld, namelijk door de Securities and Exchange Commission (SEC) in de Verenigde Staten van Amerika. Het resultaat hiervan was dat de Europese ondernemingen die wensten te noteren op internationale kapitaalmarkten een tweede jaarrekening moesten opstellen volgens US GAAP, US General Accepted Accounting Principles (Viaene, 2005).

Om dit probleem te verhelpen werd beslist om het internationale harmonisatieproces, dat al op gang gebracht was door de IASC, verder te zetten met de medewerking van de Europese Unie. Als onderdeel van zijn initiatief om één enkele Europese financiële markt te creëren, wilde de Europese Commissie in juni 2000 dat alle geregistreerde ondernemingen in de EU de IAS zouden toepassen vanaf 2005. Deze intentie werd concreet door de definitieve goedkeuring van de verordening inzake de IAS regelgeving door het Europese concilie van Ministers in juni 2002 (Viaene, 2005). Deze verordening legt aan de Europese beursgenoteerde ondernemingen het gebruik van IAS/IFRS op voor het opstellen van hun geconsolideerde jaarrekeningen en dit vanaf januari 2005. Daarnaast biedt de verordening de lidstaten van de Europese Unie de mogelijkheid om het gebruik van IAS/IFRS ook op te leggen aan niet-beursgenoteerde ondernemingen en de toepassing van IAS/IFRS te verplichten bij het opstellen van de enkelvoudige jaarrekeningen. Bovendien hebben lidstaten de mogelijkheid om uitstel te verlenen tot 2007 aan een beperkt aantal bedrijven.

Op die manier maken de standaarden en hun interpretaties deel uit van de Europese wetgeving en kunnen ze wel opgelegd worden.

2.2 Standaardzetting van de ‘International Accounting Standards / International Financial Reporting Standards’

Momenteel bestaan er 32 IAS die genummerd zijn van 1 tot en met 41, 11 SIC en 1 IFRIC-richtlijnen. Sinds juni 2003, met de publicatie van IFRS 1, heeft de IASB besloten om de naamgeving aan te passen. De standaarden die onder het nieuwe regime worden gepubliceerd, krijgen de naam IFRS. Tot op heden zijn er reeds vijf standaarden die deze naam dragen (Epstein, 2005).

De opstelling en de wijziging van standaarden verloopt volgens een vast stramien. Wil er sprake zijn van een nieuwe accountingstandaard of een wijziging van een oude, dan moet deze kwestie eerst op de IASB's agenda terechtkomen. Deze agenda wordt bepaald door verschillende determinanten, waaronder de SAC, de werkgroepen, de trustees en de internationale auditondernemingen. Daarnaast heeft het IASB eveneens een gemeenschappelijke agenda met de ‘Financial Accounting Standards Board’ (FASB).

Gewoonlijk verloopt het beslissingsproces volgens de volgende stappen. Allereerst wordt er een paper opgesteld die de belangrijkste kwesties uiteenzet. Daarna zal een groep van een 20-tal technische medewerkers een Exposure Draft (ED) opstellen waarin de voorgestelde beslissingen zijn opgenomen. Gedurende een bepaalde periode mag iedereen commentaar leveren op die ED en zal er al dan niet opnieuw gediscussieerd worden over de inhoud ervan. Vervolgens, indien de ED is goedgekeurd door de IASB, vindt de publicatie van ED plaats. Een volgende stap is de analyse van de ontvangen commentaren op de ED en tot slot is er een discussie omtrent de finale standaard vergezeld van de toepassingsbegeleiding en de documentatiegids die de “Basis for Conclusions” uiteenzet. Deze “Basis for Conclusions” omvat de redenen waarom de IASB bepaalde oplossingen heeft verworpen en anderen prefereerde. Dit formele proces kan in bepaalde omstandigheden aangepast worden (Epstein, 2005).

2.3 Welke ondernemingen moeten de ‘International Financial Reporting Standards’ toepassen?

De EU-regelgeving omtrent de toepassing van de IFRS is direct van toepassing op ondernemingen gevestigd in een lidstaat en van wiens waardepapieren (effecten) zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt van een lidstaat in de zin van artikel 1, punt 13 van de EG-richtlijn inzake het verrichten van diensten op het gebied van beleggingen in effecten (EG-richtlijn 93/22/EEC), of die aan het publiek worden aangeboden in overeenstemming met de EG-richtlijn inzake de openbare aanbidding van effecten (EG-richtlijn 89/298/EEC).

Alle ondernemingen die onder de hierboven vermelde voorwaarden vallen, moeten hun geconsolideerde jaarrekeningen neerleggen in overeenstemming met de IFRS, voorzien door een Accounting Regulatory Committee, voor de boekjaren beginnend vanaf 2005. Er is een beperkte uitzondering voor bepaalde ondernemingen om de implementatie uit te stellen tot 2007. Deze uitzondering is van toepassing op internationale bedrijven die zowel op een Europese als een andere beurs genoteerd zijn en US GAAP gebruiken als rapporteringskader, evenals ondernemingen die enkel obligaties op de beurs verhandelen. Daarnaast is er nog een speciale regeling van toepassing op bedrijven die genoteerd staan in het Nextprime segment en het Nexteconomy segment van de Euronext. Deze zullen vanaf januari 2004 hun financiële rapporteringen in overeenstemming moeten brengen met de IFRS.

Onder gereguleerde markten wordt verstaan iedere markt gevestigd volgens de regels van specifieke aandelenverhandelingen in Europa.

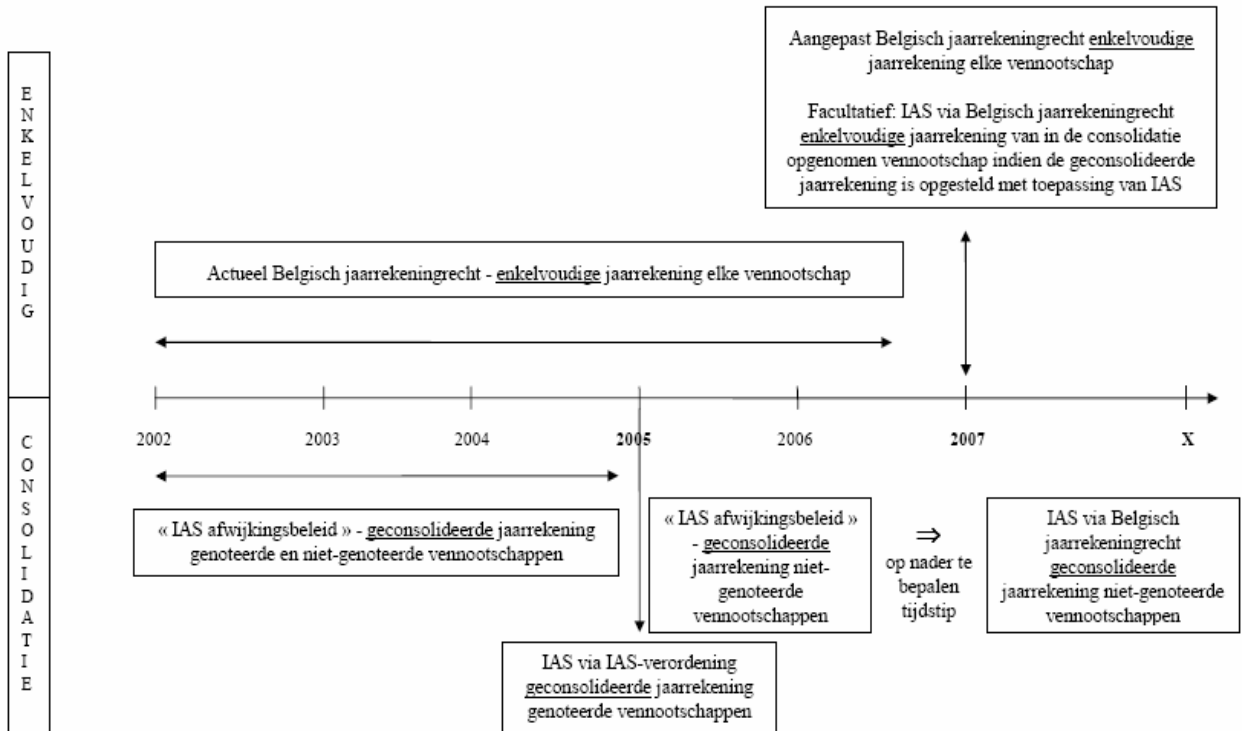
De regelgeving voorziet voor de lidstaten eveneens de optie om de IFRS-vereisten uit te breiden tot de niet-beursgenoteerde ondernemingen en tot de rekeningen van het moederbedrijf. Niettemin is er tot op heden geen duidelijkheid omtrent welke landen, als er al zijn, gebruik zullen maken van het voordeel van deze optie. Sommige landen laten het

gebruik van de IFRS reeds toe voor 2005. Het volgende vat de meest recente ontwikkelingen per land kort samen:

- De IFRS mogen reeds worden toegepast voor het effectieve invoeringsjaar 2005 (in bepaalde gevallen wel onderworpen aan bepaalde test of goedkeuringen): Australië, België, Finland en Duitsland;
- Het gebruik van de IFRS is verplicht vanaf 2003: Griekenland;
- De IFRS kunnen worden geïmplementeerd wanneer de bestaande regelgeving volledig op punt staat: Frankrijk;
- Regelgeving om de IFRS toe te laten is in ontwikkeling: Luxemburg en Nederland;
- De IFRS worden verwacht als nationale standaard te worden geïntroduceerd in de periode tot 2005: Denemarken, Ierland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk;
- De IFRS kunnen niet worden toegepast en er zijn geen plannen om de nationale standaarden te vervangen: Italië, Portugal en Spanje.

Landen in de EEC hebben besloten om een gelijkaardige regelgeving te introduceren. Daardoor wordt verwacht dat ondernemingen geregistreerd in IJsland en Noorwegen eenzelfde regelgeving zullen implementeren (Pricewaterhouse Coopers, 2002⁴).

In figuur 2 wordt op een tijdslijn uiteengezet hoe de invoering van de IAS/IFRS in de Europese Unie zal verlopen. Voor 2005 was het toegelaten voor ondernemingen om hun jaarrekening op te stellen volgens de IAS/IFRS, maar niet verplicht. Vanaf 2005 worden de beursgenoteerde bedrijven verplicht om hun geconsolideerde jaarrekeningen op te stellen volgens de IAS/IFRS. Voor niet-beursgenoteerde ondernemingen is het nog steeds toegelaten, maar niet verplicht om hun geconsolideerde jaarrekeningen op te stellen volgens de IAS/IFRS. Ook voor hen zal deze optie ooit een verplichting worden, maar de vraag is wanneer. Voor het opstellen van een enkelvoudige jaarrekening daarentegen is het volgen van de IAS/IFRS toegelaten, maar er is nog geen verandering naar verplichte toepassing in het vooruitzicht. Oorspronkelijk was er vooropgesteld om de niet-beursgenoteerde bedrijven vanaf 2007 te verplichten, maar deze streefdatum is echter geschrapt en er is nog geen nieuwe in de plaats gekomen. De reden hiervoor is dat de toepassing van de IAS/IFRS in KMO's grote problemen zou meebrengen voor deze bedrijven (Viaene, 2005).

Figuur 2: De toepassing van IAS/IFRS in Europa

(Bron: CBN, 2003)

Het is echter van groot belang dat er op zeer korte termijn duidelijkheid wordt geschetst omtrent de IFRS en de niet-beursgenoteerde ondernemingen, want op dit moment weten zij allesbehalve waar ze aan toe zijn. Moeten zij zich voorbereiden op een overgang naar de IFRS, zal er een aangepaste versie worden opgesteld zoals een IFRS-light of moeten ze hun financiële staten gewoon volgens de lokale boekhoudregelgevingen opstellen? Op geen enkele van deze vragen kunnen ze nu een antwoord formuleren. De regelgevende overheden moeten er zich zeer goed van bewust zijn dat deze kwestie belangrijk is, niet enkel voor de niet-beursgenoteerde bedrijven zelf, maar voor heel hun omgeving. Ze mogen deze problematiek zeker niet overhaast aanpakken, maar moeten hiervoor een weldoordachte oplossing bedenken.

Op één april 2006 waren er in België 195 beursgenoteerde ondernemingen (<http://www.cbfa.be>) waarvan er 112 de kostelijke overgang naar de IFRS moeten maken voor hun geconsolideerde jaarrekening (<http://www.nbb.be>). Wanneer men dit aantal

vergelijkt met het aantal niet-beursgenoteerde ondernemingen in België, dan kan men concluderen dat dit een uitermate belangrijke kwestie is die een grote weerslag zal hebben. In 2004 waren er in België 328 622 niet-beursgenoteerde ondernemingen (<http://www.statbel.fgov.be>). Dit aantal bevat enkel de niet-beursgenoteerde bedrijven die volgens een verkort of een volledig schema hun financiële staten opstellen en is berekend in de veronderstelling dat de natuurlijke personen een vereenvoudigde boekhouding voeren. Daarnaast wordt eveneens verondersteld dat diegenen die een vereenvoudigde boekhouding voeren buiten de IFRS-sfeer zullen blijven. Wanneer dan wordt beslist dat ook alle niet-beursgenoteerde ondernemingen een IFRS-jaarrekening moeten neerleggen, rekening houdend met de daarmee samengaande kosten, zal dat een enorme extra kost betekenen met een niet te onderschatten impact op het economisch landschap. Vandaar de noodzakelijke voorzichtigheid omtrent dit discussiepunt en de eventuele meerwaarde van deze eindverhandeling.

Tabel 1: Demografie van de ondernemingen in België

<i>Demografie van de ondernemingen in 2004</i>	
Actieve BTW-plichtigen	697 817
Natuurlijke personen	369 000
VOF en GCV	7032
NV	83 228
BVBA en PVBA	187 101
CV	18 547
Andere	32 909

(Bron: <http://www.statbel.fgov.be>)

Niet enkel het aantal niet-beursgenoteerde ondernemingen in België bepaalt het belang om zo snel mogelijk duidelijkheid te scheppen voor deze groep van ondernemingen, maar eveneens het aantal geconsolideerde jaarrekeningen. Van alle geconsolideerde jaarrekeningen neergelegd in 2005 waren er net iets meer dan 12% afkomstig van beursgenoteerde bedrijven. In 2005 hebben 115 beursgenoteerde bedrijven een geconsolideerde jaarrekening van 2004 neergelegd tegenover 807 niet-beursgenoteerde. Dus ook hier moet snel een beslissing

worden genomen. Voorlopig blijven de meeste niet-beursgenoteerde bedrijven nog terughoudend om de IFRS reeds vrijwillig toe te passen, maar de Europese Gemeenschap moet snel duidelijk maken of zij eveneens de IFRS zullen moeten toepassen in de toekomst zodat zij zich kunnen voorbereiden op deze conversie. Vooraleer die beslissing te nemen moet men wel nauwkeurig de baten afwegen tegen de kosten voor de niet-beursgenoteerde bedrijven om al dan niet de IFRS te implementeren. Die terughoudendheid van de niet-beursgenoteerde bedrijven moet enigszins genuanceerd worden, daar er in 2005 reeds 13 niet-beursgenoteerde bedrijven een geconsolideerde jaarrekening publiceerden volgens de IFRS. Bij de beursgenoteerde bedrijven waren er dat 26. Wanneer men deze cijfers vergelijkt met het totaal aantal geconsolideerde jaarrekeningen lijken de 13 natuurlijk veel minder, maar men moet in het achterhoofd houden dat de niet-beursgenoteerde bedrijven niet verplicht zijn bij wet en de beursgenoteerde wel verplicht zijn om hun geconsolideerde jaarrekening van 2005 volgens de nieuwe internationale boekhoudnormen op te stellen. Al bij al kan er dus gesteld worden dat er nog relatief veel niet-beursgenoteerde bedrijven hun cijfers van 2004 volgens de IFRS hebben gepubliceerd. Er moet echter wel nog rekening worden gehouden met de bedrijven die volgens de IFRS rapporteren omdat hun moeder verplicht is om vanaf 2005 de IFRS toe te passen.

Tabel 2: geconsolideerde jaarrekeningen

<i>Geconsolideerde jaarrekeningen m.b.t. het boekjaar 2004 neergelegd in 2005</i>	
Totaal	922
<i>Niet-beursgenoteerde bedrijven</i>	<i>807</i>
IFRS	13
BE GAAP	635
andere	159
<i>Beursgenoteerde bedrijven</i>	<i>115</i>
IFRS	26
BE GAAP	96
andere	3

(bron: <http://www.nbb.be>)

2.4 De betrokkenen

Aangezien in voorgaande paragrafen reeds enkele betrokkenen werden beschreven alsook het verband dat tussen hen en de IFRS bestaat, zal hieronder slechts een korte en bondige uitleg worden gegeven van de belangrijkste betrokkenen.

De IASCF, de IASB, het IFRIC, de SAC, de Working Groups en de Eupese Commissie zijn de belangrijkste organen die instaan voor de invoering, uitvoering en controles op het gebruik van de IFRS.

De beursgenoteerde ondernemingen zijn, al naargelang ze een geconsolideerde jaarrekening moeten neerleggen, verplicht de IFRS in te voeren vanaf 2005.

Daarnaast zijn eveneens de niet-beursgenoteerde ondernemingen en de KMO's betrokken bij de invoering van de IFRS. Voorlopig mogen deze entiteiten nog zelf beslissen of ze hun

financiële rapporteringen al dan niet in overeenstemming zullen brengen met de nieuwe internationale accountingstandaarden. De vraag is echter wanneer ook deze tak van ondernemingen hun financiële staten in overeenstemming met de IFRS moeten opstellen, als dit ooit al het geval zal zijn.

De investeerders (aandeelhouders, banken, ...) zullen een belangrijke rol spelen bij de presentatie van de cijfers volgens de IFRS. Deze groep van betrokkenen zal moeten oordelen in welke mate de verklaringen van de onderneming betreffende de verschillen in gerapporteerde cijfers a.g.v. de invoering van de IFRS, correct zijn.

De auditors, bedrijfsrevisoren en accountants, die onvermijdelijk in contact komen met de nieuwe accountingstandaarden, zullen zich vertrouwd moeten maken met deze nieuwe internationale boekhoudnormen. Maar niet enkel zij zullen veranderingen ondervinden. Alle niveaus van een onderneming zullen aanpassingen moeten doen.

Daarnaast zal ook de overheid een rol spelen m.b.t. de implementatie van de IFRS. Zij zal enkele éénmalige beslissingen moeten nemen die een weerslag zullen hebben op de financiële staten. Dit geldt bijvoorbeeld voor de afschrijvingen. Hoe zal een onderneming die fiscaal geïnspireerd afschrijft, deze methode moeten aanpassen om in overeenstemming te komen met de IFRS.

Tot slot zullen eveneens alle belanghebbenden van een onderneming zoals de klanten, leveranciers, werknemers, de fiscus, ... vroeg of laat te maken krijgen met de IFRS. Specifiek voor België zal de fiscus een belangrijke rol gaan spelen vanwege de fiscaal geïnspireerde Belgische regels.

2.5 Het objectief van de ‘International Financial Reporting Standards’

Doel van het verplicht stellen van de IFRS is in het bijzonder om te komen tot een harmonisatie van de wijze van verslaggeving binnen de Europese Unie en daarmee bij te dragen aan een efficiënte kapitaalmarkt. Op lange termijn is het de bedoeling dat de US GAAP en de IFRS naar elkaar toe convergeren, zodat men tot één enkele set van accountingstandaarden komt, die wereldwijd geldt. Maar allereerst beogen de IFRS een jaarrekening die informatie verschaft over (de wijzigingen in) de financiële positie en de behaalde resultaten van een onderneming (<http://www.accountview.nl>).

Thans zijn er vele verschillen in de jaarverslaggeving wereldwijd, maar ook binnen Europa. De oorzaken zijn ondermeer dat sommige landen fiscale regels in de jaarverslaggeving toepassen, maar eveneens dat landen zich in verschillende stadia van de ontwikkeling van jaarverslaggeving bevinden. Vooral de overgang van fiscale waarderingsregels naar waarderingsregels volgens de IFRS kan een aanzienlijke impact hebben (Schouten, 2005). Dit zal zeker het geval zijn voor België aangezien vanwege de grote mate van fiscale getintheid.

De IFRS hebben de bedoeling om de barrière inzake de fysieke afstand uit de weg te ruimen en informatie wereldwijd beschikbaar te maken. Zo kan men miljoenen nieuwe investeerders aantrekken op de kapitaalmarkten zonder dat hun investeringen beperkt worden door de nationale grenzen (PWC, 2002¹).

2.5.1 De positieve gevolgen

Bij het maken van de overgang naar de IFRS, gaat men een algemene financiële rapporteringsmethode gebruiken die het voor de onderneming mogelijk zal maken om beter begrepen te worden in de wereldwijde markt. Doordat men in het kader van de IFRS streeft naar een ééngemaakte Europese (op lange termijn zelfs wereldwijde) kapitaalmarkt, is het van cruciaal belang dat de informatie verspreid door de bedrijven transparanter wordt. Deze informatie zal zowel de onderneming als de investeerders e.d. ten goede komen. Het bedrijf

zal ondervinden dat de invoering helpt om toegang te krijgen tot wereldkapitaalmarkten, de kosten te verlagen en zichzelf te profileren als een internationale speler. De investeerders, analisten en andere belanghebbenden zullen als gevolg van de implementatie, beslissingen kunnen nemen gebaseerd op informatie van zeer hoge kwaliteit.

Communiceren in één taal met de aandeelhouders verspreid over de hele wereld versterkt het vertrouwen in de business en verbetert de finance-raising capaciteit. Het laat de multinationals eveneens toe om gemeenschappelijke accountingstandaarden toe te passen over hun verschillende vestigingen, wat dan weer de interne communicatie, de kwaliteit van managementrapportering en de groepsbeslissingen kan verbeteren. Tezelfdertijd kan de implementatie van de IFRS overnames en desinvesteringen vergemakkelijken via grotere zekerheid en consistentie van accountinginterpretaties. Als een onderneming in één taal gaat communiceren, zullen ook de rapporteringskosten dalen. Doordat het bedrijf en zijn dochterondernemingen allen de IFRS implementeren, zullen de tijd en de kosten die nodig zijn voor het opstellen van meervoudige antwoorden en van de geconsolideerde balans sterk reduceren. Deze ondernemingen moeten immers geen rekening meer houden met de diverse nationale boekhoudnormen (PWC, 2002²).

In steeds competitievere markten, bieden de IFRS ondernemingen de mogelijkheid om zich te meten met hun gelijken in de rest van de wereld. Voor het eerst in de geschiedenis zullen investeerders eveneens de mogelijkheid hebben om de prestaties van een bedrijf te vergelijken met die van zijn concurrenten over de hele wereld (PWC, 2002³). Dit komt onder meer door de meer uitgebreide onthulling van informatie die vereist wordt onder de IFRS. Vooral de IFRS-jaarrekening, met al haar uitgebreide toelichtingen zal meer inzicht geven in de financiële en operationele risico's. Zo'n vergelijkbaarheid is noodzakelijk daar ondernemingen een steeds breder publiek bereiken en elke dag aan belang winnen bij de besluitvorming van investeerders, bankiers, werknemers, klanten, leveranciers, overheden, beleggers en andere belanghebbenden. De toepassing van de IFRS zorgt er dan ook voor dat de wensen van al die belanghebbenden vervuld worden en het risico voor internationale gebruikers gereduceerd wordt (El-Gazzar, 1999).

De ondernemingen zullen makkelijker en goedkoper toegang krijgen tot nieuw kapitaal. Dit is een rechtstreeks gevolg van de hogere transparantie. Beursgenoteerde bedrijven lenen of verzamelen vooral geld via de kapitaalmarkten. Investeerders en banken zullen als gevolg van de grotere transparantie inzake de financiële rapportering een nauwkeuriger risicoprofiel kunnen vormen van een bedrijf. De invoering van de IFRS zal er eveneens voor zorgen dat men sneller in het buitenland zal gaan investeren door de vergemakkelijkte vergelijkbaarheid. Deze twee feiten zullen er voor zorgen dat er aan een lagere intrestvoet geleend kan worden en dat investeerders bereid zullen zijn een hogere prijs te betalen voor aandelen van ondernemingen waarin ze meer vertrouwen hebben (El-Gazzar, 1999; Dierinck, 2004).

Tenslotte zal de implementatie van de IFRS ervoor zorgen dat de aandelenprijs een betere weerspiegeling is van de werkelijkheid. De IFRS-normen beogen immers een zo getrouw mogelijk beeld van de economische realiteit. Analisten zouden met een grotere zekerheid de toekomstige prestaties van een bedrijf en haar cash flows moeten kunnen voorspellen op basis van de transparantere informatie. De analist verwacht wel niet meteen een verbeterde nauwkeurigheid, betreffende de voorspellingen, door de invoering van de IAS/IFRS-regelgeving. Er kan worden gesteld dat de overgang naar de IAS/IFRS-standaarden in het begin mogelijk zal resulteren in een afname van de voorspellingsnauwkeurigheid. Deze vermindering zou echter slechts van tijdelijke aard zijn en zou, wanneer er sprake is van een toename in de kwaliteit van de verstrekte informatie, resulteren in een toename van de nauwkeurigheid. Het gaat hier m.a.w. om een vorm van ‘vertragingseffect’ (Lybaert, 2005).

2.5.2 De risico’s verbonden aan de invoering van de ‘International Financial Reporting Standards’

De invoering van de IFRS zal impliciet een aantal risico’s met zich meebrengen. Zo zullen banken, en ook kapitaalverstrekkers als venture capitalbedrijven en institutionele beleggers, hogere eisen gaan stellen aan de transparantie en uniformiteit van alle rapporteringssystemen waar ze zakelijk mee van doen hebben. Bedrijven zullen voor hun onderlinge relaties dergelijke eisen overnemen, en toezichhouders en de fiscus zullen snel volgen. De IFRS

zullen daarom door een veel grotere groep ondernemingen moeten worden ingevoerd, dan nu nog door velen wordt aangenomen.

De nieuwe internationale standaardnormen vormen een zeer belangrijke bijdrage aan een eenduidige regelgeving in Europa. Door de betere vergelijkbaarheid van de resultaten zal de interne kapitaal- en beleggingsmarkt meer liquide worden. Grensoverschrijdende fusies en overnames worden makkelijker en ook transacties buiten Europa zijn gebaat bij een grotere transparantie en uniformiteit van verslaggevingsregels. Maar op korte termijn zullen de gebruikers geconfronteerd worden met aanpassingen die een ander licht zullen werpen op hun jaar- en kwartaalcijfers. De belangrijkste wijziging is het principe van 'fair value'. Voortaan moeten alle activa in het verslagjaar op marktwaarde worden gewaardeerd, en mogelijke verschillen moeten via de winst- en verliesrekeningen worden verantwoord. Dit zal echter leiden tot een veel grotere volatiliteit van de resultaten met als gevolg dat winststuringmogelijkheden nauwelijks nog aanwezig zullen zijn.

Naast een grotere volatiliteit, brengt de invoering van de IFRS eveneens een grotere complexiteit en tijdsdruk met zich mee. De IFRS zijn 'principle based', wat wil zeggen dat het op bijna alle punten een uitgebreide toelichting eist. Dat vergt aanzienlijk meer werk (Kops, 2003).

Tot slot zal de invoering van de IFRS eveneens onbedoelde gedragsveranderingen met zich meebrengen. Het gangbare idee is dat bestuurders zich in hun beslissingen niet moeten laten leiden door de manier waarop er verslag wordt gedaan van hun acties. Maar vanwege de nieuwe standaarden zullen bedrijven echter op verschillende gebieden gedragsveranderingen doorvoeren om gunstiger te kunnen rapporteren. Zo zullen veel ondernemingen hun beleid betreffende pensioenregelingen aanpassen en ofwel investeren in activa met een lagere volatiliteit ofwel wisselen van pensioenstelsel. Deze veranderingen komen er doordat de IFRS verschillende eisen stellen voor de twee pensioenregelingen. Bij een toegezegd-pensioenstelsel moet een gedetailleerde voorgeschreven berekening worden gemaakt van de mate waarin de pensioenregelgeving voor de onderneming een verplichting of een vordering voortvloeit. Bij een toegezegd-bijdragestelsel daarentegen kan een dergelijke berekening

achterwege blijven en worden slechts de betaalde premies als kosten verantwoord. Juist vanwege dit verschil in verantwoordings- en administratieve eisen, en dit niet enkel betreffende de pensioenregeling maar op diverse gebieden, zullen er gedragsveranderingen komen om gunstiger te kunnen rapporteren (Verwijmeren, 2005).

2.6 De stand van zaken

Zoals eerder vermeld zijn voorlopig enkel en alleen de beursgenoteerde bedrijven met een geconsolideerde jaarrekening verplicht om deze in overeenstemming te brengen met de IFRS. Al deze bedrijven hebben de conversie naar de IFRS afgerond en dienen in 2006 hun geconsolideerde jaarrekening volgens de IFRS in. Het heeft veel inspanningen en geld gekost om deze conversie te maken, maar naar alle verwachtingen, en zeker voor de grote beursgenoteerde bedrijven, zal de conversie zijn vruchten in de toekomst afwerpen. De niet-beursgenoteerde ondernemingen zijn voorlopig nog steeds niet verplicht om hun financiële staten conform de IFRS op te stellen, maar toch waren er in 2005 reeds 13 bedrijven zonder een beursnotering die hun geconsolideerde jaarrekening conform de IFRS hebben neergelegd (zie tabel 2). Deze 13 ondernemingen vormen slechts een klein deel van de 807 niet-beursgenoteerde bedrijven die een geconsolideerde jaarrekening neerleggen in België, maar het wijst er toch op dat de IFRS eveneens voordelen zouden kunnen opleveren een bepaalde categorie van de ondernemingen zonder beursnotering.

2.7 De toekomst

Ondernemingen hebben hard gewerkt om de IFRS te implementeren, maar ze zullen dit ook moeten blijven doen. Het is een uitdaging voor deze ondernemingen om hun hele informatiesysteem af te stemmen op deze nieuwe internationale normen. Het is niet enkel een verandering ter hoogte van de boekhoudtechnieken en –normen, maar eveneens een

verandering betreffende de doorstroming van de informatie die nodig is om de financiële staten van een onderneming te publiceren.

Hoewel de IFRS enkel een verplichting is voor beursgenoteerde ondernemingen, verwachten financiële analisten dat ook de bedrijven zonder een beursnotering de nieuwe internationale normen zullen overnemen, zij het in een aangepaste versie. Eénmaal internationale ondernemingen de IFRS aanvaard hebben en deze met succes hebben geïmplementeerd, zullen ze de nationale afwijkingen in boekhoudkundige normen onaanvaardbaar vinden en zullen ze eveneens opteren voor een enkelvoudige jaarrekening van hun dochters opgesteld volgens de IFRS. Bovendien zullen internationale investeerders een hogere opbrengst eisen indien de nieuwe internationale standaarden niet worden toegepast. Kapitaalverstrekkers zullen in de toekomst enkel nog voordelige kredieten willen verstrekken aan ondernemingen met een uniforme verslaggeving. Op de fusie- en overnamemarkt zullen eveneens hogere waarden worden toegekend aan 'transparante' bedrijven (Damant, 2000; Kops, 2003).

De IASB zelf hoopt in de eerste plaats de volledige goedkeuring te krijgen van de Europese Commissie inzake de IASB-regelgeving. Daarnaast streeft de raad ook naar een verdere convergentie tussen de IFRS en de US GAAP. De voorzitter van de IASB hoopt dat tegen 2008 de verschillen tussen de standaarden geëffend zullen zijn (Koopmans, 2004).

Op Europees vlak wil men een eengemaakte kapitaalmarkt bereiken. De competitiviteit van deze markt zal voor een groot deel afhankelijk zijn van de regelgeving en handhaving. Het stroomlijnen van de financiële verslaggeving zal leiden tot een betere vergelijkbaarheid en transparantie. Dit zal de werking van de kapitaalmarkt enkel ten goede komen (Wilson, 2002).

Hoofdstuk 3: Inzicht in de ‘International Financial Reporting Standards’

Vooraleer we enig onderzoek kunnen verrichten naar de impact van de invoering van de IFRS bij beursgenoteerde bedrijven en de eventuele verplichte introductie bij ondernemingen zonder een beursnotering, is het belangrijk enig inzicht te scheppen in de IFRS.

Allereerst wordt er een korte omschrijving gegeven van wat het Framework inhoudt en wat de functie ervan is. Vervolgens zullen de twee onderliggende assumpties, die nooit uit het oog verloren mogen worden, kort beschreven worden. Daarna volgt een omschrijving van de vier eigenschappen waaraan de financiële gegevens, gebruikt om de financiële staten op te stellen conform aan de IFRS, moeten voldoen. Telkens zullen ook de basisprincipes, die nodig zijn om aan de centrale kwalitatieve eigenschappen te voldoen, worden uitgelegd aangezien ze in alle standaarden tot uiting komen. Indien mogelijk zal er eveneens steeds een korte vergelijking worden gemaakt met de principes van de Belgische wetgeving. Deze vergelijking is noodzakelijk om de verschillen en gelijkenissen te zien, zodat er later in deze eindverhandeling een besluit kan gevormd worden met betrekking tot de relatieve impact van een eventuele conversie naar de IFRS betreffende de niet-beursgenoteerde Belgische ondernemingen. Tot slot volgt er dan nog een korte beschrijving van de impact van de invoering van deze nieuwe internationale boekhoudnormen op de omgeving van een onderneming.

3.1 Framework

Het ‘Framework for preparation and presentation of the financial statements’ werd opgesteld om de IASB te assisteren bij de uitwerking van toekomstige standaarden, de herziening van bestaande standaarden en de bevordering van de harmonisatie van de regelgevingen. Daarnaast is het Framework een hulpmiddel voor diegene die de financiële staten volgens de

IFRS opstelt, interpreteert of controleert. Het Framework mag niet gezien worden als een standaard, maar moet begrepen worden als een conceptueel kader waarin definities worden gegeven betreffende de waarderingsregels en criteria waaraan opgenomen elementen moeten voldoen (Weets, 2001).

3.2 Onderliggende assumpties

3.2.1 Accrual basis

Het matchingprincipe (accrual basis) is het beginsel in de verslaggeving op basis waarvan de kosten zoveel mogelijk worden geboekt in de periode waarin de opbrengsten verantwoord worden waarvoor deze kosten hebben gediend. Het komt neer op het toerekenen van kosten aan opbrengsten. Het is het beginsel dat bepaalt wanneer een transactie mag worden opgenomen in de financiële staten.

Financiële staten opgesteld volgens het principe van matching informeren de gebruikers niet alleen over transacties gedaan in het verleden inzake betaling of ontvangst van cash, maar ook over verplichtingen betreffende toekomstige betalingen en eveneens over bronnen die in de toekomst beschikbare geldmiddelen kunnen zijn. Daardoor bezorgen deze financiële staten het soort van informatie aan de gebruikers die cruciaal is bij het nemen van economische beslissingen (www.iasb.org).

Onder IAS/IFRS wordt het toerekeningsprincipe toegepast op de jaarrekening, met uitzondering van de kasstroomtabel. In de IAS vinden we het volgende terug: “Een transactie of een gebeurtenis moet worden opgenomen wanneer zij zich heeft voorgedaan en niet wanneer de geldmiddelen of kasequivalenten worden ontvangen of worden betaald (IAS 1, par. 26). Op dergelijke wijze komen de transacties in de jaarrekening terecht in de periode waarop zij betrekking hebben. De kosten worden in de resultaatverwerking verwerkt aan de hand van het rechtstreekse verband tussen de kosten en opbrengsten. Dit principe staat echter

niet toe, dat andere posten dan activa en passiva in de balans voorkomen (IAS 1, par. 25 en 26).

3.2.2 Going concern

Going concern, het continuïteitsprincipe, is het principe waarbij men, bij de opstelling van de financiële staten, ervan uitgaat dat de onderneming in de nabije toekomst zal blijven bestaan. Meer bepaald moet er bij de waardering van de activa en passiva alsook bij de bepaling van het resultaat worden van uitgegaan dat de activiteiten waarvoor deze dienen worden voortgezet. Indien het bedrijf de intentie of noodzaak heeft om te verkopen of in vereffening te gaan, dan moeten de financiële staten op een andere wijze worden opgesteld. Deze 'nabije toekomst' wordt onder de IAS/IFRS verder gespecificeerd als de volgende twaalf maanden (IAS 1 par. 14).

Onder de IAS/IFRS moeten de financiële staten op identieke wijze worden voorgesteld van boekjaar tot boekjaar. De voorstelling mag echter worden gewijzigd indien de financiële staten niet worden opgesteld volgens het continuïteitsprincipe. In dat geval moet de basis volgens dewelke ze worden opgesteld, alsook de reden daarvoor worden verduidelijkt. Daarnaast bestaan er enkele bepalingen die men moet voldoen in het geval van discontinuïteit. Zo vermeldt IAS 1 dat het management verplicht is te vermelden in de financiële staten dat de continuïteit niet langer verzekerd is.

Ook de Belgische wetgeving voorziet in een aantal bepalingen waaraan de onderneming moet voldoen in geval van discontinuïteit. Zo moeten de oprichtingskosten volledig worden afgeschreven en moet er een voorziening worden aangelegd voor de kosten die betrekking hebben op de beëindiging van de activiteiten. Daarnaast moet men de activa aan realisatiewaarde waarderen en niet langer aan aanschaffingswaarde. Hiertoe dienen vaak aanvullende afschrijvingen te worden geboekt (Reyns, 1998).

Het grote verschilpunt tussen de Belgische regelgeving en die van de IAS/IFRS inzake het continuïteitsprincipe zit vervat in de inhoud van bepalingen waaraan moet voldaan worden en niet zozeer in de definitie van het begrip ‘going concern’. Belgian GAAP voorziet in een duidelijke, uitgewerkte verwerkingsmethode die men moet volgen indien de continuïteit van de onderneming niet langer kan worden gegarandeerd. Onder de IAS/IFRS daarentegen voorziet men dergelijke verwerkingsmethode niet en is men enkel gehouden de gebruikte verwerkingsmethode te vermelden. Zo geeft IAS 35 ‘Discontinuing Operations’ geen waarderingsmethode aan die men moet hanteren. Het verwijst enkel naar andere standaarden waarmee men in dergelijke geval rekening mee moet houden (Schumesch, 1999).

3.3 Kwalitatieve eigenschappen van de financiële staten

Kwalitatieve eigenschappen vormen de attributen die ervoor zorgen dat de geleverde informatie nuttig is voor de gebruikers. De vier voornaamste kwalitatieve eigenschappen zijn begrijpbaarheid, relevantie, betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid.

In de praktijk dringt er zich vaak een trade-off op tussen de verschillende kwalitatieve eigenschappen. In het algemeen is het de bedoeling een geschikt evenwicht te vinden onder de kwalitatieve eigenschappen om zo het objectief van de financiële staten te bereiken. De relatieve belangrijkheid van de eigenschappen in diverse gevallen is een zaak van professioneel oordeel.

3.3.1 Begrijpbaarheid

Een essentiële kwaliteit van de informatie, beschikbaar gesteld in de financiële staten, is dat deze onmiddellijk begrepen kan worden door de gebruikers ervan. Er wordt wel verwacht dat de gebruikers een redelijke kennis hebben inzake accounting en economische activiteiten en bereid zijn om de informatie met een redelijke diligence te bestuderen. Niettemin mag

informatie betreffende complexe materies niet uitgesloten worden vanwege het feit dat deze te moeilijk te begrijpen zou zijn voor bepaalde gebruikers, indien deze informatie relevant is voor de economische beslissing van de gebruiker.

3.3.2 Relevantie

Opdat de ter beschikking gestelde financiële staten nuttig zouden zijn, moet alle informatie die erin is opgenomen relevant zijn voor de economische beslissingen van de gebruikers. Informatie vergaart de kwaliteit 'relevantie' wanneer het de economische beslissing van de gebruiker beïnvloedt door hem de verleden, huidige of toekomstige gebeurtenissen te helpen evalueren of hun verleden evaluaties te bevestigen of te corrigeren.

3.3.2.1 Materialiteit

De relevantie of het functionele nut van informatie wordt beïnvloed door zijn natuur en materialiteit. Informatie wordt onder de IAS/IFRS als materieel aanzien wanneer deze informatie de gebruikers van de financiële staten beïnvloedt bij economische beslissingen. Niet-materiële informatie, is informatie die geen impact uitoefent op de beslissingen van de gebruiker. De materialiteit is zowel afhankelijk van de omvang als van de aard van de post. Bij weglating van de post kan immers zowel de aard als de omvang van de post in kwestie een al dan niet beslissende invloed betekenen voor de gebruiker van de financiële staten.

Niet-materiële bedragen moeten worden opgenomen onder een post van soortgelijke aard of functie. Hierdoor mag er afgeweken worden van het principe, waarvoor men elke (materiële) post afzonderlijk moet vermelden in de financiële staten. Men kan dus besluiten dat het materialiteitsprincipe een afwijking is van de overige vereisten van de IAS.

Onder de Belgische wetgeving wordt het materialiteitsprincipe toegepast op bedragen, die onbelangrijk worden geacht ten opzichte van het balans totaal of het resultaat. Men kan zo

bijvoorbeeld een aantal elementen tegen een vast bedrag opnemen. Ondanks het feit dat het principe wordt toegepast, is er (in tegenstelling tot onder de IAS/IFRS) geen specifieke definitie opgenomen. Er wordt slechts naar verwezen door een aantal reglementeringen. Dit heeft echter geen invloed op de praktijk, waardoor er ook geen verdere verschillen kunnen worden aangetoond (Reyns, 1998; Schumesch, 1999).

3.3.3 Betrouwbaarheid

Om bruikbaar te zijn, moet informatie tevens betrouwbaar zijn. Informatie is slechts betrouwbaar als het vrij is van materiële fouten. Er wordt hier een verschil gemaakt tussen materiële fouten en andere. Deze andere fouten zijn kleinere fouten die de mening of de beslissing van de gebruiker van de financiële staten niet zal doen veranderen indien hij/zij toch op de hoogte is van de fout.

Informatie kan relevant zijn maar zo onbetrouwbaar in natuur of weergave waardoor de erkenning ervan misleidend zou zijn.

3.3.3.1 Getrouw beeld

Net zoals het getrouw beeld een belangrijk concept is in de Belgische wetgeving, neemt dit thema ook een centrale plaats in de IAS/IFRS.

Onder de IAS/IFRS wordt bepaald dat de financiële staten een getrouw beeld dienen te geven van de financiële positie, de financiële resultaten en de kasstromen van een onderneming. Hieraan wordt toegevoegd dat de juiste toepassing van de internationale standaarden voor de jaarrekeningen, met zo nodig aanvullende informatie, in vrijwel alle gevallen jaarrekeningen oplevert die een getrouw beeld geven. Daarnaast vermelden de IAS/IFRS dat een inadequate verslaggevingsmethode niet kan worden rechtgezet, noch door vermelding van de toegepaste grondslagen noch door de toelichting of andere aanvullende informatie (IAS 1 par. 12).

IAS 1 voorziet eveneens in bepalingen voor de uiterst zeldzame gevallen waarin de bedrijfsleiding concludeert dat de naleving van een eis van een standaard misleidend zou kunnen zijn. In dergelijk geval moet men voorrang geven aan het getrouw beeld. Wanneer de afwijking van een vereiste noodzakelijk is om tot een getrouw beeld te komen, dan dient de bedrijfsleiding deze afwijking van de standaard toe te lichten. Dit doet men door allereerst te stellen dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft en dat alle standaarden feilloos werden toegepast, maar dat er van één of meerdere standaarden werd afgeweken in functie van het getrouw beeld. Vervolgens moet men de welbepaalde standaard vermelden alsook de aard van de afwijking, de reden waarom dit tot een misleidend beeld zou leiden en de toegepaste methode verduidelijken. De bedrijfsleiding is tevens gehouden tot de aflevering van een herwerkte standaard om eenzelfde probleem in de toekomst te vermijden. Uiteindelijk moet ook nog de impact op de verschillende posten (nettowinst, nettoverlies, activa, passiva,...) worden medegedeeld. Let wel dat het bestaan van strijdige nationale vereisten op zich geen voldoende rechtvaardiging vormt om in de financiële staten die overeenkomstig de IAS/IFRS zijn opgesteld, van een bepaalde standaard af te wijken (Europese Commissie, 2001; Ernst & Young, 2001).

De Belgische wetgeving is hoofdzakelijk gelijklopend met de IAS/IFRS inzake dit thema. Zo stelt ook deze regelgeving dat een getrouw beeld in het grootste deel van de gevallen automatisch wordt bekomen door een goede toepassing van de opgelegde standaarden. Daarnaast is de bedrijfsleiding evenzeer verplicht om van de standaarden af te wijken indien dezen niet zouden leiden tot een getrouw beeld. Het enige verschilpunt is het feit dat de Belgische wetgeving niet vermeldt dat een getrouw beeld eveneens kan bekomen worden door het toepassen van de kwalitatieve karakteristieken van de financiële staten en de IAS/IFRS vermelden dit wel. De IAS/IFRS doelt hiermee op relevantie, begrijpbaarheid, betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid. Van deze karakteristieken kan men geen verdere specifieke definiëring terugvinden in de Belgische wetgeving (Reyns, 1998).

3.3.3.2 Substance over form

Dit basisprincipe kan uitgelegd worden aan de hand van twee begrippen, de economische realiteit en de juridische vorm. Het IASC stelt dat wil men een correct beeld bekomen van de financiële positie van een onderneming, dan moet men de economische realiteit als referentiekader in gedachten houden en de juridische vorm.

De praktische invulling van dit basisprincipe is verschillend onder het Belgisch boekhoudrecht en onder de IAS/IFRS. De internationale boekhoudnormen kijken eerder naar de substantie (substance) dan naar de vorm. Ondanks dat de juridische vorm en de economische realiteit in de meeste gevallen samenvallen, moet dit niet altijd zo zijn. Dit kan worden verduidelijkt met het volgende voorbeeld. Stel dat onderneming A de eigendom van een activa overdraagt aan een onderneming B. Dit is een juridische verkoop. Stel nu dat onderneming A wel nog gebruik mag blijven maken van de activa, met andere woorden, dat ze de economische voordelen er nog wel uit haalt. Normaal gezien moet men een verkoop boeken aan de hand van een realisatiewaarde opdat men een getrouw beeld zou krijgen. Maar in de hierboven omschreven situatie zou een dergelijke boeking geen getrouw beeld geven van de economische realiteit. Hier vallen de juridische vorm en de economische realiteit dus wel degelijk niet samen. Daarom wordt er een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de twee onder de IAS/IFRS. Er wordt namelijk gesteld dat de economische realiteit van transacties en van activa en passiva primeert op de juridische vorm ervan.

In België, net als in de meeste andere Europese landen, wordt het substance over form-principe niet gevolgd en verkiest men om steeds de wettelijke situatie weer te geven. De reden om dit basisprincipe niet toe te passen ligt in het feit dat de opsteller van de financiële staten zich vooral laat leiden door fiscale voordelen en dit effect wil men zoveel mogelijk elimineren (Ernst & Young, 2001).

3.3.3.3 Neutraliteit

Om betrouwbaar te zijn, moet de informatie, opgenomen in de financiële staten, neutraal zijn en vrij van enige bias. Financiële staten zijn niet objectief wanneer ze, door selectie of presentatie van informatie, het maken van een beslissing of oordeel beïnvloeden om zo een voorspeld resultaat te bekomen (www.iasb.org).

3.3.3.4 Voorzichtigheid

Het voorzichtigheidsprincipe is in België één van de basisregels om een getrouw beeld te bekomen bij de opstelling van de financiële staten. Onder de IAS/IFRS komt dit principe ook naar voren, maar het betreft slechts één van de vele karakteristieken. De oorzaak waarom er onder de nieuwe internationale standaarden minder belang aan dit beginsel wordt gehecht, ligt deels bij de opvatting voor wie de financiële staten worden opgesteld. Onder de IAS/IFRS is dit voor de investeerders, waar dit in Belgian GAAP voor de schuldeisers is (Ernst & Young, 2001).

Hoewel de belangrijke rol van het voorzichtigheidsprincipe bij de opstelling van de financiële staten niet volledig tot uitdrukking lijkt te zijn gekomen in de IAS/IFRS (IAS 1, par. 20 e.v.), dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het continuïteitsbeginsel, moet er worden beklemtoond dat de inachtneming van het voorzichtigheidsbeginsel een van de voornaamste uitgangspunten blijft om een getrouw beeld overeenkomstig de richtlijnen te verzekeren. Bovendien omschrijft het IASC voorzichtigheid specifiek als een afzonderlijk kwalitatief kenmerk van de financiële staten. Daarbij wordt voorzichtigheid omschreven als het inbouwen van een mate van zorg bij het vormen van de oordelen die nodig zijn bij het maken van de noodzakelijke schattingen in situaties van onzekerheid, zodanig dat activa niet te hoog en vreemd vermogen of kosten niet te laag worden weergegeven (Europese Commissie, 2001).

3.3.3.5 Volledigheid

Om betrouwbaar te zijn, moet de informatie in de financiële staten volledig zijn binnen de grenzen van materialiteit en kost. Een weglating kan er toe leiden dat informatie onjuist of misleidend is en dus onbetrouwbaar is in termen van relevantie (Europese Commissie, 2001).

3.3.4 Vergelijkbaarheid

Vergelijkbaarheid is de laatste kwalitatieve eigenschap. Om aan deze eigenschap tegemoet te komen moet de voorstelling van de financiële staten en de waardering van de elementen erin op een coherente en consistente manier gebeuren (Stempnierwsky, 2002).

Er moet vergelijkende informatie tussen bedragen van het lopende boekjaar en die van het voorgaande boekjaar worden opgenomen, indien ze noodzakelijk is voor een goed begrip van de financiële staten. Het opnemen van vergelijkende informatie van een vorige boekhoudperiode voor al het cijfermateriaal, heeft als objectief de gebruikers van de financiële staten een beter inzicht te geven. Indien er wijzigingen hebben plaatsgevonden tussen de huidige en de vorige periode, dient de onderneming onder de IAS/IFRS al haar vergelijkende informatie opnieuw in te delen, zodat de vergelijkende informatie met voorgaande boekhoudperiode gegarandeerd blijft. Hiervan kan alleen worden afgeweken indien dit praktisch onhaalbaar is (bijvoorbeeld vanwege de samenstelling van de gegevens). Men moet de aard, het bedrag en de reden van de herziening opnemen en indien de aanpassing van de vergelijkende informatie niet haalbaar is, moet men eveneens de reden hiervoor en de aard van de wijzigingen die normaal zouden zijn doorgevoerd, vermelden. IAS 8 behandelt verder wat men allemaal moet doen, wanneer de verwerkingswijze verandert en retroactief wordt toegepast (Ernst & Young, 2001).

Verder zijn er geen praktische verschillen tussen de IAS/IFRS en de Belgische wetgeving.

3.3.4.1 Coherente voorstelling

Alle gebruikers van de financiële staten van een onderneming hebben er belang bij dat de verwerkingsmethoden, presentatie en classificatie gehanteerd in één boekhoudperiode, ook in de volgende periode moeten worden gehanteerd. Indien deze verplichting niet zou gelden, zou niemand nog geneigd zijn om in een ondernemingen te investeren vanwege de grote onzekerheid die dan zou heersen omtrent de financiële verslaggeving.

Ook onder de IAS/IFRS moet de voorstelling dezelfde zijn van boekjaar tot boekjaar, behalve wanneer een meer aangewezen voorstelling moet worden gegeven. Dit kan wanneer er zich bepaalde wijzigingen in de onderneming voordoen. Deze aangepaste voorstelling moet worden gerechtvaardigd en de bedragen van het vorige boekjaar zullen op dezelfde wijze worden voorgesteld. Het probleem is echter dat het niet altijd duidelijk is wanneer men de voorstelling mag aanpassen. Juist daarom bepaalt IAS 1 paragraaf 27 dat men mag afwijken van de consistente voorstelling indien:

- er zich een belangrijke wijziging in de aard van de activiteiten heeft voorgedaan (Dit kan betrekking hebben op een overname of een afstoting van een bepaalde bedrijfsactiviteit.);
- de onderneming kan aantonen dat een aanpassing tot een beter, correcter en getrouwer beeld van de financiële staten leidt;
- de aanpassing of wijziging wordt opgelegd door de standaarden zelf door een interpretatie ervan door het IASC (PWC, 2004; IAS 27 en 38).

In de Belgian GAAP is het voorzichtigheidsbeginsel eveneens van kracht. Dit is niet verwonderlijk aangezien het onmisbaar is om een vergelijking tussen financiële staten van verschillende boekhoudperiodes te kunnen garanderen. Wel zal het bedrijf van dit beginsel moeten afwijken indien het getrouwe beeld niet langer kan worden gegarandeerd. Dit kan gebeuren wanneer er zich bijvoorbeeld een grote verandering in de structuur van de activa heeft voorgedaan. De wijziging en de redenen hiervoor moeten worden opgenomen in de toelichting van de desbetreffende boekhoudperiode.

Het verschil tussen de IAS/IFRS en de Belgische regelgeving m.b.t. het voorzichtigheidsprincipe ligt vervat in het feit dat het onder deze laatste regelgeving niet verplicht is om de vergelijkende informatie opnieuw te classificeren indien er zich een wijziging heeft voorgedaan (Reyns, 1998; Schumesch, 1999).

3.4 De impact van de ‘International Financial Reporting Standards’ op de omgeving van een onderneming

Allereerst zal de invoering van de IFRS een impact hebben op de belastingen. Onder de IFRS zullen er een aantal boekhoudtechnische wijzigingen plaatsvinden. Zo zullen er onder deze nieuwe internationale boekhoudnormen veel van de in het verleden opgebouwde voorzieningen wegvallen. Dit zal voor een aantal bedrijven, bij de overgang, een veel hogere winst opleveren in vergelijking met de voorgaande boekjaren. Anderzijds zullen sommige andere kosten die in het verleden vroegtijdig genomen zijn alsnog moeten worden geactiveerd. Gelukkig zijn de gevolgen voor de te betalen belastingen nihil, want de fiscale jaarrekening volgt voorlopig nog de huidige fiscale regels. Het enige wat verandert is de bedrijfseconomische jaarrekening.

Naast de belastingen speelt ook de vergelijking met de concurrentie een belangrijke rol in dit hele conversieproces. Indien de concurrenten van een Belgisch bedrijf zonder beursnotering hoofdzakelijk beursgenoteerd zijn en het niet overschakelt op de IFRS, dan kan het zich niet langer vergelijken met zijn concurrenten of zal dit toch alleszins een heel stuk moeilijker worden. Dit heeft zowel negatieve gevolgen voor de investeerders van dit niet-beursgenoteerde bedrijf als voor het bedrijf zelf. Deze ondernemingen zouden dus wel eens impliciet gedwongen worden om de overstap op de IFRS te maken zonder dat ze bij wet verplicht zijn.

Tot nu toe heerste vooral de mening dat enkel de beursgenoteerde ondernemingen met een geconsolideerde jaarrekening betrokken zijn bij de IFRS. Dit is echter een veel te bekrompen

visie, daar iedereen die een band heeft met zo'n bedrijf ook rechtstreeks of onrechtstreeks te maken zal krijgen met de IFRS. Zo ook de leveranciers. Nu dat de bedrijven met een beursnotering en een geconsolideerde jaarrekening de conversie naar de IFRS hebben doorgevoerd zou het wel eens kunnen dat zij van hun leveranciers dezelfde transparantie verlangen. Ze kunnen dat natuurlijk niet opleggen aan hun leveranciers, maar ze kunnen er wel voor opteren om eerder een overeenkomst aan te gaan met een leverancier die ook de IFRS toepast i.p.v. een lokale boekhoudwetgeving. Dus onrechtstreeks, misschien nog niet direct, zal deze groep ook bekend moeten worden met de IFRS en eventueel indien nodig de conversie moeten maken. Net zoals bij de leveranciers kan er hetzelfde gezegd worden over de klanten van een beursgenoteerde onderneming die de IFRS toepast. Het is aannemelijk dat klanten hun eisen en vragen bijstellen in het kader van de toegenomen kwaliteit van de verslaggeving en transparantie in de markt.

Tot slot zullen de nieuwe internationale boekhoudnormen ook een weerslag hebben op de kredietverschaffing. Als een onderneming een krediet heeft of wilt, zal de bank verwachten dat het bedrijf de verschillen tussen de huidige jaarrekening en die volgens de IFRS kan specificeren alsook de fluctuerende cijfers. Momenteel zijn de banken nog volop bezig met de conversie naar de IFRS die voor 2007 is gepland, maar eens ook zij in de IFRS-sfeer zitten, zullen ze dat misschien eveneens verlangen van hun klanten. Dit is echter een veronderstelling die al dan niet zal worden bevestigd in de toekomst. In het kader van de Basel II rating zal afhankelijk van de beoordeling van de bank de prijs voor een krediet gaan veranderen (Bont, 2005). Het al dan niet toepassen van de IFRS kan deze rating eventueel beïnvloeden, maar ook dit is een assumptie.

Hoofdstuk 4: Overzicht van de verschillen tussen de Belgische boekhoudstandaarden en de ‘International Accounting Standards / International Financial Reporting Standards’

In dit hoofdstuk zal een kort overzicht worden gegeven van de impact op de financiële staten veroorzaakt door de verschillen tussen de nieuwe internationale boekhoudnormen en de Belgische tegenhanger. Er wordt bewust een beperking aangehouden van de voornaamste verschillen tussen de twee standaarden, daar het enkel deze verschillen zullen zijn die ter ore zullen komen van de belanghebbenden van een onderneming. Een beursgenoteerd bedrijf zal bij de bekendmaking van zijn cijfers volgens de IFRS, niet stap voor stap alle verschillen gaan bespreken tussen de IFRS en BE GAAP, maar zal zich beperken tot de belangrijkste verschillen die een verandering in de financiële staten hebben teweeggebracht. Dit zal net zo het geval zijn voor een bedrijf zonder een beursnotering wanneer het zijn financiële staten presenteert.

Naast deze verschillen tussen beide standaarden zal eveneens fair value-accounting worden besproken. Deze nieuwe waarderingsmethode staat centraal in de nieuwe Europese regelgeving en is vaak terug te vinden in de standaarden opgesteld door de IASB. Niet het feit dat het centraal staat in de IFRS, maar vooral de impact die fair value-accounting heeft op de financiële staten van een onderneming maakt het noodzakelijk om deze waarderingsmethode van dichterbij te bekijken.

4.1 Oprichtingskosten

Onder de Belgische boekhoudstandaarden worden de oprichtingskosten beschouwd als een aparte post op de balans. Deze konden dan ofwel direct ten laste worden genomen of worden afgeschreven over een maximum van vijf jaar. De nieuwe internationale boekhoudnorm vereist dat alle oprichtingskosten in de winst- en verliesrekeningen worden opgenomen in de

periode waarop ze betrekking hebben. Bijgevolg zal de netto boekwaarde van de oprichtingskosten onder BE GAAP worden geëlimineerd tegen het overgedragen resultaat in de respectievelijke IFRS balansen.

4.2 Afschrijvingen

Daar waar de nieuwe internationale boekhoudregelgeving tracht te komen tot een zo correct mogelijke weergave van de economische realiteit van een onderneming, zijn de Belgische standaarden nogal fiscaal geïnspireerd. Juist dit verschil tussen beide standaarden leidt tot nogal wat verschillen tussen deze boekhoudstandaarden. De impact van deze verschillen op de cijfers, en dan vooral het resultaat, kan zowel negatief als positief zijn. Dit onderstreept nog maar eens de onvoorspelbare karakteristiek van de financiële staten opgesteld in overeenstemming met de IFRS.

4.2.1 Activa met beperkte levensduur

Als de afschrijvingsperiodes en –methodes worden beschouwd, komen de verschillen tussen de twee standaarden duidelijk naar boven. De IFRS bepalen duidelijk dat het afgeschreven bedrag van een activum met beperkte gebruiksduur toegewezen moet worden op een systematische basis, verspreid over zijn bruikbare levensduur. Daarnaast moet men de afschrijvingsmethode kiezen die het best het patroon weergeeft in hetwelk de toekomstige voordelen verwacht worden te geconsumeerd door de entiteit. Als dit patroon niet kan worden vastgesteld op een betrouwbare manier, dan moet de lineaire methode worden gebruikt. Net zoals onder de IFRS moeten de materiële en immateriële activa worden afgeschreven over hun bruikbare levensduur. Volgens de Belgische boekhoudwetgeving is het echter toegelaten voor een bedrijf om over te gaan op een versneld afschrijvingsplan vanwege fiscaal geïnspireerde redenen (KB 2001, art 64 en 61). Dit is onder de IFRS ten strengste verboden.

Daarnaast moet onder de IFRS ten minste ieder jaar de gebruiksduur en de afschrijvingsperiode worden herbekeken. Indien er zich een wijziging voordoet in de snelheid van de economische voordelen die voortvloeien uit het gebruik moet de afschrijvingsmethode worden aangepast. De Belgische boekhoudwetgeving vermeldt dit niet. Wel kan er worden overgegaan tot aanvullende of uitzonderlijke afschrijvingen indien de boekhoudkundige waarde van het activum groter is dan de gebruikswaarde. Daarnaast bepalen de IFRS dat wanneer een vast actief uit meerdere componenten bestaat met een verschillende gebruiksduur, deze apart moeten worden afgeschreven.

4.2.2 Activa met onbepaalde levensduur

Een activum met een onbepaalde levensduur zal niet worden afgeschreven. In plaats daarvan zal het ieder jaar aan een impairment-test onderworpen worden. Wanneer de activa toch een deel van hun waarde verliezen, dient het bedrijf een bijzonder waardeverminderingverlies te boeken. Onder de Belgische boekhoudregels is de behandeling ongeveer dezelfde. Ook hier kan, in geval van een duurzame minderwaarde, overgegaan worden tot een waardevermindering. In vergelijking met de IFRS, is er onder het Belgisch boekhoudrecht geen systematische evaluatie van de gebruiksduur op iedere balansdatum.

4.3 Goodwill

Goodwill is de prijs die betaald wordt voor de verwerving van een onderneming of een afdeling ervan voorzover die prijs hoger is dan de nettowaarde van de activabestanddelen minus de passivabestanddelen van de verworven onderneming of afdeling. Goodwill is de meerwaarde van een bedrijf boven de activa en passiva. Deze post vormt een speciale kwestie onder de nieuwe internationale boekhoudnorm, die bepaalt dat goodwill niet langer jaarlijks mag worden afgeschreven. Geactiveerde goodwill wordt onder de Belgische boekhoudstandaarden afgeschreven over een bepaald aantal jaar, maar IFRS 3 verbiedt de afschrijving van goodwill. In plaats daarvan moet goodwill worden getest op bijzondere

waardevermindering, en dit op jaarbasis of frequenter indien een aanwijzing tot minderwaarde ontstaat. Vanwege het niet langer jaarlijks afschrijven komt er dus een kostenpost te vervallen wat een effect zal hebben op het resultaat.

4.4 Ingekochte eigen aandelen

Onder de Belgische boekhoudregels worden ingekochte eigen aandelen in de vlottende activa opgenomen tegen aanschaffingswaarde. Een waardevermindering wordt geboekt indien de realisatiewaarde, weergegeven door de koers van het aandeel op balansdatum, beneden de aanschaffingswaarde daalt. Latere verhogingen in waarde worden boekhoudkundig verwerkt door het terugnemen van de waardevermindering, maar een herwaardering boven de aanschaffingswaarde is niet toegelaten. Bovendien wordt binnen het eigen vermogen een reserve opgebouwd die gelijk is aan de boekwaarde van de eigen aandelen opgenomen onder de vlottende activa.

Onder de IFRS wordt de kostprijs van ingekochte eigen aandelen direct in mindering gebracht van het eigen vermogen en wordt noch een actiefpost, noch een reserve opgenomen. Latere schommelingen in de reële waarde van de aandelen hebben geen invloed op het bedrag dat in mindering werd gebracht van het eigen vermogen. Dit verschil in grondslag voor financiële verslaggeving resulteert in de IFRS-balans in de eliminatie van het vlottend actief en van de reserve binnen het eigen vermogen, welke wordt weergegeven als een afzonderlijke regel in de IFRS-balans. Een latere verkoop of vernietiging van deze aandelen geeft geen aanleiding tot een resultaatsimpact.

4.5 Voorzieningen

De voorwaarden voor het boeken van een voorziening onder IAS 37 zijn in het algemeen strenger dan deze onder de Belgische boekhoudregels. Onder de Belgische regelgeving is de waarschijnlijkheid dat de entiteit kosten zal oplopen ten gevolge van een gebeurtenis uit het verleden voldoende om een voorziening op te nemen. Onder de IFRS moet een verplichting (wettelijk of constructief) bestaan om kosten te maken als gevolg van een gebeurtenis uit het verleden om een voorziening te kunnen boeken. Daarnaast moet het gaan om een waarschijnlijke afvloeiing van economische voordelen om de verplichting tegemoet te kunnen komen, en moet er bovendien een betrouwbare schatting worden gemaakt.

De IFRS zijn duidelijk veel strikter dan de Belgische boekhoudregels inzake het aanleggen van voorzieningen. Dit heeft als gevolg dat een onderneming die zijn financiële staten opstelt volgens de IFRS, minder voorzieningen kan treffen met als gevolg dat bepaalde gebeurtenissen nu zwaarder zullen doorwegen op het resultaat. Wat weer impliceert dat het resultaat in mindere mate voorspelbaar zal zijn i.v.m. het resultaat volgens BE GAAP.

4.6 Fair value

De bedoeling van de invoering van de nieuwe internationale boekhoudstandaarden is om de financiële verslaggeving transparanter en meer vergelijkbaar te maken voor de gebruikers ervan. Een belangrijk aspect om hiertoe te komen betreft 'fair value accounting'. Het belang van fair value is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen, dit door toedoen van twee mechanismen: de ontwikkeling van financiële instrumenten en de aandacht voor de informatiebehoeften van de kapitaalmarkt.

Eenzijds hebben een aantal nieuwe producten zoals futures, swaps, opties en forwards hun opgang gemaakt in de financiële markt. Daarenboven is het gebruik van (afgeleide) financiële producten sterk gestegen binnen industriële en commerciële ondernemingen, waardoor deze

nu niet meer alleen tot het domein van de financiële instellingen behoren. Wanneer deze financiële producten gewaardeerd worden volgens de traditionele methoden die de historische kostprijs hanteren, botst men op het probleem dat deze elementen tijdens hun levensduur geen of weinig impact hebben op de financiële positie van een onderneming. Dit heeft als gevolg dat de werkelijke economische situatie niet correct wordt weergegeven. Met de introductie van deze nieuwe waarderingsmethode bekomt men meer relevante informatie om tot een juiste weergave te komen van de werkelijke economische situatie. Wel moet er gesteld worden dat het toepassen van fair value zeker geen simpele zaak is. Men moet zich dus zeker afvragen of deze waarderingsmethode eveneens de moeite loont voor de bedrijven zonder een beursnotering. Dit zal verder in deze eindverhandeling worden onderzocht a.d.h.v. diepte-interviews.

Anderzijds heeft het belang aan informatiebehoefte eveneens een belangrijke rol gespeeld in het toegenomen belang van fair value. Vele mensen waren van mening dat een doorzichtige financiële rapportering cruciaal was voor een effectievere functionering van de kapitaalmarkten. Deze betere functionering zou tevens een verlaging van de kapitaalkost met zich meebrengen voor de ondernemingen. Door deze ontwikkelingen verschoof de aandacht van kapitaalbehoud naar vertrouwen in de financiële markt en bescherming van de beleggers. Hier startte de nauwe band tussen de financiële staten van een onderneming en de economische ontwikkeling (Aerts, 2002).

Hieronder zal eerst en vooral kort het ontstaan en een omschrijving worden gegeven van het begrip 'fair value' en daarna wordt er getracht de voornaamste voor- en nadelen weer te geven van deze nieuwe waarderingsmethode. Bij de bespreking van de effecten van fair value zal er geen specifieke aandacht worden geschonken aan de financiële sector, vanwaar toch groot protest kwam op deze manier van waarderen. De bedoeling van deze eindverhandeling is om een algemeen beeld te schetsen inzake de eventuele werkelijke meerwaarde die de IFRS kunnen bieden aan niet-beursgenoteerde ondernemingen. Daar deze fair value een belangrijk aspect vormt van de nieuwe internationale boekhoudregelgeving, is het belangrijk om hier even dieper op in te gaan. Dit wordt gedaan door allereerst de effecten te bespreken en

vervolgens a.d.h.v. diepte-interviews te kijken of ze wel degelijk een invloed zullen hebben op die eventuele meerwaarde.

4.6.1 Ontstaan

De afgelopen twintig jaar was er sprake van het gebruik van erg veel afzonderlijke methoden tot het berekenen van de winst en het bepalen van de hoogte van de voorzieningen. Vanuit diverse hoeken, zoals beleggingsanalisten en rating bureaus, werd daarom gepleit voor een betere vergelijkbaarheid van de gepubliceerde cijfers.

De IASB boog zich over deze kwestie en besloot dat waardering op basis van actuele waarde van posten op de balans en de resultatenrekening het best tegemoet kwam aan de bezwaren. De raad stelde dat de marktwaarde altijd objectief is, waardoor er geen ruimte is voor interne ‘sturing’ van de resultaten.

Bovendien vindt de IASB dat veranderingen in de omgevingsfactoren, zoals een lagere of hogere rente of mutaties in de aandelenmarkten, direct terug te vinden moeten zijn in balans en resultatenrekening. In 2000 werd met deze exercitie een begin gemaakt d.m.v. de IAS-richtlijn 39, waarin de handelsportefeuille op basis van actuele waarde in de jaarrekening wordt gewaardeerd (Koopmans, 2002).

4.6.2 Definitie

De IASB definieert fair value als volgt:

“The amount for which an asset could be exchanged between knowledgeable, willing parties in an arm’s length transaction.”

Vertaald naar het Nederlands wordt onder fair value verstaan, het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld, tussen terzake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen, die onafhankelijk zijn.

4.6.3 Voordelen

Ten eerste heeft het waarden tegen de werkelijke waarde als gevolg dat er een gevoelige band ontstaat tussen de financiële verslaggeving en de heersende economische omstandigheden. De reden hiervoor is dat alle elementen die op de markt voorhanden zijn, geïncorporeerd worden bij de bepaling van fair value. Het moet duidelijk zijn dat wanneer dit niet het geval is, er geen sprake kan zijn van een voordeel. Wanneer marktelementen worden opgenomen, krijgen de gebruikers van de financiële staten een beter, 'real-time' beeld van de financiële positie van een onderneming.

Daarnaast zijn de werkelijke waarden onderling vergelijkbaar. Bij historische kostprijswaarden is deze vergelijkbaarheid eerder schijn. Dit kan het best worden uitgelegd a.d.h.v. volgend voorbeeld: twee financiële instrumenten met dezelfde kenmerken (omvang, toekomstige kasstromen, risico,...) kunnen tegen verschillende historische waarden opgenomen worden in de jaarrekening enkel en alleen omwille van het feit dat ze op een verschillend moment in de tijd verworven werden. Onder het historische kostprijsstelsel worden enkel economische condities weergegeven op het moment dat de begintransactie plaatsvindt. Waardeveranderingen komen onder deze waarderingmethode enkel tot uitdrukking bij de realisatie. Bij fair value accounting worden waardewijzingen weergegeven op het moment dat ze zich voordoen (Bradbury, 2001).

Ten tweede moet de belegger een beter inzicht krijgen in de werkelijke stand van zaken binnen een onderneming dankzij de opname van marktelementen in de boekhoudkundige verwerking.

Er wordt vaak beweerd dat door de invoering van deze nieuwe internationale boekhoudstandaard de hoeveelheid van de informatie toeneemt en tevens complexer wordt. Deze toegenomen informatie zou als gevolg hebben dat het voor de beleggers moeilijker wordt om de financiële staten te interpreteren. Het is echter aan de ondernemingen om enerzijds voldoende informatie te verschaffen aan de investeerders, maar op een manier die begrijpbaar is voor de investeerders. De ondernemingen zullen moeten verduidelijken welke wijzigingen de fair value-methode met zich meebrengt en welk effect deze hebben zodat de investeerder de financiële rapportering volledig begrijpt en op basis hiervan beslissingen kan nemen.

Tot slot zal de mogelijkheid om de boekhouding te manipuleren verminderen volgens de voorzitter van de IASB vanwege het feit dat er in het historische kostprijsstelsel een aantal technieken werden toegepast die dankzij fair value niet meer, of toch in mindere mate, mogelijk zijn (Peel, 2001).

Een eerste vorm van manipulatie betreft 'cherry picking'. Deze term verwijst naar het beleid dat wordt gevoerd m.b.t. de realisatie van bepaalde activa en passiva. Aangezien enkel gerealiseerde meerwaarden mochten worden opgenomen onder het oude waarderingssysteem in de resultatenrekening, had men de mogelijkheid om het resultaat te sturen. Onder fair value zal de bedrijfsleiding op voorhand moeten beslissen wat de intentie is betreffende bepaalde activa en passiva (Bradbury, 2001).

4.6.4 Nadelen

Doordat alles aan marktwaarde moet worden geschat onder fair value, zullen de fluctuaties die zich voordoen op de markten tot uitdrukking komen in de financiële staten van een onderneming. Deze volatiliteit brengt enkele negatieve effecten met zich mee en is zeker ongewenst voor de investeerders. De jaarrekening zal minder stabiel zijn en niet langer voorspelbaar. Ook het resultaat zal niet meer te voorspellen zijn, of toch veel moeilijker dan

voorheen. Dé winst bestaat niet meer onder fair value (Vansteeland, 2005). Daarnaast vrezen ondernemingen voor onjuiste volatiliteit. Enerzijds vanwege het kortstondige karakter van wijzigingen in de marktprijzen, anderzijds vanwege de afwezigheid van risico's bij instrumenten die tot op het einde van hun looptijd worden aangehouden. Aangezien deze niet actief worden verhandeld, worden hier risico's gesuggereerd die er in werkelijkheid niet zijn (Koopmans, 2002).

Ten tweede bestaat er een risico betreffende de betrouwbaarheid en de relevantie van de fair value waardering voor instrumenten waarvoor geen actieve markt bestaat. Het gaat dan om instrumenten die niet op een actieve markt worden verhandeld en die worden aangehouden tot op de vervaldag. Volgens ondernemers is het niet logisch deze te waarderen tegen fair value daar ze steeds hun nominale waarde blijven behouden. Ook bestaat het risico dat een onderneming zijn eigen methode ontwikkelt voor de waardebeoordeling van elementen zonder actieve markt. Hierdoor zal het objectief van fair value accounting, een betere vergelijkbaarheid, in gevaar komen.

Tot slot zijn er nog de kosten die gepaard gaan met de invoering van het nieuwe waarderingssysteem. Enerzijds zijn er de directe kosten die nodig zijn voor bijvoorbeeld de opleiding van mensen, aanpassing van het informaticasysteem, Daarnaast zal er ook regelmatig beroep moeten worden gedaan op deskundigen om de waarde te schatten van instrumenten waarvoor geen actieve markt bestaat. Anderzijds heeft men ook te maken met de indirecte kosten. Deze zijn veel belangrijker en ondermijnen één van de voordelen van de invoering van de IFRS, namelijk de goedkopere kapitaalkost. Volgens regelgevers zal de kapitaalkost gaan dalen vanwege de efficiëntere werking van de markten. Maar opstellers van de financiële staten zijn van mening dat de verhoogde volatiliteit investeerders zal afschrikken en dat daardoor de kapitaalkost zal stijgen (Economist, 2001).

De toepassing van fair value hoeft uiteindelijk dus niet op bezwaren te stuiten indien is voldaan aan de voorwaarde dat de onderliggende markt voldoende is ontwikkeld om betrouwbare waarde-indicaties (prijsnoteringen) op te leveren en indien deze markt bovendien voldoende toegankelijk is voor de waarderende partijen.

Fair value heeft ongetwijfeld een aantal belangrijke voordelen, zoals een correctere werkelijke reflectie van de financiële positie en een betere vergelijkbaarheid. Doch moet er rekening mee worden gehouden dat deze voordelen enkel kunnen bestaan indien er een actieve markt voor de te waarden instrumenten bestaat.

Hoofdstuk 5: ‘International Financial Reporting Standards’ en de bedrijven zonder beursnotering en zonder toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’

In dit vijfde hoofdstuk zal er een specifiek onderscheid worden gemaakt betreffende de invoering van de IFRS tussen de Belgische beursgenoteerde ondernemingen en de Belgische bedrijven zonder een beursnotering. Via verschillende aspecten, die een rol spelen bij de implementatie van de nieuwe internationale boekhoudnormen, zal worden nagegaan welke impact deze implementatie heeft op beide takken van ondernemingen. Indien nodig zullen er kritische bemerkingen worden gesteld. Deze zullen verderop in deze eindverhandeling dan worden getoetst d.m.v. de diepte-interviews.

Allereerst wordt het onderscheid in jaarrekeningen en ondernemingen verder onderzocht. De IFRS geldt tot op heden enkel voor de beursgenoteerde bedrijven, en meer specifiek enkel en alleen voor de geconsolideerde jaarrekening. Het nut van dit onderscheid en de gevolgen ervan zal verder worden besproken. Vervolgens komt de financiering van een onderneming aan bod. Op het eerste zicht lijkt de financiering van een onderneming misschien weinig te maken hebben met de implementatie van de IFRS, maar niets is minder waar. De IFRS moet voor meer transparantie zorgen in het belang van de onderneming en de externe belanghebbenden, waartoe ook de financiers toe behoren. Daarmee is het interessant om de financiering van beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen te bekijken. Tegelijkertijd worden ook de belanghebbenden van beurs- en niet-beursgenoteerde bedrijven bekeken alsook de behoeften van deze belanghebbenden. Na de belanghebbenden komt de internationalisatiegraad van de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen aan bod. Uiteindelijk gaat het om een internationale boekhoudstandaard, dus dit aspect zal zeker een rol spelen. Daarna zal de haalbaarheid van de implementatie van de IFRS kort worden belicht. Dit onderdeel wordt opgesplitst in de bereidheid en de eventuele noodzaak van de invoering van de IFRS bij de niet-beursgenoteerde ondernemingen. Vervolgens wordt nagegaan of de beursgenoteerde bedrijven die de IFRS toepassen in staat zijn om de verschillen in cijfers en

de verschillen met de BE GAAP te verduidelijken naar de externe belanghebbende toe. Tot slot zal ook nog heel even de impact van de IFRS op de nettoresultaten aan bod komen ter afsluiting van dit hoofdstuk.

Er moet opgemerkt worden dat er relatief weinig cijfermateriaal terug te vinden zal zijn in dit hoofdstuk. Dit is zeer jammer maar onvermijdelijk aangezien er nauwelijks cijfers beschikbaar zijn omtrent de problematiek die centraal staat in deze eindverhandeling en de verschillende elementen die hieronder aan bod zullen komen. Dit komt enerzijds door het feit dat de kwestie slechts zeer recent boven water is gekomen en anderzijds omdat er geen exacte cijfers, inzake de verschillende aspecten die hieronder zullen worden besproken, beschikbaar zijn.

5.1 Onderscheid m.b.t. toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’

5.1.1 Onderscheid in jaarrekeningen m.b.t. toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’

Tot op heden geldt voor de Belgische beursgenoteerde ondernemingen de verplichting om enkel hun geconsolideerde jaarrekening conform de IFRS op te stellen. De enkelvoudige jaarrekening wordt voorlopig buiten beschouwing gelaten. Bepaalde instanties pleiten echter voor een bredere toepassing van de IFRS teneinde de nadelen van het gebruik van een dubbele standaard (de IFRS en het Belgisch boekhoudrecht) te minimaliseren en de vergelijkbaarheid tussen de jaarrekeningen te verhogen.

“IFRS is een modern en gesofistikeerd kader van boekhoudregels die een coherent geheel vormen. De invoering van de IFRS zal op termijn leiden tot een verbetering van de kwaliteit van de cijfers en een hogere vergelijkbaarheid. Nochtans heeft de Belgische wetgever ervoor geopteerd om de IFRS enkel verplicht te maken voor de geconsolideerde jaarrekening van

genoteerde ondernemingen en zelfs te verbieden voor de enkelvoudige jaarrekening. Naast de IFRS blijft het Belgisch boekhoudrecht nog van kracht. Men zal dus moeten leren leven met een dubbele standaard die onduidelijkheid en onzekerheid kan veroorzaken bij de gebruiker van jaarrekeningen, en die tevens aanleiding zal geven tot additionele kosten voor bedrijven die verplicht of vrijwillig overschakelen naar de IFRS”, aldus Daniel Van Cutsem, partner en hoofd van de Belgische IFRS Desk van Ernst & Young (Ernst & Young, 2005).

Uit bovenstaande blijkt duidelijk de voorkeur voor een bredere toepassing van de IFRS, meer bepaald dat eveneens de enkelvoudige jaarrekening van genoteerde bedrijven moet worden opgesteld in overeenstemming met de nieuwe internationale boekhoudstandaarden. De motivering achter deze voorkeur zijn de kosten die deze dubbele standaard impliceert, maar vooral de onzekerheid die hierdoor wordt veroorzaakt. En dit is een belangrijke determinant voor de gebruiker van de financiële staten. Men zal dus enerzijds moeten nagaan of die dubbele standaard enige onduidelijkheid veroorzaakt en anderzijds of het haalbaar is om ook de enkelvoudige jaarrekening te onderwerpen aan de nieuwe internationale boekhoudregelgeving.

Een andere motivering voor een bredere toepassing van de IFRS ligt in het feit dat ondernemingen die deel uitmaken van groepen die hun geconsolideerde jaarrekeningen opstellen volgens de IFRS, er baat bij zouden hebben mochten ze hun enkelvoudige jaarrekening in overeenstemming brengen met de IFRS (Ernst & Young, 2005).

5.1.2 Onderscheid in ondernemingen m.b.t. de toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’

Waarom wordt er een onderscheid gemaakt tussen bedrijven met en bedrijven zonder beursnotering? Is deze indeling gerechtvaardigd om te bepalen wie er al dan niet moet voldoen aan de nieuwe internationale standaarden en zal er ooit een aangepaste versie komen voor de categorie van bedrijven die nog niet verplicht zijn om de IFRS toe te passen? Dit zijn

belangrijke vragen die dienen gesteld te worden in het licht van de vooropgestelde indeling gemaakt door de IASB en de Europese Gemeenschap.

Het blijft gissen naar een datum waarop ofwel de bedrijven zonder beursnotering eveneens verplicht worden om de IFRS toe te passen ofwel een aangepaste versie van de huidige internationale boekhoudstandaarden zal worden voorgesteld. Eén ding is echter duidelijk en dat is dat men er met welbepaalde redenen heeft voor gekozen om voorlopig de bedrijven zonder beursnotering niet bij wet te verplichten om de conversie naar de IFRS door te voeren. Hiervoor zijn tal van redenen, maar de voornaamste is het feit dat de nieuwe internationale boekhoudregelgeving in hoofdzaak is opgesteld voor de minderheidsaandeelhouders en deze vindt men terug bij de beursgenoteerde bedrijven. Daarnaast zijn de kosten die een implementatie van de IFRS met zich meebrengen voor een onderneming eveneens een doorslaggevende factor om de ondernemingen zonder een beursnotering voorlopig niet te verplichten om de IFRS te implementeren. De IFRS zijn niet zomaar nieuwe boekhoudstandaarden die men moet implementeren, ze vragen een hele nieuwe doorstroom van informatie opdat de uiteindelijke financiële staten een getrouw beeld geven en eveneens voldoen aan de eisen van de IFRS.

Het is niet zo dat de IFRS enkel negatieve gevolgen impliceren voor Belgische bedrijven zonder een beursnotering. Er kunnen goede redenen zijn om hun geconsolideerde jaarrekening toch op te stellen conform de nieuwe uniforme boekhoudregelgeving. Ondanks dat het nog niet verplicht is voor deze ondernemingen kunnen volgende argumenten aangehaald worden om toch over te gaan tot de conversie (Bont, 2005):

- omwille van het imago. Voor het bedrijf kan het belangrijk zijn om mee te doen met de grote beursgenoteerde ondernemingen;
- omwille van een eventuele kostenreductie van het financiële apparaat (15% tot 20% behoort tot de mogelijkheden);
- omwille van de mogelijkheid tot een transparante prestatiemeting tussen dochters en met name buitenlandse deelnemingen;
- omwille van de kans om lagere bancaire kosten te bedingen indien er een hoge financieringsbehoefte is en dit omwille van Bazel II;

- omwille van de goede mogelijkheid om te blijven benchmarken, met name met de grote beursgenoteerde concurrenten.

De relatie tussen de lagere bancaire kosten en Bazel II vraagt misschien om enige toelichting. Vanaf 2006 zijn de nieuwe regels voor kredietmanagement door banken (Bazel II) van kracht. Vroeger moesten de banken voor ieder uitstaand zakelijk krediet acht procent eigen vermogen aanhouden. De rentetarieven die een bank aan haar klanten doorrekent, hangen hierdoor af van de actuele markttrente en het gewenst rendement op het eigen vermogen van de bank. Vanuit de optiek van de vermogenskosten zou een bank aan alle ondernemers een gelijk rentetarief moeten vragen, wat in de praktijk natuurlijk niet het geval is. Dit gebrek aan differentiatie naar risico en tarief vormt al langer een discussiepunt bij de banken. Vandaar dat de banken in het nieuwe regime, Bazel II, eigen vermogen zullen moeten aanhouden naar gelang het kredietrisico van de lener (Thijssen, 2003). Maar hier komt dan ook de link naar de IFRS. Zo zou het kunnen dat banken een lager kredietrisico gaan toekennen aan ondernemingen die de nieuwe internationale boekhoudregelgeving toepassen met als gevolg dat deze voordeligere tarieven kunnen bedingen.

Tot slot heerst er nogal wat problematiek omtrent een juiste definiëring van het begrip 'KMO'. Dit is niet onbelangrijk daar het grotendeels deze ondernemingen zijn die de keuze wordt gelaten om hun jaarrekening al dan niet op te stellen volgens de IFRS. Bovendien is de IASB een internationaal onderzoek gestart omtrent de ontwikkeling van een aangepaste versie van de IFRS aan de noden van de KMO's, juist vanwege de eerder vermelde nadelen. Daarom beklemtoont de IASB de nood aan een éénduidige omschrijving, om zo te bepalen welke entiteiten de IFRS voor KMO's mogen toepassen en welke de IFRS in hun totaliteit moeten implementeren. De raad is geen voorstander van een kwantitatieve 'size test', zoals die nu bestaat in de Vierde Richtlijn. De raad zou eerder de karakteristieken willen beschrijven van de entiteiten die gebruik kunnen maken van de aangepaste standaarden. De huidige visie van de raad ziet de afwezigheid van 'publieke verantwoordelijkheid' als de doorslaggevende factor voor een KMO. Een entiteit voldoet aan dit principe als er een hoge graad van externe interesse bestaat en deze externe interesse afhankelijk is van externe financiële verslagen als bron van financiële informatie. Daarnaast voldoet een onderneming eveneens aan het principe

indien de activiteiten uitgeoefend door de onderneming een essentiële publieke dienst bieden. Is er sprake van ‘publieke verantwoordelijkheid’ dan moet de onderneming de IFRS volledig toepassen. Het feit dat de IASB dit onderscheid voorstelt doet de vraag rijzen of de IFRS wel nuttig kunnen zijn voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen. De IASB stelt voor om de bedrijven die veel publieke interesse genieten en waarvan de externe financiële rapportering cruciaal is voor de externe belanghebbenden, de IFRS in hun totaliteit te laten toepassen. De andere bedrijven moeten dan voldoen aan een aangepaste versie. Ten eerste zijn deze andere bedrijven voornamelijk de ondernemingen zonder een beursnotering en ten tweede, waarom zouden deze bedrijven hun financiële staten in de toekomst ook niet gewoon volgens de Vierde Richtlijn mogen opstellen. Is het echt noodzakelijk dat deze bedrijven moeten voldoen aan de IFRS of eventueel een aangepaste versie? Zal dit enige meerwaarde opleveren voor deze bedrijven en hun belanghebbenden?

In 2004 richtte de IASB een ‘Small and Medium sized Entities’-werkgroep (SME-werkgroep) op die belast werd met de ontwikkeling van deze standaarden. In februari 2005 besliste de werkgroep de term SME standaarden te vervangen door NPAE (non publicly accountable entities)-standaarden. De IASB voelde de noodzaak om een naamsverandering door te voeren doordat heel wat landen ook zeer kleine ondernemingen opnamen in de betekenis van SME. Een entiteit die enkel financiële verslagen opstelt voor de eigenaar-manager of voor belastingrapportering wordt, naar de logica van bovenstaande paragraaf, niet gezien als een NPAE. Een publicatie van een eerste exposure draft van de NPAE-standaarden is voorzien in het voorjaar 2006. Aangezien in deze eindverhandeling een neerslag wordt gemaakt tot en met 2005, zal deze exposure draft niet verder besproken worden.

De IASB formuleerde vier criteria die het mogelijk moeten maken om te toetsen of een entiteit voldoet aan het principe van ‘publieke verantwoordelijkheid’. Het eerste criterium controleert of de onderneming financiële instrumenten uitgeeft of zal uitgeven op de publieke markt. Een tweede criterium gaat na of de entiteit activa bezit in financiële entiteiten zoals banken, verzekeringsmaatschappijen, pensioenfondsen, Het bieden van een essentiële dienst vormt een derde criterium. Het laatste criterium kijkt naar de economische significantie van de onderneming in het thuisland (<http://www.accountancynieuws.nl>).

5.2 Financiering

5.2.1 Financieringsmiddelen van Belgische beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen

Niet-beursgenoteerde ondernemingen komen niet alleen moeilijker aan vreemd kapitaal dan bedrijven met een beursnotering, maar zijn bovendien ook vaak duurder uit. Dat dit geen borreltafelpraat is, blijkt onder meer uit een begin januari 2004 verschenen rapport van MKB Nederland. Daarin staat dat niet-beursgenoteerde ondernemingen bij het verkrijgen van extern vermogen circa dertien procent duurder uit zijn dan beursgenoteerde ondernemingen (Van Rietschoten, 2004).

Bij het lezen van deze bevindingen rijst automatisch de vraag of de invoering van de IFRS en Basel II (de nieuwe regels voor kredietrisicomanagement voor banken) deze verschillen niet zullen vergroten. Indien dit het geval zou zijn, kan dit leiden tot een rem op groei van de niet-beursgenoteerde ondernemingen. Deze rem mag zeker niet onderschat worden daar de bedrijven zonder beursnotering een belangrijke rol spelen, zowel kwantitatief als kwalitatief. Enerzijds ressembleren zij grote macro-economische gevolgen op het vlak van tewerkstelling en productievolume. Anderzijds heeft deze tak van ondernemingen een sterk innovatief en creatief vermogen. Deze groep van entiteiten vormt, naast het aanbieden van producten aan de consument, dikwijls ook een netwerk van toeleveringsbedrijven voor meer grootschalige ondernemingen.

Daarnaast moet men zich eveneens afvragen of de niet-beursgenoteerde ondernemingen niet impliciet gedwongen zullen worden door hun kredietverschaffers om de nieuwe internationale boekhoudnormen te implementeren. Zullen banken en andere kredietverschaffers niet dezelfde transparantie en vergelijkbaarheid verlangen als degene die voorhanden is onder de IFRS? Indien dit het geval is en de niet-beursgenoteerde onderneming overgaat tot een

conversie, zal dit een lagere kapitaalkost met zich meebrengen, maar het bedrijf moet tevens rekening houden met de negatieve effecten van deze invoering van de IFRS. Dus het zal een kwestie zijn van de baten af te wegen tegen de kosten.

5.2.1.1 Financieringsmiddelen van niet-beursgenoteerde ondernemingen

De grootste voorkeur bij niet-beursgenoteerde ondernemingen inzake financieringsmiddelen gaat uit naar financiering met intern vermogen. Wanneer deze vorm van financiering ontoereikend of uitgeput blijkt te zijn, dan zal het bedrijf eerst schulden aangaan alvorens over te gaan tot een openstelling van het kapitaal. Hieruit blijkt de weigerachtige houding van ondernemingen zonder beursnotering t.o.v. externe financiering. Deze houding is niet te wijten aan een gebrek aan belangstelling van het bedrijf voor externe financiering, maar is eerder het gevolg van een angst om de controle over de zaak te verliezen.

Het grote voordeel dat wordt toegekend aan autofinanciering heeft te maken met het behoud van de financiële onafhankelijkheid en de controle over de onderneming. Daarnaast vergroot autofinanciering eveneens de ontleningscapaciteit daar een toegenomen zelffinanciering leidt tot een stijging van het eigen vermogen. Dit eigen vermogen vormt een veiligheidsbuffer voor de schuldeisers. Dus hoe groter deze veiligheidsbuffer, hoe lager de kapitaalkost en hoe sneller een vermogensverschaffer een krediet zal toekennen. Aan deze vorm van financiering zijn echter ook nadelen verbonden. Zo zal de mate van zelffinanciering begrensd worden door de rentabiliteit van een bedrijf, wat weer een rem op de groei betekent. Doch zal zelffinanciering meestal niet volstaan om een onderneming volledig te laten ontplooiën waardoor men genoodzaakt zal zijn om beroep te doen op externe financiering. Deze externe financieringsmiddelen kunnen bestaan uit vreemd vermogen, zowel op korte als op lange termijn, of uit een openstelling van het kapitaal. De mogelijkheden om via een openstelling van het kapitaal tot extra vermogen te komen zijn, ofwel een inbreng van de bestaande aandeelhouders, hulp van participatiemaatschappijen ofwel het aantrekken van nieuwe private aandeelhouders of vennoten. Over het algemeen zijn niet-beursgenoteerde ondernemingen weinig geneigd om nieuwe private aandeelhouders te zoeken. Participatiemaatschappijen zijn echter een goede partij, daar zij een financiering in niet-beursgenoteerde ondernemingen

enkel als een goede belegging zien en zich meestal niet mengen in het bestuur van de desbetreffende onderneming¹. Is het daarom nodig dat deze niet-beursgenoteerde ondernemingen zoveel extra, en bovendien concurrentiegevoelige, informatie naar buiten brengen? Zullen ze voordelen ondervinden op het vlak van financiering door een conversie naar de IFRS? Deze nieuwe internationale boekhoudregelgeving is toch hoofdzakelijk opgesteld voor de externe investeerders die geld investeren in een beursgenoteerde onderneming, maar op deze financieringsvorm wordt in veel mindere mate beroep gedaan door bedrijven zonder een beursnotering. Men moet zich afvragen of een overgang op de IFRS daadwerkelijk voor goedkopere financieringsmiddelen zal zorgen voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen.

5.2.1.2 Financieringsmiddelen van beursgenoteerde ondernemingen

Bedrijven met een beursnotering kunnen, anders dan bedrijven zonder een notering, naast privaat vermogen ook beroep doen op publiek vermogen. Via de beurs kan men vermogen verkrijgen, veelal bij onbekende vermogensverschaffers.

Beursgenoteerde ondernemingen zijn in het algemeen verplicht vermogensverschaffers onmiddellijk te informeren over voor hen van belang zijnde zaken, en omdat het vooral onbekende vermogensverschaffers zijn, dient dit publiekelijk te gebeuren. In plaats van publiek vermogen kan de onderneming ook een beroep doen op privaat vermogen. Banken, participatie- en verzekeringsmaatschappijen zijn voorbeelden van partijen die private vermogensmiddelen aanbieden. In geval van private vermogensverschaffers is de tegenpartij bekend en zou de communicatie bilateraal kunnen zijn. Echter, voorzover het waarderelevante informatie betreft, zijn zoals gezegd beursgenoteerde bedrijven meestal verplicht om onmiddellijk publiek verslag daarvan te doen.

¹ Denk maar aan de participatie van de financiële holding van Freire, GBL, in het Duitse mediaconcern Berthelsmann

Het risico om concurrentiegevoelige informatie openbaar te moeten maken is echter niet de enige factor die het verschil maakt tussen de financieringskosten van publiek vermogen en dat van privaat vermogen. Een andere factor is de mate van informatieasymmetrie tussen de bedrijfsleiding en de vermogensverschaffers. Het management van de onderneming beschikt in de regel over meer en betere informatie inzake de waarde van het bedrijf. Hoe groter deze informatieasymmetrie, hoe lager de bereidheid van vermogensverschaffers om te investeren in de onderneming en hoe hoger de informatieassymetriecomponent (de kosten wegens onderwaardering) in de totale financieringskosten zal zijn. Vanuit dit oogpunt kan de invoering van de IFRS publiek vermogen aantrekkelijker maken als financieringsbron (Admatie, 2000). Marra en Suijs (2004) tonen echter aan dat dit positieve effect van strengere verslaggevingregels gedomineerd kan worden door het negatieve effect van hogere concurrentiegerelateerde communicatiekosten. Als gevolg zullen minder ondernemingen publiek gaan financieren wanneer de verlaggevingseisen verbonden aan publieke financiering strenger worden.

Bij bovenstaande conclusie dienen echter wel een aantal kanttekeningen te worden gemaakt. De beslissing om publiek te financieren beperkt zich niet tot bovengenoemde twee factoren. Zo kan er een verschil bestaan tussen de liquiditeit of verhandelbaarheid van publiek en privaat vermogen, hetgeen een effect heeft op de financieringskosten. Publieke vermogenstitels zijn in het algemeen gemakkelijker te verhandelen dan private, hetgeen kan leiden tot lagere financieringskosten van publiek vermogen. De invoering van de IFRS kan de verhandelbaarheid van publiek vermogen zelfs nog verder vergroten (Diamond, 1991). Een tweede factor die buiten beschouwing wordt gelaten, zijn de agencykosten. Omdat private vermogensverschaffers in het algemeen meer bij machte zijn toe te zien op het handelen van het management dan publieke vermogensverschaffers, zal de agency-kostencomponent in de totale financieringskosten van privaat vermogen lager zijn dan die van publiek vermogen. Wat deze factor betreft is privaat vermogen dus aantrekkelijker dan publiek. De strengere verslaggevingsrichtlijnen a.g.v. de invoering van de IFRS kunnen publieke vermogensverschaffers echter meer informatie bezorgen omtrent het handelen van de bedrijfsleiding, waardoor de agency-kostencomponent van de financieringskosten van publiek vermogen lager zal worden.

Er kan dus gesteld worden dat het verschil in flexibiliteit van het communiceren met vermogensverschaffers tussen beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen in de Europese Unie groter zal worden met de invoering van de IFRS. Bedrijven met een beursnotering zullen dan moeilijker hun concurrentiegevoelige informatie voor zich kunnen houden, wat publiek vermogen minder aantrekkelijk kan maken als financieringsbron (Suijs, 2004). Omgekeerd kan er dan wel geconcludeerd worden dat beursgenoteerde ondernemingen vanuit het standpunt van kredietverschaffers aantrekkelijker worden en misschien voordeligere voorwaarden kunnen bedingen in vergelijking met de niet-beursgenoteerde ondernemingen die de overgang naar de IFRS niet maken.

Banken en overige kapitaalverstrekkers willen in de toekomst uitsluitend nog tegen gunstige voorwaarden kredieten verstrekken aan bedrijven die op een uniforme, en daardoor voor hen eenvoudiger te begrijpen, manier rapporteren. Als in 2008 de aangescherpte kredietafspraken in het kader van Basel II van kracht worden zal dat effect nog sterker voelbaar zijn. Op den duur zullen eveneens grote afnemers vergelijkbare eisen stellen aan hun vaste toeleveranciers, en op de fusie- en overnamemarkt worden dan hogere waarden toegekend aan ‘transparante bedrijven’. Het blijft voorlopig gissen of de banken zich al dan niet zullen laten beïnvloeden door de aanwezigheid van de IFRS bij de prijszetting van een krediet. Voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen is het van belang dat ze nagaan of de eventuele voordelen op het vlak van financiering opwegen tegen de kosten van een implementatie van de IFRS.

5.2.2 Belanghebbenden bij Belgische beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen

Er bestaat een aanzienlijk verschil betreffende de belanghebbenden bij beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen. Dit verschil in samenstelling is zeker niet onbelangrijk indien een niet-beursgenoteerd bedrijf voor zichzelf moet uitmaken of de implementatie van de nieuwe internationale boekhoudnorm van belang is. Per slot van rekening worden de financiële staten hoofdzakelijk opgesteld voor de belanghebbenden en vermogensverschaffers

van een onderneming. Het zijn dus deze twee groepen die bepalen of de IFRS al dan niet een significant voordeel oplevert voor het bedrijf.

Bij ondernemingen zonder beursnotering bestaat de groep van belanghebbenden, en dus gebruikers van de financiële staten, vooral uit de vermogensverschaffers (in de breedste zin), familie-eigenaars en belastingautoriteiten. Daarnaast behoren natuurlijk ook de werknemers tot deze groep van belanghebbenden, maar deze hebben geen directe nood om de financiële staten te raadplegen. Zolang zij hun loon op hun rekening krijgen gestort, zullen ze zich geen vragen gaan stellen omtrent de financiële cijfers van hun onderneming en zullen ze al zeker niet de financiële verslaggeving van hun onderneming gaan raadplegen. De voornaamste gebruikers van de financiële staten van een niet-beursgenoteerde onderneming zijn het interne management en externe bankiers (Hussey, 1997).

Beursgenoteerde bedrijven krijgen echter ook te maken met anonieme aandeelhouders door het beroep doen op publiek vermogen. Deze groep van belanghebbenden hebben geen nauwe band met de onderneming en zijn toegewezen op de financiële staten van het bedrijf om een beeld op te maken van de prestaties van het bedrijf. Daarom is het noodzakelijk dat deze personen de financiële rapportering op een juiste manier kunnen interpreteren en op basis hiervan een gefundeerde economische beslissing kunnen nemen. Zij moeten een zo volledig mogelijk en getrouw beeld hebben van de onderneming bij het doornemen van de financiële staten. Dat is nu net hetgeen wat de nieuwe internationale boekhoudregelgeving tracht te bereiken.

5.2.3 Verschil in behoeften van gebruikers van de jaarrekening

Wanneer men zich de vraag stelt of de nieuwe internationale boekhoudstandaarden geschikt zijn voor de presentatie van de jaarrekening van alle ondernemingen, ongeacht hun omvang, activiteiten en aandeelhoudersstructuur, moet men rekening houden met het doel van de jaarrekening.

Volgens het raamwerk van de IASB is het doel van een jaarrekening allereerst informatie te verschaffen over de financiële positie, de financiële prestaties en de wijzigingen in de financiële positie van een onderneming, die nuttig is voor een groot aantal gebruikers bij het nemen van economische beslissingen. Men moet er echter wel rekening mee houden dat de gebruikers van een jaarrekening zeer divers zijn: personeel, klanten, leveranciers, banken, aandeelhouders, beleggers, Een jaarrekening moet de informatiebehoeftes van alle groepen vervullen. Het is duidelijk dat de IASB bij het vastleggen van de normen vooral denkt vanuit het perspectief van de externe investeerders en er van uitgaat dat die informatie eveneens voldoet aan de behoeften van de meeste andere gebruikers. Maar is er wel een gemene deler van de behoeften van gebruikers van een jaarrekening?

Daarnaast kan de jaarrekening eveneens beschouwd worden als een instrument om verantwoording af te leggen. Via deze financiële staat verantwoordt de bedrijfsleiding zich voor het gevoerde beleid. Op grond van deze verantwoording kunnen gebruikers décharge geven aan het bestuur en de commissarissen (Hoogendoorn, 1993).

Jaarrekeningen van beursgenoteerde ondernemingen zijn wijdverspreid en toegankelijk voor een vrijwel onbeperkt aantal gebruikers. Zij gebruiken de jaarrekeningen als een belangrijk instrument om te oordelen of ze aandelen aanhouden, kopen of verkopen. Gezien de jaarrekening in deze gevallen (samen met andere, tussentijdse informatie) een essentiële bron van informatie zijn, zijn zij gediend met zeer gedetailleerde informatie.

Voor bedrijven zonder beursnotering is de situatie enigszins anders. De groep van personen of entiteiten die hier gebruik maken van de financiële staten is beperkter. Deze groep van personen zijn bekend met de meeste aspecten van de business en zijn daardoor minder afhankelijk van de formele financiële verslaggeving. Aangezien deze tak van bedrijven een beperkte toegang heeft tot de kapitaalmarkten is de rol van de bankiers en andere korte termijn creditoren vrij belangrijk. De aandacht zal hier dus eerder liggen op het beoordelen van rentabiliteit, liquiditeit en solvabiliteit door klanten, bankiers, leveranciers, werknemers, Beslissingen tot aan- en verkoop van aandelen zijn minder frequent en worden meestal

niet enkel genomen op basis van de jaarrekening maar ook na de nodige due diligencewerkzaamheden (Bont, 2005).

De jaarrekening van een niet-beursgenoteerde onderneming bedient dus andere gebruikers dan die van een onderneming met een beursnotering en dat heeft implicaties voor de informatiedoelstellingen ervan. De noden van jaarrekeninggebruikers voor beide soorten van ondernemingen liggen dus enigszins anders, en hoe kleiner de onderneming, hoe sterker de verschillen tot uiting komen. Bepaalde vereisten van de IFRS zullen voor kleinere niet-beursgenoteerde ondernemingen minder van betekenis zijn, zoals bijvoorbeeld de vele disclosure vereisten (toelichtingen) in verband met de normen over employee benefits en financial instruments.

“Zonder in de technische details te treden zou ons voorstel zijn de basisconcepten van de IFRS m.b.t. ‘opname en waardering’ in grote mate te behouden voor alle ondernemingen van bepaalde omvang, maar de regels i.v.m. toelichtingen drastisch te versoepelen voor niet-beursgenoteerde ondernemingen. Voor de kleine ondernemingen zou men zelfs kunnen overwegen enkel een financiële rapportering op te leggen die overeenkomt met de fiscale regels. In dit opzicht vinden wij het NPAE-project van de IASB een zeer lovenswaardig initiatief, dat echter nog een hele weg af te leggen heeft.”, aldus Daniel Van Crustem (Ernst & Young, 2005).

5.3 Internationalisatiegraad van Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen

De internationalisatiegraad van een onderneming speelt eveneens een belangrijke rol bij de conversie naar de IFRS aangezien deze nieuwe boekhoudnorm in eerste instantie een Europese, en later een globale harmonisatie beoogt. Het objectief van de IFRS is dat uiteindelijk alle ondernemingen met elkaar te vergelijken zijn, wat de belanghebbenden, die zich niet perse in het land van de onderneming bevinden, ten goede moet komen. Indien een

onderneming uitgesproken actief is op internationaal vlak zal het meer lonen om de IFRS toe te passen dan wanneer een onderneming enkel en alleen actief is op de Belgische markt. Dit is niet meer dan logisch als we weten dat de IFRS meer transparantie en harmonisatie vereist, zodat de financiële staten de belanghebbenden een beter en meer begrijpbaar beeld geven van de economische realiteit van een onderneming. Vroeger, en nu nog steeds, moesten de belanghebbenden inzicht hebben in de lokale boekhoudstandaarden die van kracht zijn in het land waar het bedrijf zich situeerde. De IFRS willen het de belanghebbenden van een onderneming vergemakkelijken doordat ze slechts één enkele set van boekhoudstandaarden moeten begrijpen waarmee ze de financiële staten van iedere Europese onderneming kunnen beoordelen. Wanneer een onderneming enkel en alleen op de Belgische markt opereert en alle belanghebbenden zich hier ook bevinden, zullen de IFRS minder toegevoegde waarde betekenen. Daarom is het belangrijk om na te gaan of de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen internationaal actief zijn.

Allereerst moet er worden vastgesteld dat er zeer weinig informatie beschikbaar is omtrent de internationalisatiegraad van de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen. In 2005 heeft het management- en rekruteringsbureau Robert Half International wel een onderzoek uitgevoerd omtrent de toepasbaarheid van de IFRS bij KMO's. De ondervraagden bestonden uit financiële directeurs van Australië, Tsjechië, Duitsland, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Ierland, Nieuw-Zeeland en België. Uit dit onderzoek is gebleken dat de Belgische financiële directeurs het minst geneigd zijn internationale contacten te hebben. Niettemin blijkt van de ondervraagden net geen 70% internationale contacten te onderhouden. Wanneer de respondenten verder worden ingedeeld naar beursgenoteerd en niet-beursgenoteerd, blijkt zelfs dat 72% van Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven internationaal contact heeft met hetzij klanten, hetzij leveranciers of verkoop-/productie-entiteiten (Struys, 2005). Dit is een niet te onderschatten percentage en toont toch wel degelijk aan dat ook de niet-beursgenoteerde ondernemingen actief zijn op internationaal vlak. Doch moeten deze cijfers met enige omzichtigheid worden geïnterpreteerd vanwege twee redenen. Ten eerste is het aantal respondenten vrij beperkt en ten tweede moet men in gedachte houden dat het begrip internationaal relatief is. Indien een onderneming contact heeft met entiteiten of personen in Nederland of Luxemburg, dan wordt dit eveneens als internationaal contact

geclassificeerd. Dit betekent echter niet dat men deze cijfers mag negeren, er is een duidelijke aanwijzing dat het niet alleen de beursgenoteerde bedrijven zijn die internationaal actief zijn maar eveneens de ondernemingen zonder een beursnotering. Deze aanwijzing impliceert dat de IFRS ook voor deze entiteiten een meerwaarde kan opleveren, daar de belanghebbenden in staat zullen zijn om de financiële staten conform de IFRS beter te interpreteren en te vergelijken. Het blijft echter de vraag of dit feit een voldoende motivering is om ook de niet-beursgenoteerde te betrekken in de IFRS-sfeer en te verplichten om hun financiële verslaggeving op te stellen volgens de nieuwe internationale boekhoudstandaarden.

Tabel 3: Internationalisatiegraad Belgische ondernemingen

<i>Heeft uw bedrijf internationaal contact met klanten, leveranciers of verkoop-/productie-entiteiten?</i>												
	Globaal		België		Globaal		België		Globaal		België	
Totaal aantal respondenten	n=775		n=49		n=775		n=49		n=775		n=49	
			<i>beursgenoteerd</i>	<i>niet-beursgenoteerd</i>	<i>beursgenoteerd</i>	<i>niet-beursgenoteerd</i>	<i>klein</i>	<i>groot</i>	<i>klein</i>	<i>groot</i>		
Ja	80,4%	69,4%	85%	79%	60%	72%	81%	81%	67%	75%		
Nee	19,4%	30,6%	15%	21%	40%	28%	19%	18%	33%	25%		
Geen idee	0,2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%		

(Bron: Robert Half International, 2005)

5.4 Haalbaarheid van de invoering van de ‘International Financial Reporting Standards’ voor Belgische bedrijven zonder beursnotering

5.4.1 Noodzaak?

Zijn de nieuwe internationale boekhoudnormen van vitaal belang voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen? Hierover bestaan er nogal verschillende visies, die niet allen dezelfde richting uitwijzen. Hieronder zullen kort de argumenten van de verschillende visies worden weergegeven. Verderop in deze eindverhandeling zal dan a.d.h.v. interviews met mensen, met kennis ter zake, worden nagegaan welke visie het meest gesteund wordt.

Formeel zijn alleen beursgenoteerde ondernemingen vanaf 1 januari 2005 verplicht om de geconsolideerde jaarrekening op te maken volgens de uitgangspunten van de IFRS. Maar volgens menigeen is het nu al duidelijk dat daarmee marktkrachten loskomen die de overgrote meerderheid van bedrijven in de segmenten daaronder eenvoudigweg geen keuze laten (Kops, 2003). Door de invoering van de IFRS zal een niet-beursgenoteerde onderneming zich richting de belanghebbenden profileren als een modern bedrijf dat de financiële verslaggeving serieus neemt. Maar ook wanneer een onderneming vestigingen of groepsmaatschappijen heeft in meerdere landen, is het nuttig indien voor de consolidatie alle divisies dezelfde jaarrekeninggrondslagen toepassen. Natuurlijk kan men vanuit het hoofdkantoor gedetailleerde instructies geven omtrent de toe te passen grondslagen, maar het is anderzijds des te gemakkelijker indien er al een algemeen geaccepteerde accountingtaal voorhanden is. Door eenvoudig het gebruik van de IAS/IFRS voor te schrijven kunnen bijvoorbeeld nieuw overgenomen bedrijven gemakkelijker in het rapportagesysteem van de groep worden ingevoegd. Deze positieve effecten komen bovenop de hogere transparantie, de betere vergelijkbaarheid, de goedkopere consolidaties en overnames, het voldoen aan de eisen van de bank en de mogelijke lagere rentekosten. Doch is het dezelfde groep die pleit voor een afgezwakte versie van de IFRS, ‘IFRS-light’, voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen. Dit vanwege het feit dat het niet noodzakelijk is om deze ondernemingen dezelfde eisen en verplichtingen op te leggen als beursgenoteerde bedrijven (Kops, 2003). Zo zou men bijvoorbeeld de fair value accounting eruit willen halen. Deze nieuwe waarderingsmethode

vormt echter een centraal punt binnen de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. Als men dit zou schrappen voor de niet-beursgenoteerde bedrijven, zou men evengoed kunnen blijven vasthouden aan de bestaande richtlijnen. Daarnaast is er de terechte vrees dat, indien men een afgezwakte versie voor handen zou hebben en bijvoorbeeld de drieduizend bladzijden gaat samenvoegen tot vijfhonderd, het complexer zal worden. Een samenvatting is doorgaans moeilijker dan het totaal, daar deze de complexiteit verhult (Rothuizen, 2004). Bovendien zou zo'n 'light-versie' van de huidige IFRS ertoe kunnen leiden dat er te veel ruimte komt voor verschillende interpretaties en dat zal dan weer ten koste gaan van de kwaliteit van de verslaggeving. Indien zo'n aangepaste versie er komt, is er nog een derde probleem. IFRS beoogt een uniform, voor alle Europese ondernemingen geldend stelsel van verslaggevingsregels te introduceren. Hierboven pleit men voor een uitzondering op die regel.

De andere visie wijst op de nauwelijks bestaande toegevoegde waarde die de IFRS voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen oplevert. Allereerst worden de financiële staten bij dit soort bedrijven hoofdzakelijk opgesteld voor de algemeen directeur, de fiscus en de bank. In die beperkte kring functioneren de jaarrekeningen in hun huidige vorm naar ieders tevredenheid. Eventueel zouden de eisen van de bank, zoals hierboven vermeld, wel kunnen toenemen in de toekomst. De vraag is dan of deze verandering in eisen en de daarmee samengaande gevolgen (zoals bijvoorbeeld extra verantwoording aan de bank, administratieve last, eventueel duurder krediet indien men de IFRS niet toepast,...), opwegen tegen de extra lasten.

Een ander zwaarwegend en algemeen geldend bezwaar van de niet-beursgenoteerde ondernemingen tegen de IFRS is de afname in flexibiliteit. In vergelijking met de huidige boekhoudregels voor niet-beursgenoteerde bedrijven zijn de IFRS complexer en biedt het ondernemers minder ruimte en vrijheid om van de regels af te wijken. Niettegenstaande bestaat wel de opvatting dat de fair-value benadering meer 'bewegingsvrijheid' biedt dan het voorzichtigheidsbeginsel. Daarnaast dwingen de nieuwe internationale boekhoudnormen de niet-beursgenoteerde bedrijven tot een openheid die hen niet eigen is, en waar ze in ieder geval geen ervaring mee hebben. Een ander bezwaar is dat de IFRS veel gedetailleerde informatie opleveren, waarvan men zich kan afvragen of daar in het management wel

behoefte aan bestaat en of die informatie wel tot een betere verslaggeving leidt (Van Rietschoten, 2005).

5.4.2 Haalbaarheid

Naast de kwestie of het al dan niet noodzakelijk is voor niet-beursgenoteerde ondernemingen om deze nieuwe internationale boekhoudnormen te implementeren, dient er tevens nagegaan te worden of ze wel in staat zijn de invoering met succes door te voeren.

Niet-beursgenoteerde ondernemingen die er om allerlei redenen toch voor kiezen om de financiële staten op te stellen volgens de IFRS, moeten tot nu toe aan precies dezelfde richtlijnen voldoen als de beursgenoteerde bedrijven. Dit zal een zeer zware klus zijn aangezien deze tak van bedrijven doorgaans niet de benodigde expertise in huis hebben en ze misschien de nodige schaalgrootte missen om een dergelijke kennisinfrastructuur op eigen kracht op te bouwen en te onderhouden. Daarnaast worden ze eveneens op extra advieskosten gejaagd. Uit de praktijkervaring met de transitie van grote ondernemingen naar IFRS, schat men dat een doorsnee middelgroot bedrijf op jaarbasis zo'n vijf tot vijftien adviesdagen extra moet inkopen om te kunnen voldoen aan de diverse waarderingseisen en andere verplichtingen. Dit zijn geen eenmalige maar ieder jaar terugkerende kosten en dus een blijvende verhoging van de administratieve lastendruk, terwijl het overheidsbeleid er toch op gericht is om die administratieve druk te verminderen (Kops, 2003).

Al deze bevindingen zijn duidelijk terug te vinden in een rondvraag onder financiële managers van ondernemingen van het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Frankrijk, Duitsland, Nederland, België, Tsjechië, Australië en Nieuw-Zeeland. Net niet de helft van alle respondenten is van mening dat het niet realistisch is om de IFRS te implementeren bij kleinere ondernemingen. Opvallend is dat België meer gelooft in een kans op slagen, alhoewel er eveneens beduidend meer ondervraagden geen idee hebben.

Tabel 4: IFRS en kleinere ondernemingen

<i>Het objectief van de IASB en de EU om de IFRS te implementeren in kleinere bedrijven is niet realistisch</i>		
	België	Totaal
Totaal aantal respondenten	59	770
Akkoord	34%	49%
Niet akkoord	27%	25%
Geen idee	39%	24%
Zou het niet zeggen	0%	2%

(Bron: Robert Half International, 2005)

Tot slot vormt de fiscaal geïnspireerde Belgische boekhoudregelgeving eveneens een hinderpaal in de totale harmonisatie. Tussen de belastingen en de harmonisatie inzake de financiële rapportering bestaat er namelijk een negatieve relatie (Guenther, 1995). Zolang de toepassing van de IFRS beperkt blijft tot de geconsolideerde jaarrekeningen vormt er zich geen probleem. Als de nieuwe internationale boekhoudstandaarden echter ook van kracht worden voor de enkelvoudige jaarrekeningen, dan zal men de huidige belastingberekeningen moeten verlaten.

Anderzijds is de bedoeling van de IFRS om de noden van de kapitaalmarkten te dienen. Daar de informatiebehoefte van de investeerders en die van de belastingautoriteiten verschillen, is het tijd om de diverse doelen van financiële verslaggeving en belastingaccounting te erkennen. In landen waar deze twee verbonden zijn met elkaar, wat het geval is voor België, is het ten eerste aangeraden dat de regering benaderingen overweegt die de uiteenlopende doelen ondersteunen. Anders zou de conversie naar de IFRS wel eens niet haalbaar kunnen zijn, zeker niet voor KMO's die toch het overgrote deel van de niet-beursgenoteerde ondernemingen uitmaken.

5.4.3 Bereidheid bij de niet-beursgenoteerde ondernemingen

Er wordt verwacht dat het hooguit tot 2007 zal duren vooraleer de meeste internationaal actieve niet-beursgenoteerde ondernemingen op de IFRS zijn overgestapt (Kops, 2003). Wel dient er duidelijk worden vermeld of deze bedrijven 'full' IFRS moeten toepassen of een afgezwakte versie, en dit zo snel mogelijk aangezien al veel bedrijven bezig zijn met de voorbereidingen tot een conversie. De beslissing om de omschakeling al dan niet toe te passen zal van een heleboel factoren afhangen waarvan de belangrijkste hieronder zullen worden weergegeven. Deze zullen zeer kort worden geschetst aangezien de meeste al eerder in deze eindverhandeling aan bod zijn gekomen.

Allereerst zal een niet-beursgenoteerd bedrijf moeten nagaan of zijn grootste tegenstrevers moeten rapporteren volgens de nieuwe internationale boekhoudstandaarden. Is dit het geval dan zal men sneller geneigd zijn tot een conversie, daar de belanghebbenden dit verlangen voor een betere vergelijkbaarheid.

Indien een onderneming zonder beursnotering overstapt op de IFRS, mag het een vergelijkbare impact verwachten als bij de grotere ondernemingen. Dit geldt zeker voor de volatiliteit van de resultaten en het gewijzigde aanzien van de balansverhoudingen. Zoals bekend gaan de IFRS uit van onder meer het principe van fair value presentation, het tegen geldende marktwaarde verantwoorden van activa en verplichtingen. Deze nieuwe waarderingmethode zal zeer zeker een grote impact hebben op de financiële staten.

Een ander gevoelig punt is de eis van segmentatie. Binnen de IFRS moet men de inkomsten per businessonderdeel aangeven. De vraag hierbij is of men deze concurrentiegevoelige informatie wel wil openbaar maken. Er dient echter wel opgemerkt te worden dat deze eis betreffende de segmentatie niet van toepassing is voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen (Weets, 2006).

Uit het onderzoek van Robert Half International blijkt duidelijk dat de niet-beursgenoteerde ondernemingen nogal weerhoudend zijn t.o.v. de nieuwe internationale boekhoudnormen. Net

geen helft, 47%, van de financiële directeurs van Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven zien geen voordeel in de implementatie van de IFRS. Wanneer men het onderscheid maakt tussen grote en kleine ondernemingen, dan blijkt er een nog grotere weerstand te bestaan bij de kleine ondernemingen.

Tabel 5: Implementatie van IFRS bij niet-beursgenoteerde ondernemingen

<i>Ziet u enig voordeel in de implementatie van IFRS voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen?</i>										
	Globaal	België	Globaal		België		Globaal		België	
Totaal aantal respondenten	n=775	n=49	n=775		n=49		n=775		n=49	
			<i>beursgenoteerd</i>	<i>niet-beursgenoteerd</i>	<i>beursgenoteerd</i>	<i>niet-beursgenoteerd</i>	<i>klein</i>	<i>groot</i>	<i>klein</i>	<i>groot</i>
Ja	28,9%	22,4%	39%	26%	60%	19%	27%	31%	21%	25%
Nee	34,1%	42,9%	34%	34%	0%	47%	34%	35%	50%	33%
Niet zeker	32%	20,4%	25%	34%	40%	18%	34%	29%	13%	29%
Geen antwoord	5%	14,3%	2%	6%	0%	16%	5%	5%	17%	13%

(Bron: Robert Half International, 2005)

Ontegensprekelijk zal de invoering van de IFRS een hele reeks van voordelen met zich meebrengen. Maar de vraag blijft echter of deze voordelen opwegen tegen de lasten die de implementatie met zich meebrengt. Daarom doen niet-beursgenoteerde ondernemingen er verstandig aan om een kosten- / batenanalyse uit te voeren, of te laten uitvoeren door hun accountant. Dan zal blijken dat grote, internationaal opererende ondernemingen wellicht enig nut kunnen hebben van de IFRS, maar de gemiddelde KMO niet (Van rietschoten, 2005).

5.5 Verduidelijking van wijzigingen a.g.v. de invoering van de ‘International Financial Reporting Standards’

Is de beursgenoteerde onderneming in staat om al deze wijzigingen en verschillen te verduidelijken? Dit is een zeer belangrijke vraag die men moet kunnen beantwoorden, daar het antwoord hierop een belangrijke impact zal hebben op de aantrekkelijkheid van een onderneming. Daarnaast mag men verwachten dat indien de beursgenoteerde onderneming nog niet in staat is om de eventueel wisselende resultaten te verklaren, de niet-beursgenoteerde onderneming dit zeker ook niet zal kunnen.

De introductie van de IFRS vereist niet alleen een attitudeverandering van de bedrijfsleiding en de controlerende accountant, maar ook van de gebruikers van de financiële verslaggeving. Gebruikers hebben tijd nodig om de effecten en consequenties van de veranderingen te verwerken. Evenals ondernemingen tijd nodig hebben om zich voor te bereiden op de implementatie van de IFRS, hebben gebruikers daar behoefte aan. Gebruikers dienen een nieuw toetsingskader te vormen en nieuwe referentiewaarden te definiëren. Gebruikers van financiële staten wensen informatie die de verschillen tussen het oude en nieuwe regime kwantificeren, verduidelijken en toelichten.

De analist en de investeerder willen een zicht hebben op de gevolgen van de nieuwe boekhoudregels. Het niet tijdig geven van verduidelijkende informatie kan leiden tot negatieve reacties op de beurs. Als voorbeeld kan daarbij Ahold dienen, dat in de jaarrekening van 2001 een aaneensluiting tussen het nettoresultaat en het eigen vermogen volgens US GAAP en NL GAAP verstrekke. Het resultaat volgens NL GAAP bleek € 1 miljard hoger dan volgens US GAAP. De beleggers waren geschrokken door de grote verschillen met als gevolg dat de aandelenkoers in twee dagen met circa 10% daalde (Financiële Dagblad, 2004).

Toepassing van de IFRS kan tot grotere schommelingen in de gepresenteerde winstcijfers leiden, doordat vaker moet worden gewaardeerd op basis van reële waarden en vanwege de strengere eisen aan de vorming van voorzieningen. Hierdoor zou, in de ogen van

ondernemingsleidingen, de onzekerheid bij de aandeelhouders, analisten en andere belanghebbenden over het reilen en zeilen van ondernemingen kunnen toenemen.

Gebruikers moeten in staat zijn de financiële staten van verschillende ondernemingen te vergelijken, teneinde hun financiële positie, resultaten en wijzigingen in de financiële positie te beoordelen. In de onderhavige situatie van implementatie van de IFRS is voor gebruikers van jaarrekeningen van belang, dat een adequate beoordeling van de ontwikkelingen in financiële posities en resultaten van bedrijven mogelijk blijft. De invoering van deze nieuwe internationale boekhoudstandaard heeft tot gevolg dat de jaarrekening een ander beeld toont dan gebruikers tot dusver gewend waren. Het kunnen vormen van een referentiekader door onderlinge vergelijking van jaarrekeningen van ondernemingen uit dezelfde bedrijfstak biedt dan een houvast. Immers op deze wijze verkrijgen gebruikers van jaarrekeningen enige vorm van criteria waaraan de relatieve prestatie van een onderneming kan worden getoetst. Daarom is het belangrijk dat gebruikers worden geïnformeerd over de grondslagen van waardering en resultaatbepaling die bij de opstelling van de financiële staten worden toegepast, van enige wijzigingen in die grondslagen en van de invloed van zodanige wijzigingen (den Ouden, 2005).

Uit onderzoek met betrekking tot het halfjaarbericht 2004, blijkt dat slechts een krappe meerderheid van de ondernemingen informatie verstrekt over de gevolgen van de invoering van de IFRS en daarmee de gebruikers van de financiële staten voorbereidt op het andere beeld dat de jaarrekening onder de IFRS geeft van het vermogen en het resultaat. Slechts 16% heeft het effect gekwantificeerd en stelt daardoor gebruikers in staat om een nieuwe referentiekader te vormen. Dit is een relatief geringe groep, waardoor voor de gebruikers de mogelijkheid om door onderlinge vergelijking een referentiekader te vormen beperkt is. De verwachting dat ondernemingen gebruikers tijdig informeren over de gevolgen van de IFRS was in februari 2005 nog niet uitgekomen (den Ouden, 2005). Er dient wel opgemerkt te worden dat deze cijfers betrekking hebben op Nederlandse ondernemingen daar er geen cijfers beschikbaar waren m.b.t. de Belgische bedrijven.

Tabel 6: Verduidelijking wijzigingen a.g.v. de invoering van de IFRS

<i>Vermelding effecten invoering IFRS</i>	
Aard van de informatie	Totaal
Kwalitatief	30%
Kwantitatief	16%
Indicatief	5%
<u>Subtotaal enige mededeling</u>	<u>51%</u>
Geen mededelingen	49%
Totaal	100%

(Bron: den Ouden, 2005)

De vraag blijft nu of de ondernemingen deze verwachting nog zullen inlossen in de toekomst? Daarnaast kan men zich ook afvragen of de onzekerheid en onwetendheid die nu heerst bij de gebruikers van de financiële staten, met de daarbij horende negatieve effecten, een tijdelijk fenomeen is of blijvend zal zijn. Als men deze gegevens relateert aan de niet-beursgenoteerde ondernemingen, dan kan men stellen dat ook zij nog niet direct in staat zullen zijn om de wijzigingen a.g.v. de toepassing van de IFRS te verklaren. Dit is natuurlijk een veronderstelling, maar vrij realistisch aangezien de kennis omtrent de IFRS bij de niet-beursgenoteerde bedrijven nog veel kleiner is in vergelijking met die bij de beursgenoteerde ondernemingen.

5.6 Impact van de ‘International Financial Reporting Standards’ op het nettoresultaat

Financiële staten opgesteld in overeenstemming met de Belgische boekhoudnormen of met de IFRS leveren een verschillend nettoresultaat op. De resultaten over het eerste halfjaar van 2005 boden de beleggers voor het eerst een globale kijk op de impact van de overstap naar de nieuwe internationale boekhoudstandaard. De overstap illustreert nog eens dat dé winst niet bestaat. Elke standaard levert een ander nettoresultaat op. Bedrijven die volgens de Belgische

boekhoudnormen duur oogden, blijken onder de IFRS een stuk goedkoper en vice versa. De nettowinst, het onderste lijntje van elke resultatenrekening, kan er naar gelang de boekhoudstandaard geheel anders uitzien.

A.d.h.v. onderstaande individuele voorbeelden wordt de impact van de IFRS op de onderste lijn geïllustreerd. Zo verdubbelt Omega Pharma de nettowinst. In 2004 rapporteerde de verdeler van gezondheidsproducten over het eerste halfjaar een nettowinst van 15.2 miljoen EURO. Onder de IFRS loopt de nettowinst tot 30.1 miljoen EURO op. Het verschil zit vooral in goodwill, het bedrag dat een bedrijf bij overname bovenop de boekwaarde betaalt. Volgens de nieuwe internationale boekhoudnorm moeten bedrijven niet langer jaarlijks een vast percentage van die goodwill afschrijven. Een afboeking is pas nodig als het bedrijf bij de jaarlijkse controle vaststelt dat de reële waarde van het overgenomen bedrijf niet langer overeenstemt met de boekwaarde. Bij Quick daarentegen daalt de gepubliceerde halfjaarwinst met een derde. Dat is het gevolg van een volledig andere behandeling van uitgestelde belastingen onder de IFRS. Quick en Omega Pharma onderstrepen dat de nettowinst niet bestaat. Over heel 2004 verdubbelt de nettowinst van Omega Pharma volgens de IFRS van 26.4 naar 57.5 miljoen EURO. De winst per aandeel krom nog forser, van 0.94 naar 2.12 EURO. Dat komt doordat de ingekochte aandelen onder de IFRS niet langer moeten worden meegeteld bij de berekening van de winst per aandeel. Het omgekeerde gebeurt bij Quick. Daar halveert de winst per aandeel over 2004 na toepassing van de nieuwe internationale boekhoudstandaarden, van 1.56 naar 0.76 EURO. Bijgevolg hebben de IFRS belangrijke gevolgen voor de koers-winstverhouding, voor veel beleggers de favoriete graadmeter om te peilen of een aandeel goedkoop of duur noteert. Omega Pharma noteert plots niet langer tegen 45 keer de winst over 2004, maar tegen 20 keer. Bij Quick gaat de koers-winstverhouding in één trek van 14 naar 29. Daarmee is de hamburgerketen plots twee keer zo duur als het gemiddelde van de Brusselse beurs. Fundamenteel is nochtans niets veranderd, alleen de presentatie van de resultaten verschilt (Vansteeland, 2005).

Op langere termijn maken de IFRS de financiële rapportering transparanter, op korte termijn kunnen ze bij de beleggers duidelijk tot heel wat verwarring leiden. In bepaalde gevallen zal de toepassing van de IFRS een positieve invloed hebben op de koers-winstverhouding en zal

de onderneming betere resultaten kunnen voorleggen aan de externe investeerders. Voor beursgenoteerde bedrijven kan dit belangrijk zijn maar voor de ondernemingen zonder een beursnotering is dit van minder belang. Het merendeel van de belanghebbenden hier kent het bedrijf en de waardering van de onderneming zal niet veranderen a.g.v. een implementatie van de IFRS. Een externe investeerder kan zich wel eens laten leiden door de koerswinstverhouding, maar dit is niet het geval voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen.

Tabel 7: Impact invoering IFRS op gerapporteerde winst²

Grootste positieve impact			
		11 City Hotels	+ 75.7%
1 Floridienne	+ 1 000.0%	12 Picanol	+ 69.6%
2 Fountain	+ 659.6%	13 Atenor	+ 56.5%
3 Exmar	+ 229.8%	14 Lotus Bakeries	+ 51.3%
4 IBA	+ 164.1%	15 Fluxys	+ 48.8%
5 Omega Pharma	+ 98.8%	Grootste negatieve impact	
6 D'Ieteren	+ 98.3%	1 GIMV	- 70.9%
7 IRIS	+ 91.2%	2 Resilux	- 62.7%
8 Punch	+ 90.5%	3 Quick	- 32.5%
9 Delhaize	+ 88.4%	4 Unies de Porphyre	- 27.1%
10 Solvus	+ 86.9%	5 Associated Weavers	24.5%

(Bron: Tijd Graphics, 2005)

² Resultaat eerste halfjaar 2004 onder IFRS vergeleken met Belgische boekhoudnormen

Hoofdstuk 6: Praktijkonderzoek

In dit hoofdstuk zal de besproken literatuur getoetst worden a.d.h.v. een aantal diepte-interviews met mensen die kennis hebben omtrent de IFRS en de toepassing ervan zowel bij beursgenoteerde als niet-beursgenoteerde bedrijven. M.b.v. de informatie, bekomen uit de gesprekken, zal worden getracht een zo goed mogelijke weergave te geven van de visie van deze mensen en deze wordt dan vergeleken met de literatuur ter zake. De volgende mensen waren bereid tot het voeren van een gesprek omtrent het onderwerp dat centraal staat in deze eindverhandeling:

- De heer Coppenjans, specialist accountant inzake de IFRS van FORTIS Brussel;
- De heer Pazen, bedrijfsrevisor van het bedrijfsrevisorenkantoor PKF te Antwerpen;
- Mevrouw Weets, senior manager accounting en auditing bij Deloitte & Touche te Diegem;
- De heer Jordaan, accountant bij AREP accountant en belastingadviseurs B.V. te Rotterdam en professor aan de universiteit NIVRA-Nyenrode;
- De heer Vergoossen, voorzitter van het directoraat vaktechniek bij Ernst & Young en hoogleraar International Financial Accounting aan de universiteit van Maastricht.

Dit hoofdstuk bevat verschillende elementen die allemaal een invloed hebben op de relevantie en de meerwaarde van de IFRS bij niet-beursgenoteerde bedrijven. De meningen van de geïnterviewde personen worden telkens weergegeven en er wordt tevens een link gelegd naar de literatuurstudie indien mogelijk. Op deze manier wordt er getracht om een zo goed mogelijke conclusie te trekken omtrent het nut van de IFRS bij niet-beursgenoteerde ondernemingen.

6.1 Het onderscheid m.b.t. de toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’

6.1.1 Onderscheid in jaarrekeningen m.b.t. de toepassing van de ‘International Financial Reporting Standards’

Tot op heden moet enkel de geconsolideerde jaarrekening van de beursgenoteerde ondernemingen worden opgesteld in overeenstemming met de IFRS, de enkelvoudige wordt voorlopig nog buiten beschouwing gelaten. Alle geïnterviewde vonden deze beperking een correcte keuze. Volgens hun is het onmogelijk om ook de enkelvoudige jaarrekening volgens de IFRS op te stellen vanwege de fiscale link. Men kan de IFRS niet verplicht maken voor de enkelvoudige jaarrekening als er op dezelfde basis belastingen worden geheven, omdat men dan een fiscaal denken gaat creëren wat niet tot het fair view van de IFRS bijdraagt. Zolang de documenten voor taksdoeleinden worden gebruikt, is het volgens Mevrouw Weets niet gepast om daarop de IFRS toe te passen. Vooraleer men de enkelvoudige jaarrekening onderwerpt aan de IFRS zal de overheid een oplossing moeten zoeken op het gebied van de fiscale wetgeving. De overheid zal bijvoorbeeld moeten beslissen hoe men de éénmalige correcties dient uit te voeren wanneer de enkelvoudige jaarrekening conform de IFRS moet worden opgesteld. Volgens Meneer Pazen is het aan de Minister van Financiën om een standpunt in te nemen en te bepalen hoe de conversie van de enkelvoudige jaarrekening naar de IFRS moet verlopen. Zolang de Minister daaromtrent geen duidelijkheid schept zal er weinig bereidheid zijn vanuit de niet-beursgenoteerde ondernemingen om over te stappen op de IFRS. Dit kan men ook duidelijk waarnemen in tabel 5 waaruit blijkt dat de meerderheid van de niet-beursgenoteerde bedrijven geen voordeel ziet in een overgang naar de IFRS.

Daarnaast zullen niet alle lidstaten even snel geneigd zijn om de IFRS als standaard te gebruiken voor de enkelvoudige jaarrekening aangezien zij onder de huidige situatie enig voordeel hebben op fiscaal gebied. Daar dit fiscale verschil tussen de verschillende Europese landen dient weggewerkt te worden vooraleer de enkelvoudige jaarrekening volgens de IFRS kan worden opgesteld, zullen ze dit fiscale voordeel verliezen wanneer de enkelvoudige

jaarrekening wordt onderworpen aan de IFRS. Meneer Vergoossen wees er tevens op dat de geconsolideerde jaarrekening toch vooral een economisch document is en de enkelvoudige jaarrekening eerder een juridisch document. Hij vindt het daarom veel makkelijker en praktischer om deze in de nationale context te plaatsen en te houden.

Wat betreft de onduidelijkheid die het gebruik van zo'n dubbele standaard eventueel zou creëren bij de gebruikers van de financiële staten waren de geïnterviewde personen eensgezind. Er zal geen extra onduidelijkheid bij de gebruikers gecreëerd worden doordat de geconsolideerde jaarrekening volgens de IFRS wordt opgesteld en de enkelvoudige volgens de lokale boekhoudregelgeving, vanwege het feit dat de informatie vooral in de geconsolideerde jaarrekening zit. De informatiewaarde van de enkelvoudige jaarrekening is vrij beperkt. Een belanghebbende zal m.a.w. bij het nemen van economische beslissingen of het beoordelen van de prestaties van een ondernemingen kijken naar het totaalpakket, dus de geconsolideerde jaarrekening.

Meneer Jordaan was net zoals de anderen een voorstander van een onderscheid tussen de enkelvoudige en de geconsolideerde jaarrekening, maar haalde wel aan dat het praktisch misschien wel wat moeilijkheden kan veroorzaken. Men is verplicht als beursgenoteerd bedrijf een geconsolideerde jaarrekening volgens de IFRS op te stellen. Daarnaast moeten ze ook nog steeds een enkelvoudige jaarrekening publiceren, maar waar zal men de informatie voor deze financiële staat gaan halen en hoe weet men wat moet en wat niet, is de vraag van Meneer Jordaan. Dus hij gaat helemaal akkoord met het onderscheid vanwege de fiscale link, maar is wel van mening dat het wat lastiger zal worden om de enkelvoudige jaarrekening op te stellen.

6.1.2 Onderscheid in ondernemingen m.b.t. de toepassing van de 'International Financial Reporting Standards'

Alle geïnterviewde personen vinden het onderscheid dat de IASB en de Europese Gemeenschap maken tussen beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde bedrijven een correcte

en goede drempel inzake de toepassing van de IFRS. De voornaamste reden zijn de lasten die de IFRS met zich meebrengen, niet enkel financieel maar eveneens op het vlak van het rapporteren zelf. Daarnaast wijzen ze op het feit dat de IFRS voornamelijk geschreven zijn voor de aandeelhouder, de externe gebruiker van de financiële staten. De nieuwe internationale boekhoudstandaarden beogen zoveel mogelijke relevante informatie te bezorgen aan deze groep van belanghebbenden. Wanneer die regelgeving in hoofdzaak geschreven is voor één bepaalde groep van mensen, dan moet men deze lijn verder trekken en ook het onderscheid hierin maken op het vlak van de ondernemingen die betrokken zullen worden, aldus Meneer Pazen.

Meneer Vergoossen wijst tevens op het uiteindelijke doel van de IFRS, namelijk de harmonisatie. De IFRS zijn ontwikkeld en opgesteld om tot een harmonisatie te komen, een gelijk speelveld binnen Europa zodat de concurrentie binnen Europa vermeden wordt. Hierin past de nieuwe internationale regelgeving voor alle beursgenoteerde ondernemingen die een beroep doen op openbare kapitaalmarkten met als gevolg dat voor deze categorie van bedrijven dezelfde regels gelden. Harmonisatie moet er komen waar het echt nodig is en dat is bij de kapitaalmarkten die steeds meer internationaliseren. Voor alle ondernemingen die opereren op deze markten moeten dezelfde regels gelden zodat oneerlijke concurrentie vermeden wordt.

Ook Mevrouw Weets is akkoord om niet-beursgenoteerde bedrijven niet te belasten met alle eisen die de IFRS stellen. Ze vindt het een goed onderscheid maar is tevens van mening dat men de groep van bedrijven, betrokken in de IFRS-sfeer, moet uitbreiden naarmate men verder gaat in de tijd. Hierbij baseert ze zich vooral op de grootte van een onderneming. Het onderscheid tussen beursgenoteerd en niet-beursgenoteerd is een goede start aangezien de beursgenoteerde bedrijven beroep doen op publiek geld. Mevrouw Weets is echter wel van mening dat men zeker verder moet gaan met alle geconsolideerde jaarrekeningen. De motivatie hierachter is het feit dat er nu hele kleine ondernemingen op de beurs staan genoteerd terwijl er eveneens grote en belangrijke ondernemingen zijn zonder een notering op de beurs en dus niet worden betrokken in de IFRS-sfeer. Hieruit blijkt, zeker in België, dat het

onderscheid tussen beurs- en niet-beursgenoteerd niet overeenkomt met het onderscheid tussen groot en klein.

Een onderscheid voor de toepassing van de IFRS op basis van publieke verantwoordelijkheid leek de geïnterviewde personen niet zo'n goed idee. Het kan dienen als één van de criteria om een onderscheid te maken, maar zeker niet als enigste. Indien men publieke verantwoordelijkheid als enigste drempel zou gebruiken, zouden er te veel ondernemingen in de IFRS-sfeer terecht komen die er eigenlijk helemaal geen baat bij hebben om deze nieuwe regelgeving in te voeren. Dan zouden bijvoorbeeld scholengroepen en andere VZW's eveneens conform de IFRS moeten rapporteren. Voor de geïnterviewde personen is het onderscheid tussen beursgenoteerd en niet-beursgenoteerd primair en zeer geschikt als initieel onderscheid.

6.2 Financiering

6.2.1 Extern vermogen

Betreffende de financiering van bedrijven bestond er een gemeenschappelijke visie van de geïnterviewde personen dat niet-beursgenoteerde ondernemingen niet snel geneigd zijn om beroep te doen op extern vermogen. Natuurlijk moet iedere onderneming wel kredieten aanvragen bij de bank, maar een bedrijf zonder beursnotering is niet gewillig om het kapitaal open te stellen en nieuwe aandeelhouders aan te trekken. Hieruit volgt automatisch dat deze categorie van bedrijven dus minder voordeel zullen ondervinden aan de conversie tot de IFRS daar deze vooral gericht zijn op de kapitaalmarkten en de externe investeerders. Wel maakten de geïnterviewde personen een onderscheid tussen de kleine familiale niet-beursgenoteerde ondernemingen en de grotere bedrijven zonder beursnotering. Dus ook hier komt de grootte van een onderneming weer terug als criteria om te bepalen of de IFRS nuttig zijn voor een bedrijf zonder beursnotering. Volgens Meneer Pazen zullen kleinere familiale KMO's, zeker op korte termijn, geen voordeel hebben aan de IFRS.

Indien een niet-beursgenoteerde onderneming dan toch beroep doet op extern vermogen, door bijvoorbeeld opstelling van het kapitaal of via een participatiemaatschappij, dan zijn dat meestal belanghebbenden die zich veilig stellen door zekerheden te vragen aan het bedrijf. Dus deze groep van externe financiers heeft niet zo direct nood aan financiële staten opgesteld conform de IFRS, volgens Meneer Jordaan, tenzij ze dit natuurlijk als zekerheid eisen. Denk maar aan het actuele voorbeeld van de Groep Brussel Lambert (GBL) en het Duitse mediaconcern Bertelsmann. In 2001 sloot GBL een overeenkomst met Bertelsmann waarbij het een deelneming kreeg van 25% in het Duitse niet-beursgenoteerde bedrijf. Als zekerheid voor deze investering eiste GBL niet dat de financiële staten volgens een bepaalde boekhoudregelgeving zouden worden opgesteld, maar wel dat het midden 2006 eventueel naar de beurs mocht gaan met zijn 25%. Natuurlijk vergemakkelijkt het wanneer GBL de boekhoudregelgeving die Bertelsmann toepast volledig kent, maar dit is niet de voornaamste zorg. Wanneer men voldoende zekerheden krijgt, dan doet de boekhoudregelgeving er niet echt toe en dat is ook de mening van Meneer Jordaan.

6.2.2 De bank

Met betrekking tot de bank en zijn relatie met een niet-beursgenoteerde bedrijf is er volgens de geïnterviewde personen niet zo veel verschillend als die met een beursgenoteerde onderneming. Bij beide groepen van ondernemingen heeft de bank veel meer informatie dan de financiële staten alleen. Momenteel zijn de banken nog niet verplicht om aan de IFRS te voldoen, maar vanaf 2007 moeten ook zij voldoen aan de nieuwe internationale boekhoudregels. Volgens de geïnterviewden zou het dan wel eens kunnen, aangezien de banken dan echt in de IFRS-sfeer terecht komen, dat ze van hun klanten gaan verlangen om de IFRS toe te passen. Meneer Pazen voegt er wel aan toe dat dit niet voor de nabije toekomst zal zijn, zeker niet zolang er geen duidelijkheid is omtrent de eventuele bij wet verplichte toepassing van de IFRS bij niet-beursgenoteerde bedrijven. Want indien een bank eist van zijn klant om de IFRS toe te passen, dan zou dat voor die klant wel eens een reden kunnen zijn om over te stappen naar een andere bank die die eis niet stelt. Dit is de reden waarom Meneer

Jordaan zich aansluit bij Meneer Pazen en denkt dat zo'n eis vanuit de banksector nog wel even op zich kan laten wachten.

Of de banken zich in de toekomst bij het verlenen van kredieten en de prijszetting ervan zullen laten leiden door het al dan niet toepassen van de IFRS is twijfelachtig en hieromtrent was er geen éénsgezindheid onder de geïnterviewden. Mevrouw Weets en Meneer Vergoossen waren wel van mening dat dit het geval zal zijn. Ook nu baseren de banken zich logischerwijs op de financiële gegevens van een onderneming en onder de IFRS zullen die alleen maar transparanter worden. Volgens hun toont het implementeren van de IFRS, al dan niet verplicht, aan dat de onderneming belang hecht aan rapportering. Het geeft naar de banken toe sowieso een goede indruk omdat het meer kost, er meer in staat, er meer inspanning nodig voor is en men wil tonen wat men heeft. In het begin zal het ongetwijfeld een zware last zijn maar op lange termijn zal de conversie naar de IFRS zijn nut bewijzen op voorwaarde dat het bedrijf er actief mee blijft werken en up-to-date blijft. Meneer Pazen kon zich hier eveneens in vinden. Hij ziet enkel een negatieve invloed op de rente die zal worden toegekend door de bank wanneer het gaat om minder populaire regelgevingen. Als het om de Belgische boekhoudregelgeving gaat dan ziet Meneer Pazen geen impact op de prijszetting van een krediet indien de onderneming de IFRS niet toepast.

Meneer Coppenjans deelt de mening van de anderen dat de banken op den duur cijfers volgens de IFRS gaan vragen maar wees tegelijkertijd op het feit dat de banken bij de kredietverlening zich vooral baseren op ratings indien die voorhanden zijn. Dit zou voor niet-beursgenoteerde bedrijven dus een manier kunnen zijn om de IFRS toch niet te implementeren zonder nadelige gevolgen te voelen vanuit de banksector. Volgens Meneer Coppenjans zullen de banken ook in de toekomst meer belang hechten aan zo'n rating dan aan het al dan niet toepassen van de IFRS, de niet-beursgenoteerde bedrijven zullen m.a.w. geen financiële nadelen ondervinden bij de kredietverlening door banken wanneer ze de IFRS niet toepassen. Mevrouw Weets en Meneer Vergoossen vragen zich echter wel terecht af of de ratingbureaus zich bij het toekennen van een rating aan een bedrijf niet zullen laten beïnvloeden door de aanwezigheid van de IFRS. Doordat de ratingbureaus zich moeten baseren op de financiële informatie ter beschikking gesteld door het bedrijf, zijn zij van

mening dat de rating onrechtstreeks zal worden beïnvloed door de IFRS daar de toepassing van deze nieuwe internationale boekhoudregelgeving meer transparantie en vergelijkbaarheid met zich meebrengt.

6.2.3 Publiek vermogen

Doordat voorlopig enkel beursgenoteerde bedrijven hun geconsolideerde jaarrekening in overeenstemming moeten brengen met de IFRS, zou het publiek vermogen als financieringsbron wel eens minder aantrekkelijk kunnen worden. Zeker voor de minder grote ondernemingen die slechts voor een klein deel beroep doen op publiek kapitaal zullen de IFRS een te zware last zijn waarbij de voordelen niet opwegen tegen de nadelen. Dit wordt bevestigd door Meneer Jordaan, Mevrouw Weets en Meneer Vergoossen. Alledrie hebben ze al ervaren dat er bedrijven van de beurs stappen omwille van de zware eisen die de nieuwe internationale boekhoudregelgeving stelt. Vanwege het feit dat de IFRS vooral zijn opgesteld voor ondernemingen die in belangrijke mate beroep doen op publiek kapitaal denken ze dat de IFRS niet verplicht zullen worden voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen. Opdat de ondernemingen geen te grote schok zouden ondervinden wanneer ze voor het eerst naar de beurs trekken en moeten voldoen aan de nieuwe internationale boekhoudwetgeving, lijkt het volgens Mevrouw Weets wel verstandig om alle geconsolideerde jaarrekeningen te onderwerpen aan de IFRS.

Meneer Pazen en Meneer Coppenjans denken echter niet dat de introductie van de nieuwe internationale boekhoudregelgeving de kapitaalmarkten minder aantrekkelijk zal maken. Ze steunen deze mening door het feit dat een onderneming hoofdzakelijk geleid wordt met het oog op winstmaximalisatie. Wanneer uit een investeringsanalyse blijkt dat een investering voordeliger is dan bijvoorbeeld een gewone obligatie, dan zal de onderneming hoe dan ook middelen gaan zoeken om deze investering te financieren. Volgens hun zal het al dan niet moeten voldoen aan de IFRS, indien ze beroep doen op publiek vermogen, geen belemmering vormen.

6.3 Internationalisatiegraad en de 'International Financial Reporting Standards'

Zoals in de literatuurstudie reeds werd vermeld zal de internationalisatiegraad een belangrijke factor zijn die mede zal bepalen of de IFRS een meerwaarde zullen vormen voor een niet-beursgenoteerde onderneming, dit dachten ook alle geïnterviewde personen. Zoals de naam het al zegt, is het de bedoeling om een internationaal draagvlak te creëren, dat moet bijdragen tot een betere vergelijkbaarheid van de Europese ondernemingen. Alle geïnterviewde personen zijn ervan overtuigd dat de IFRS een meerwaarde zullen betekenen voor bedrijven die vooral op internationaal vlak actief zijn. Hun twijfel uit zich echter in het feit of de Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven dermate actief zijn op internationaal vlak dat ze een positieve impact zullen ondervinden van een conversie naar de IFRS.

Volgens Meneer Pazen zijn de Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven voornamelijk internationaal actief binnen Europa. Deze mening wordt gedeeltelijk gesteund door het feit dat drie vierde van de Belgische uitvoer bestemd is voor de Europese Unie (<http://euro.fgov.be>). M.b.t. de geconsolideerde jaarrekening is hier dus niet direct behoefte aan een nieuwe uniforme boekhoudregelgeving aangezien die al bestaat onder de vorm van de vierde EU-richtlijn. De IFRS zullen m.a.w. weinig meerwaarde betekenen op het vlak van transparantie en duidelijkheid inzake de geconsolideerde cijfers voor niet-beursgenoteerde bedrijven. Deze mening wordt eveneens gedeeld door Meneer Coppenjans, die zelfs durft te stellen dat de internationale werking van de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen zich beperkt tot Nederland, Frankrijk en Duitsland. Wanneer deze informatie wordt vergeleken met de cijfers uit tabel 3 is er toch enige tegenstrijdigheid. Uit deze cijfers blijken de Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven zelfs actiever te zijn dan de Belgische ondernemingen met beursnotering en zouden ze dus misschien toch baat kunnen hebben aan de IFRS. Er dient wel opgemerkt te worden dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen Europees actief en wereldwijd actief.

Naast de internationale bedrijvigheid van de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen, zal ook de behoefte aan een uniform platform een grote invloed hebben op de meerwaarde van de IFRS denkt Meneer Pazen. Hij wijst op het feit dat er maar weinig Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven zijn met een Europese ondernemingsraad en er dus relatief weinig behoefte is aan een conversie naar de IFRS voor deze categorie van ondernemingen.

6.4 Haalbaarheid van een conversie naar de ‘International Financial Reporting Standards’ voor de niet-beursgenoteerde bedrijven

De respondenten waren het allen eens dat het voor Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven haalbaar is om over te gaan naar de IFRS, zeker wat betreft de geconsolideerde jaarrekening. Een toepassing van de IFRS voor de enkelvoudige jaarrekening is moeilijker volgens hun en is zeker niet voor de nabije toekomst. Eveneens merkten ze wel op dat de haalbaarheid van een conversie naar de IFRS sterk afhangt van de grootte van de onderneming. Voor grote niet-beursgenoteerde ondernemingen is het zonder meer haalbaar. Voor de KMO's zonder beursnotering zullen de baten echter niet opwegen tegen de kosten volgens de geïnterviewde personen en zeker niet voor de nationaal georiënteerde bedrijven. Dit komt enerzijds doordat ze de kennis niet in huis hebben en anderzijds door het feit dat ze niet kunnen profiteren van de baten van de IFRS. De nieuwe internationale boekhoudstandaarden beogen efficiënt functionerende kapitaalmarkten met als gevolg dat de aandelenkoersen stijgen en de kapitaalkosten dalen. Deze positieve effecten zijn echter niet van toepassing voor de bedrijven zonder beursnotering. Voor de grotere ondernemingen die internationaal actief zijn is een conversie naar de IFRS wel haalbaar daar ze meer kunnen genieten van de voordelen van die de IFRS met zich meebrengen. Zo zullen alle dochterfilialen bijvoorbeeld dezelfde grondslagen kunnen hanteren wat de consolidatie vergemakkelijkt. Daarnaast zullen de financiële staten beter begripbaar zijn voor externe belanghebbenden die zich in een ander land bevinden dan het land van oorsprong van de betreffende onderneming.

Meneer Jordaan is van mening dat de niet-beursgenoteerde ondernemingen zeker niet zitten te wachten op een verplichte implementatie van de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. Voor een beperkt aantal niet-beursgenoteerde bedrijven is een overgang naar de IFRS nuttig en haalbaar. De overgrote meerderheid van de niet-beursgenoteerde ondernemingen zijn echter niet gewillig om de IFRS toe te passen vanwege het feit dat deze boekhoudregelgeving te complex is zonder enige echte meerwaarde te kunnen garanderen, zegt Meneer Jordaan. Voor hun is het al moeilijk genoeg om een fiscale aangifte te zien en een jaarrekening die niet op elkaar aansluiten. Ze hebben ook geen behoefte aan alle extra informatie die de IFRS met zich meebrengen. Een ondernemer kent het reilen en zeilen van het bedrijf, een jaarrekening dient enkel en alleen als een bevestiging.

De meningen van de geïnterviewde personen ondersteunen in grote mate de cijfers uit tabel 4 alhoewel er toch nog een relatief groot aantal respondenten denkt dat de implementatie van de IFRS haalbaar is in kleinere bedrijven. Hier gaan de geïnterviewde personen duidelijk niet mee akkoord. Enkel België beschouwd in tabel 4, is het opvallend dat er 39% geen idee heeft omtrent de haalbaarheid van een implementatie van de IFRS in kleinere bedrijven. Dit zou erop kunnen wijzen dat een groot deel van de Belgische respondenten een gebrek aan kennis ter zake heeft. De geïnterviewde personen hebben echter wel allemaal kennis ter zake en hun visie is duidelijk. Zij zijn van mening dat de IFRS enkel haalbaar zijn voor de grotere niet-beursgenoteerde ondernemingen maar niet voor de KMO's.

6.5 IFRS-light

Tijdens de diepte-interviews werd eveneens gevraagd naar de visie omtrent een zogenaamde IFRS-light. Hieromtrent is er al veel te doen geweest. IFRS-light zou een afgezwakte versie zijn van de IFRS bestemd voor kleinere niet-beursgenoteerde bedrijven. In 2004 richtte de IASB een werkgroep op die belast werd met de ontwikkeling van zo'n versie. Een eerste exposure draft van de zogenaamde NPAE-standaarden is voorzien in het voorjaar van 2006. Daar deze eindverhandeling een neerslag maakt tot en met 2005 is er geen verdere

beschrijving van de NPAE-standaarden. Dat staat eigenlijk ook niet centraal in deze einverhandeling. De vraag die werd gesteld aan de respondenten was of zo'n IFRS-light, waarin de NPAE-standaarden worden opgenomen, een kans heeft op slagen en een meerwaarde kan leveren voor kleinere niet-beursgenoteerde bedrijven. Over het algemeen wordt er behouden gereageerd op een eventuele invoering van IFRS-light. Enkel Meneer Vergoossen was duidelijk geen voorstander van zo'n versie. Hij ziet er geen meerwaarde in voor deze bedrijven en vindt dat men gewoon de Europese richtlijnen, zoals ze nu bestaan, moet blijven toepassen. Meneer Vergoossen spreekt hier dan wel specifiek voor de KMO's zonder beursnotering.

De andere geïnterviewde personen waren geen tegenstander van zo'n versie, maar hadden wel hun bedenkingen. Alle vier vonden ze het goed dat er naar een specifieke groep wordt gekeken waarvoor men dan aparte regels gaat uitwerken. Ze waren wel duidelijk over het feit dat zo'n IFRS-light zeker geen samenvatting mag zijn van de IFRS. IFRS-light zou ontwikkeld moeten worden vanuit een ander raamwerk, een andere conceptuele gedachte. Wanneer dit niet het geval is en de versie wordt uitgewerkt vanuit het bestaande raamwerk voor de IFRS, dan zien ook zij geen heil in zo'n IFRS-light. Mevrouw Weets wijst erop dat zo'n IFRS-light zeker zijn nut zal kunnen bewijzen aangezien het een kleinere stap is en men daardoor makkelijker een eventuele overgang naar de IFRS kan bewerkstelligen.

Meneer Jordaan geeft zo'n afgezwakte versie een kans wanneer men meer naar betrouwbaarheid toegaat i.p.v. relevantie zoals dat nu het geval is voor de IFRS. De NPAE-standaarden moeten m.a.w. betrouwbaarheid van de financiële staten als doel hebben. Zijn motivatie hierachter is de uiteindelijke gebruiker. Een minderheidsaandeelhouder wil iets relevants en heeft niks aan historische kosten want dat zegt niks over de actuele waarde van het bedrijf. Een belegger wil meer relevantie. Dit is volgens Meneer Jordaan echter niet het geval voor de gebruiker van de financiële staten van een niet-beursgenoteerde onderneming.

6.6 De gebruikers van de financiële staten van een onderneming

Alle geïnterviewde personen zijn het eens dat de uiteindelijke gebruiker van de financiële staten van een bedrijf een cruciale rol zal spelen bij de eventuele verplichting van de IFRS voor niet-beursgenoteerde ondernemingen. De gebruiker moet beslissen of er behoefte is aan de extra informatie die wordt bekomen door de toepassing van de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. Indien die gebruiker van mening is dat een jaarrekening opgesteld conform de IFRS helemaal geen meerwaarde oplevert, dan mag men zeker niet overgaan tot een bij wet verplichte toepassing van de IFRS voor niet-beursgenoteerde ondernemingen. Het is belangrijk dat de Europese Gemeenschap en eveneens de IASB hierover nadenken en geen overhaaste beslissing nemen. In de IFRS worden wel tien verschillende categorieën van gebruikers onderscheiden, maar daar gaat men ervan uit dat de behoeften van de belegger de behoeften van de andere categorieën wel dekken. Volgens Meneer Jordaan is dat zeker niet het geval en daarom is het belangrijk dat wanneer men een IFRS-light ontwerpt of een andere unifrome richtlijn voor de Europese niet-beursgenoteerde bedrijven, men uitgaat van de uiteindelijke gebruiker van de jaarrekening. Men moet kijken naar de behoeften van de gebruikers en deze zijn verschillend tussen beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen.

6.6.1 Niet-beursgenoteerde ondernemingen

Bedrijven zonder een beursnotering doen geen beroep op publiek vermogen en hebben logischerwijs geen minderheidsaandeelhouders. Ze kunnen wel aandeelhouders hebben maar dit zijn dan meestal personen die een functie uitvoeren binnen de onderneming. Vandaar dat niet-beursgenoteerde bedrijven minder nut zullen ondervinden aan de IFRS, aldus Meneer Vergoossen. De nieuwe internationale boekhoudregelgeving heeft als objectief om de minderheidsaandeelhouders zoveel mogelijk relevante informatie te bezorgen zodat deze goed gefundeerde economische beslissingen kunnen nemen op basis van de financiële staten. Belanghebbenden van niet-beursgenoteerde bedrijven zullen misschien gebruik maken van de informatie verstrekt op basis van de IFRS, ze kunnen dat misschien zelfs eisen, maar zo'n

evolutie acht Meneer Vergoossen weinig reëel in de nabije toekomst. Het is te vergelijken met de situatie van de banken als kredietverstrekker. Ook zij kunnen gaan eisen van niet-beursgenoteerde ondernemingen dat ze informatie verstrekken op basis van de IFRS, maar zo'n eis verwachten de geïnterviewde personen nog niet in de nabije toekomst en nog minder snel van andere belanghebbenden van een niet-beursgenoteerd bedrijf.

De gebruikers van de financiële staten van een onderneming zonder notering zijn de klanten, de leveranciers, het personeel, het management, de banken en eventueel andere kredietverstrekkers. Dit draagvlak is uniform voor zowel de beursgenoteerde als de niet-beursgenoteerde bedrijven. Het draagvlak is enkel fundamenteel verschillend m.b.t. de minderheidsaandeelhouders. De IFRS hebben efficiëntere en meer liquide kapitaalmarkten als doel. Maar wanneer niet-beursgenoteerde ondernemingen de IFRS gaan implementeren, zal hun kapitaalmarkt niet meer liquide worden volgens Meneer Pazen. Hier ziet hij dus geen motivatie in om de nieuwe internationale boekhoudregelgeving eventueel in te roepen voor niet-beursgenoteerde bedrijven.

6.6.2 Relatie tussen belanghebbende en onderneming

Meneer Coppenjans deelt bovenstaande mening en voegt er nog aan toe dat de belanghebbenden van niet-beursgenoteerde bedrijven, en dus de gebruikers van de financiële staten, vooral gericht zijn op hun lokale, gekende omgeving. Daardoor zullen ze minder behoefte hebben aan alle extra informatie die de IFRS opleveren. Bovendien is de band tussen de belanghebbende en een beursgenoteerd bedrijf verschillend met die van een niet-beursgenoteerd bedrijf. Een belanghebbende van een onderneming zonder beursnotering weet wat er gaande is binnen het bedrijf, terwijl een externe belanghebbende van een beursgenoteerde onderneming zijn economische beslissingen moet nemen a.d.h.v. de financiële staten. Natuurlijk zijn er bij de bedrijven zonder notering eveneens externe belanghebbenden die eventueel nut kunnen hebben aan een implementatie van de IFRS. Maar Meneer Coppenjans verwacht, net als de andere geïnterviewden, niet dat zij in de nabije toekomst informatie op basis van de IFRS zullen gaan verlangen.

Mevrouw Weets gaat hier volledig mee akkoord. Ze wijst erop dat het niet zozeer gaat om het feit of een onderneming al dan niet beursgenoteerd is, maar eerder om de afstand tussen het management en de belanghebbenden. Wanneer een belanghebbende veel contact heeft met een bedrijf, of zelfs binnen het bedrijf zit, dan heeft deze niks aan de IFRS en zal het hem of haar ook niet uitmaken of de onderneming zijn jaarrekening opstelt volgens de nieuwe internationale boekhoudregelgeving.

6.7 Beweegredenen van een niet-beursgenoteerde onderneming

Zoals reeds eerder in deze eindverhandeling werd vermeld, zijn enkel de beursgenoteerde bedrijven vanaf 2006 verplicht hun geconsolideerde jaarrekening te publiceren op basis van de IFRS. De overheden van de verschillende Europese landen zijn echter vrij om te bepalen of ook de niet-beursgenoteerde ondernemingen beroep mogen doen op de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. De Belgische overheid heeft geopteerd om niet-beursgenoteerde vennootschappen toe te staan hun geconsolideerde jaarrekeningen te publiceren conform de IFRS, zonder ze daartoe te verplichten. Voor die bedrijven die hun geconsolideerde jaarrekening, al dan niet verplicht, volgens de IFRS opstelt, betekent dit dubbel werk. Voor de Belgische statutaire en fiscale regelgeving moeten die ondernemingen hun enkelvoudige jaarrekening immers nog steeds in overeenstemming met de Belgische boekhoudregels opstellen. Hieronder zullen verschillende beweegredenen worden weergegeven die een niet-beursgenoteerde onderneming toch heeft doen beslissen om op vrijwillige basis de IFRS te implementeren.

6.7.1 Kostenreductie van het financiële apparaat

Eén van de voordelen van de IFRS is een kostenreductie van het financiële apparaat die enerzijds ontstaat vanwege de goedkopere kapitaalmarkten en anderzijds vanwege de

goedkopere boekhoudkundige operaties bij bijvoorbeeld een internationaal opererend concern. Onder de oude situatie moeten al die dochterondernemingen aan de lokale eisen voldoen. Om dan tot de geconsolideerde jaarrekening te komen, moeten alle jaarrekeningen van de dochterondernemingen omgezet worden naar de regelgeving die de moedermaatschappij hanteert. De geïnterviewde personen merken wel op dat de kostenreductie van het financiële apparaat, met name de goedkopere kapitaalmarkten, een veronderstelling is en dat de toekomst zal moeten uitwijzen of dit in de realiteit ook echt het geval gaat zijn.

Daarnaast wijzen de respondenten nog op het feit dat de invoering van de IFRS in eerste instantie zal leiden tot een kostenstijging en later eventueel in een kostenreductie kan resulteren. Bovendien zal een onderneming moeten blijven investeren in de nieuwe internationale boekhoudregelgeving daar het om een dynamische regelgeving gaat en niet langer om een statische. Daarom is Mevrouw Weets er niet van overtuigd dat het hier om een zogenaamde éénmalige conversiekost gaat. Die conversie heeft natuurlijk kosten veroorzaakt, maar het op punt houden en de onstabiele van de IFRS zullen ook nog kosten veroorzaken.

6.7.1.1 Niet-beursgenoteerde ondernemingen

Volgens de geïnterviewde personen bestaan er twee factoren die een invloed hebben op de eventuele kostenreductie van het financiële apparaat veroorzaakt door de implementatie van de IFRS. Enerzijds is dat de interne kennis omtrent deze nieuwe regelgeving en anderzijds de bestaande financiële structuur binnen een onderneming.

Wat betreft de kennis van de IFRS zijn de respondenten vrij duidelijk. De kennis van de IFRS bij niet-beursgenoteerde ondernemingen en zelfs bij bedrijven met een beursnotering is nog steeds vrij laag. Deze kennis zal doorheen de jaren natuurlijk toenemen, maar het blijft een feit dat die bij niet-beursgenoteerde ondernemingen voorlopig nog een hele tijd lager zal blijven aangezien ze nog niet bij wet verplicht zijn de IFRS toe te passen. Het gevolg van

deze beperkte kennis resulteert in grotere externe kosten aangezien de onderneming advies zal moeten inwinnen om een succesvolle conversie te bewerkstelligen.

Naast de kennis terzake zal eveneens de bestaande financiële structuur een belangrijke impact hebben op de eventuele kostenreductie. Indien een bedrijf een slechte interne financiële structuur heeft voor de financiële rapportering, dan zal men een soort van financial reengineering moeten doen waarbij alles in vraag moet gesteld worden. Het is logisch dat dit veel kosten met zich zal meebrengen en de eventuele kostenreductie dus negatief zal beïnvloeden. Volgens Meneer Pazen is het dus de vraag in welke mate een bedrijf de IFRS kan koppelen aan de bestaande financiële rapporteringsstructuur. Het hangt niet zozeer van de grootte van een onderneming af, maar vooral van de kwaliteit van de financiële rapporteringstructuur. Wel werd er opgemerkt dat deze bij kleinere niet-beursgenoteerde ondernemingen in het algemeen lager is t.o.v. grote niet-beursgenoteerde ondernemingen.

6.7.2 Benchmarking

Het vergelijken van beursgenoteerde bedrijven die de IFRS gebruiken en niet-beursgenoteerde bedrijven die de IFRS niet toepassen zal steeds moeilijker worden volgens de geïnterviewde personen daar de verschillen steeds groter worden. Dit zal zeker het geval zijn voor België vanwege de fiscale getintheid. De IASB gaat nu al heel snel vooruit t.o.v. de andere regelgevende instanties inzake de boekhoudregelgeving waardoor het gat groter wordt en de vergelijkbaarheid kleiner. Voor externe belanghebbenden die nog geen kennis hebben van de IFRS zal het onmogelijk worden om nog een vergelijking te maken tussen de cijfers van een beursgenoteerde onderneming gebaseerd op de IFRS en die van een niet-beursgenoteerd bedrijf die de nieuwe internationale boekhoudregelgeving niet toepast denkt Meneer Jordaan.

Meneer Pazen relativeert het vergelijken van cijfers enigszins. Hij gaat wel akkoord met bovenstaande visie maar wijst er eveneens op dat wanneer de Belgische boekhoudwetgeving goed wordt toegepast, er weinig verschil zal zijn tussen een operationeel resultaat bekomen

a.d.h.v. de Belgische boekhoudregelgeving en een operationeel resultaat bekomen op basis van de IFRS.

Tot slot vragen Meneer Vergoossen en Meneer Coppenjans zich af waarom er een vergelijking nodig is tussen een beursgenoteerd en een niet-beursgenoteerd bedrijf. Volgens hen zal zo'n vergelijking zich enkel en alleen opdringen wanneer het gaat om rechtstreekse concurrenten en dan praat men over de grote niet-beursgenoteerde ondernemingen. De KMO's zonder beursnotering hebben hun eigen nichemarkt en hebben geen nood aan zo'n vergelijking.

6.7.3 Internationale activiteiten

Internationale activiteiten hebben zowel betrekking op overeenkomsten gesloten met een internationaal cliënteel of internationale leveranciers als internationale overnames. Indien een niet-beursgenoteerde onderneming veel internationale activiteiten heeft en een internationaal opererend concern is, dan kunnen de IFRS zeker en vast een meerwaarde opleveren. Maar zoals eerder vermeld in dit hoofdstuk, is de internationale bedrijvigheid van de Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven eerder beperkt volgens de geïnterviewde personen. Dit betekent dat de eventuele meerwaarde dankzij de implementatie van de IFRS relatief klein zal zijn.

6.7.4 Grootte van de niet-beursgenoteerde onderneming

De grootte van een niet-beursgenoteerde onderneming speelt zeker een rol wanneer men overweegt om eventueel op vrijwillige basis de IFRS te implementeren. De respondenten zijn unaniem akkoord dat kleinere niet-beursgenoteerde bedrijven minder snel geneigd zijn om de conversie uit te voeren dan de grote ondernemingen zonder beursnotering. Niet alleen vanwege de zware kosten die zo'n invoering van de IFRS met zich meebrengt, maar ook door het feit dat ze gewoon minder meerwaarde hebben aan zo'n conversie en de kennis er vaak niet voor in huis hebben. Een eventuele toekomstige beursgang kan wel een reden zijn voor

een kleinere niet-beursgenoteerde onderneming om toch over te stappen op de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. Hier werd echter weer door de respondenten opgemerkt dat er relatief weinig kleine niet-beursgenoteerde bedrijven zijn met een geconsolideerde jaarrekening. Onrechtstreeks bestaat dus ook hier een positief verband tussen de invoering van de IFRS en de grootte van een niet-beursgenoteerde onderneming.

6.7.5 Externe afhankelijkheid

Tot slot zal, volgens de geïnterviewde personen, eveneens de mate waarin een niet-beursgenoteerd bedrijf afhankelijk is van externen een invloed hebben op een eventuele conversie naar de IFRS. Des te meer de onderneming afhankelijk is van externen, des te meer zekerheden deze externen kunnen verlangen. Eén van die zekerheden kan zijn dat het bedrijf zijn jaarrekening opstelt volgens de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. Dit is natuurlijk allemaal zeer subjectief daar iedere externe andere zekerheden kan verlangen en niet dezelfde waarde hecht aan een bepaalde zekerheid. Daarnaast mag er niet over het hoofd gezien worden dat kleinere niet-beursgenoteerde ondernemingen niet houden van externe afhankelijkheid. Zij doen er alles aan om deze externe afhankelijkheid te weren en zo autonoom mogelijk te blijven.

6.8 Fair value

De meningen omtrent fair value als waarderingsmethode zijn verdeeld onder de respondenten. Enkel Meneer Vergoossen is een uitgesproken voorstander van fair value op voorwaarde dat het op een betrouwbare manier kan worden toegepast. Dat is echter het probleem aangezien er nog steeds enige subjectiviteit mogelijk is op het vlak van deze waarderingsmethode en er niet voor alle elementen een voldoende grote markt bestaat. Tot op heden is fair value onvoldoende uitgekristalliseerd. Zo kunnen er volgens Meneer Jordaan nog steeds verschillende fair values bestaan afhankelijk van de gebruikte verdisconteringsvoet, de

gebruikte kasstromen, Dit zou dan weer eens tot een vertekend beeld kunnen leiden en dus niet tot de beoogde transparantie en uniformiteit. De gebruiker van de jaarrekening zal denken dat deze objectief en uniform is, maar weet niet dat er nog enige subjectiviteit aanwezig is. Een bedrijf zal bij de keuze van de verschillende variabelen om tot een fair value te komen, de meest voordelige gaan kiezen zodat er geen objectiviteit is. Dit hoeft niet erg te zijn volgens Meneer Jordaan, maar het risico bestaat wel dat het dat wel is. Daarom stelt Meneer Vergoossen voor dat de onderneming voldoende verduidelijkt van welke veronderstellingen men is uitgegaan om de fair value te bepalen. Zo kan de gebruiker van de jaarrekening zelf bepalen of hij daar al dan niet mee akkoord gaat.

Meneer Jordaan en Mevrouw Weets zijn geen echte voorstanders van fair value. Meneer Jordaan denkt dat fair value wel een eventuele meerwaarde kan betekenen, maar dan enkel voor beursgenoteerde bedrijven. Voor deze categorie van ondernemingen zegt fair value veel meer dan de historische kostprijs. Voor niet-beursgenoteerde bedrijven is het eerder van belang dat men betrouwbaarheid van de jaarrekening beoogt i.p.v. relevantie aangezien de gebruikers van dergelijke jaarrekeningen daar niet zozeer behoefte aan hebben. Om deze betrouwbaarheid te bekomen kan men volgens Meneer Jordaan beter de historische kostprijs als waarderingsmethode toepassen. Bovendien vindt hij dat fair value te complex is en te ver gaat voor niet-beursgenoteerde bedrijven, zeker voor de kleinere.

Hoofdstuk 7: Besluit

De in het eerste hoofdstuk gestelde onderzoeksvraag luidde als volgt: “Zal de implementatie van de ‘International Financial Reporting Standards’ bij de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen resulteren in een duidelijke meerwaarde voor deze bedrijven?”. Uit zowel de literatuurstudie als het praktijkonderzoek blijkt deze eventuele meerwaarde hoofdzakelijk afhankelijk te zijn van drie factoren, namelijk de grootte van de niet-beursgenoteerde onderneming, de mate waarin het bedrijf internationaal actief is en de behoeften van de gebruikers van de financiële staten. Daarnaast spelen er nog een aantal kleinere factoren die een eventuele invloed kunnen hebben, maar niet van doorslaggevende aard zijn.

De grootte van de onderneming zonder beursnotering zal in grote mate bepalen of de implementatie van de IFRS al dan niet zal leiden tot een werkelijke meerwaarde voor een bedrijf. Het is gebleken dat kleine en middelgrote ondernemingen hoogstwaarschijnlijk geen meerwaarde zullen ondervinden van een conversie naar de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. Eventueel zouden ze van de voordelen van de IFRS kunnen genieten wanneer het bedrijf ofwel plant om in de toekomst naar de beurs te gaan ofwel zeer actief is op internationaal vlak. Indien echter geen van beide voorwaarden van toepassing is op de onderneming, dan zal een overgang naar de IFRS geen meerwaarde opleveren. Enerzijds wordt dat veroorzaakt doordat een niet-beursgenoteerde onderneming niet optimaal kan profiteren van alle voordelen die de toepassing van de IFRS biedt en anderzijds vanwege de grote kostenlast die zo’n overgang met zich meebrengt.

Naast bovengenoemde factoren speelt de mate waarin een niet-beursgenoteerde onderneming actief is op internationaal vlak ook een belangrijke rol voor de bepaling van een eventuele meerwaarde a.g.v. de invoering van de IFRS. Hieromtrent bestaat er wel enige tegenstrijdigheid tussen de literatuurstudie en het praktijkonderzoek. Uit de literatuurstudie blijkt dat de Belgische bedrijven zonder beursnotering uitgesproken actief zijn op internationaal gebied, hetzij door hun contact met klanten of leveranciers hetzij door hun productie- of verkoopentiteiten. Deze internationale bedrijvigheid kan verklaard worden door

het feit dat België een exportland is. Dit zou dus betekenen dat het merendeel van de Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven enig voordeel zou kunnen hebben bij de toepassing van de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. Het praktijkonderzoek wijst echter uit dat die internationale bedrijvigheid van de niet-beursgenoteerde ondernemingen enigszins gerelativeerd dient te worden. In dit onderzoek wordt opgemerkt dat de internationale activiteiten van de Belgische bedrijven zonder beursnotering zich voornamelijk beperken tot de traditionele markten binnen de Europese Unie. Doordat er reeds een Europese richtlijn van kracht is die de verschillen tussen deze landen op het gebied van de geconsolideerde jaarrekening grotendeels teniet doet, zullen de IFRS dus in mindere mate noodzakelijk zijn en geen echte meerwaarde opleveren. Natuurlijk zijn er ook Belgische niet-beursgenoteerde bedrijven die internationaal actief zijn buiten de Europese Unie of zich niet alleen beperken tot de traditionele markten. Voor deze bedrijven kan de nieuwe internationale boekhoudregelgeving wel een reële meerwaarde opleveren.

Naast de grootte van de niet-beursgenoteerde onderneming en de mate van internationale bedrijvigheid, zullen de gebruikers van de financiële staten eveneens een belangrijke factor vormen om te bepalen of de IFRS een meerwaarde kunnen opleveren voor een bedrijf zonder een beursnotering. Het onderzoek heeft uitgewezen dat de gebruikers van de financiële staten een cruciale rol zullen spelen. De nieuwe boekhoudregelgeving is in hoofdzaak opgesteld voor de externe investeerder, de minderheidsaandeelhouder. Men is er bij de uitwerking van de IFRS vanuit gegaan dat de behoeften van de externe investeerders de behoeften van de andere belanghebbenden wel zouden dekken. Maar zowel uit de literatuurstudie als het praktijkonderzoek is duidelijk naar voren gekomen dat de noden van jaarrekeninggebruikers verschillen van categorie tot categorie en dat deze verschillen bovendien negatief gecorreleerd zijn met de grootte van de onderneming. Hoe kleiner de onderneming, hoe sterker de verschillen tot uiting komen. Voor bepaalde grote niet-beursgenoteerde bedrijven zouden de IFRS dus nog van toepassing kunnen zijn, maar voor de kleine en middelgrote niet. Ofwel moet men vasthouden aan de huidige Europese richtlijnen, ofwel moet men de IFRS aanpassen aan de noden van de belanghebbenden bij deze categorieën van ondernemingen.

De relevantie van de nieuwe internationale boekhoudregelgeving wordt eveneens beïnvloed door een reeks van andere factoren die echter van minder doorslaggevende aard zijn. Eén daarvan is de financiering van de niet-beursgenoteerde onderneming. Het onderzoek heeft uitgewezen dat wanneer niet-beursgenoteerde ondernemingen beroep doen op extern vermogen, ze meestal financiers zoeken die zich weinig in het beleid mengen tenzij men een nieuwe aandeelhouder aantrekt natuurlijk. Anders gaat het meestal om kredietverschaffers die zich niet mengen in het beleid, maar gewoon enkele zekerheden vragen. De aard van zo'n zekerheden verschilt natuurlijk van kredietverschaffer tot kredietverschaffer, maar meestal gaat het om financiële zekerheden en niet zozeer om de toepassing van een welbepaalde boekhoudregelgeving.

Betreffende de kredietverlening door banken en de invloed van de toepassing van de IFRS bestaat er enige onenigheid. Uit de literatuurstudie blijkt dat niet-beursgenoteerde bedrijven, wanneer ze beroep doen op extern vermogen, allereerst banken aanspreken. Het praktijkonderzoek heeft echter niet tot een éénduidige vaststelling geleid betreffende de impact van de IFRS op de relatie tussen de bank en de Belgische niet-beursgenoteerde onderneming. Het zou kunnen dat banken vanaf 2007, wanneer ze verplicht zijn de IFRS toe te passen, ook van hun klanten gaan verlangen om deze nieuwe boekhoudregelgeving toe te passen. Maar hieromtrent bestaat weinig duidelijkheid en het lijkt weinig reëel volgens de meeste, daar er dan misschien bepaalde banken op zullen inspelen door geen IFRS-toepassing te verlangen waardoor klanten geneigd kunnen zijn om over te stappen naar een andere bank. Het blijft natuurlijk een veronderstelling die al dan niet zal worden bevestigd in de toekomst. Maar verwacht mag worden dat de banken op korte termijn nog niet zullen gaan verlangen van hun klanten om IFRS-cijfers voor te leggen.

Daarnaast zijn er nog de ratings toegekend door gespecialiseerde bureaus. Zo'n rating geeft de kredietwaardigheid van een onderneming weer. Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat banken meer belang hechten aan zo'n rating dan aan de toepassing van de nieuwe internationale boekhoudregelgeving. De mogelijkheid bestaat wel dat de implementatie van de IFRS een invloed heeft op die rating vanwege de transparantie en vergelijkbaarheid maar dit is nog niet met zekerheid vastgesteld en blijft dus een open vraag. Net zoals de vraag of de

toepassing van de IFRS een impact heeft op de prijszetting van kredieten door banken. Uit de voorgaande en deze paragraaf blijkt duidelijk dat er nog heel wat onzekerheden zijn omtrent de invloed van de IFRS en de kredietverlening door de banksector.

De kostenreductie van het financiële apparaat heeft eveneens een weerslag op een eventuele meerwaarde van de IFRS voor niet-beursgenoteerde bedrijven. De kostenreductie uit zich op twee manieren, enerzijds via de goedkopere kapitaalmarkten en anderzijds via de goedkopere boekhoudkundige operaties bij bijvoorbeeld een internationaal opererend concern. Van de goedkopere kapitaalmarkten kan een onderneming zonder een beursnotering al niet profiteren. De goedkopere boekhoudkundige operaties zijn wel van toepassing op de niet-beursgenoteerde ondernemingen, maar dan wel op de internationale en dus vaak de grotere niet-beursgenoteerde bedrijven. Dus ook via de kostenreductie van het financiële apparaat beïnvloeden grootte en internationale bedrijvigheid, wel onrechtstreeks, de eventuele meerwaarde van de IFRS voor de bedrijven zonder een beursnotering. Bovendien zullen de niet-beursgenoteerde bedrijven advies moeten inwinnen vanwege de geringe kennis betreffende de nieuwe internationale boekhoudregelgeving wat resulteert in een extra kost.

Wanneer een niet-beursgenoteerde onderneming voornamelijk de strijd moet aangaan met beursgenoteerde bedrijven die de IFRS toepassen, dan zou een conversie naar deze nieuwe boekhoudregelgeving wel enige meerwaarde kunnen opleveren. Het zal sowieso moeilijker worden om financiële staten opgesteld volgens de Belgische regelgeving en de IFRS met elkaar te vergelijken. Wil men dat kunnen dan moet men een goede kennis hebben van beide boekhoudregelgevingen en ook nog eens van de sector waarin de bedrijven opereren. Het praktijkonderzoek heeft de noodzaak van zo'n vergelijking echter in vraag gesteld. Een beursgenoteerde en een niet-beursgenoteerde onderneming bedienen in het algemeen verschillende markten en hebben geen behoefte aan zo'n vergelijking. Het zal enkel voor de grote niet-beursgenoteerde bedrijven, die concurreren met de beursgenoteerde, interessant zijn om een vergelijking inzake de financiële staten te kunnen maken. De middelgrote en de kleinere niet-beursgenoteerde bedrijven hebben geen nood aan zo'n vergelijking.

Wat betreft de haalbaarheid van een conversie naar de nieuwe internationale boekhoudregelgeving waren de resultaten uit de literatuurstudie en het praktijkonderzoek vrij consistent. Een implementatie van de IFRS bij niet-beursgenoteerde bedrijven is haalbaar voor de geconsolideerde jaarrekening maar is wel afhankelijk van de grootte van het bedrijf. Kleine niet-beursgenoteerde ondernemingen zullen geen succesvolle conversie kunnen bereiken vanwege het gebrek aan kennis. Wat betreft de toepassing van de IFRS op de enkelvoudige jaarrekening is de conclusie duidelijk. Dit zal slechts mogelijk zijn wanneer de fiscale verschillen worden weggewerkt alsook de fiscale getintheid van de enkelvoudige jaarrekening.

Uiteindelijk zal het van bedrijf tot bedrijf verschillen of een implementatie van de IFRS al dan niet resulteert in een meerwaarde voor het bedrijf. Maar voor kleine en middelgrote niet-beursgenoteerde onderneming zal een conversie weinig tot geen meerwaarde opleveren. Voor deze categorie zou men best kunnen vasthouden aan de bestaande Europese richtlijnen. Grote bedrijven zonder een beursnotering kunnen wel een meerwaarde ondervinden aan de toepassing van de IFRS, maar dit zal grotendeels bepaald worden door hun internationale bedrijvigheid en de uiteindelijk gebruikers van de financiële staten. Men moet kijken naar het doel en de gebruikers van de jaarrekening en hierop zou men de boekhoudregelgeving moeten afstemmen. In de ideale situatie zou marktwerking bepalen of de IFRS al dan niet noodzakelijk zijn voor niet-beursgenoteerde ondernemingen en of de toepassing ervan een meerwaarde zou kunnen betekenen. Dit is echter onmogelijk waardoor de Europese Gemeenschap een weloverwogen beslissing zal moeten nemen inzake de toepassing van de IFRS bij niet-beursgenoteerde ondernemingen.

Lijst van geraadpleegde bronnen

Geraadpleegde boeken en syllabussen

Aerts, W., *Fair value accounting: concepten, meetproces en voorkomen*, Leuven – Apeldoorn, 2002.

Broeckmans, J., *Methoden van onderzoek en rapportering*, syllabus, Diepenbeek, academiejaar 2002-2003.

Dierinck, L., *determinanten van het conversieproces naar IFRS: een enquête*, 2004, Leuven.

Epstein, B. J., *IFRS: Interpretation and Application of International Accounting and Reporting Standards*, Hoboken, New Jersey, 2005.

Hoogendoorn, M., *het belang van de jaarrekening*, Schoonhoven, 1993.

Jorissen, A., Lybaert, N., Reyns, C. en Vanneste, J., *Financial Accounting*, Brussel, 2004.

Reyns, C., Jorissen, A., Vanneste, J., *Financial Accounting*, Antwerpen, 1998.

Schumesch, P., Dams, E., Vermoesen, R., *A comparative study of Belgian Accounting Principles and International Accounting Standards*, Sint-Stevens-Woluwe, 1999.

Viaene, V., *Verschillen in informatiewaarde tussen IFRS en US GAAP in Europa*, Leuven, 2005.

Geraadpleegde tijdschriften en publicaties

Admatie, A. en Pfeleiderer, P., *forcing firms to talk: financial disclosure regulation and externalities*, *Review of financial studies*, volume 13 (2000), pagina 457-519.

Bont, W., *Waarom IFRS en voor wie is het bedoeld?*, VPSO BV onafhankelijke vakspecialisten, management kennisbank, Amsterdam, 2005.

Bradbury, M. en Heppleston, C., *Fair value accounting*, *Chartered Accountants Journal*, february 2001, pagina 63-64.

Commissie voor Boekhoudkundige Normen, *Consolidatiedocument inzake de toepassing van de IAS verordening en de convergentie van het Belgisch jaarrekeningrecht met de IAS*, Brussel, 2003.

Damant, D., *IAS: the irresistible force*, *Accountancy magazine*, 2000, pagina 97.

den Ouden, G.J., *Wat zien gebruikers aan effecten van IFRS*, *maandblad voor accountancy en bedrijfskunde*, jaargang 79 (2005), nummer 1/2, januari/februari.

Diamond, D. en Verrechia, R., *Disclosure, liquidity and the cost of capital*, *journal of finance*, volume 46 (1991), pagina 1325-1359.

El-Gazzar M., Philip M. en Jacob R., *An empirical investigation of multinational firms' compliance with IAS*, *the international journal of accounting*, volume 34 (1999), nummer 2, pagina 240-242.

Ernst & Young, *the practical guide to applying IAS in Belgium*, Diegem, 2001.

Ernst & Young, *IFRS voor iedereen of alleen voor de elite?*, Brussel, 2005.

Europese Commissie, *Onderzoek naar de conformiteit tussen IAS 1 tot en met 41 en de Europese jaarrekeningrichtlijnen*, 2001.

Financiële Dagblad, *analist wil zicht op gevolg nieuwe boekhoudregels*, Amsterdam, 23 januari 2004.

Guenther, D. en Hussein, M., *Accounting standards and national tax laws: the IASC and the ban on LIFO*, Journal of Accounting and Public Policy, volume 14 (1995), nummer 2, pagina 115-141.

Hussey, J. en Hussey, R., *the survivors: private companies' progress since the recession*, 1997. In Joshi, P. en Ramadhan, S., *the adaption of internal accounting standards by small and closely held companies: evidence from Bahrei*, the international journal of accounting, nummer 37 (2002), pagina 429-440.

Kamp, B. en Blommaert, J., *De gevolgen van IFRS*, Tijdschrift Administratie, nummer 10 (2005), pagina 12-14.

Koopmans, L., *Duidelijk of niet?*, De Accountant, jaargang 109 (2002), pagina 22-23.

Koopmans, L. en Vergoossen, R., *Europa moet IFRS goedkeuren*, de accountant, jaargang 110 (2004), nummer 11, pagina 14-17.

Kops, H., *Wie doet er in 2007 mee?*, bijlage van De Accountant, oktober (2003), p. 18-21.

Kops H., *BizWise: XBRL, de sleutel naar digitaal rapporteren*, 2003.

Lybaert N., Orens R., *Accountancy en bedrijfskunde; Hoe verwerkt de financiële analist de invoering van de IAS/IFRS-regelgeving? Een bevraging bij de sell-side analisten.*, Accountancy en Bedrijfskunde, jaargang 25 (2005), nummer 8, pagina 19-33.

Peel, M., *Room for manoeuvre*, Financial Times, 22 november 2001.

Pricewaterhouse Coopers, *Making the change to International Financial Reporting Standards*, Sint-Stevens-Woluwe, 2002¹.

Pricewaterhouse Coopers, *World Watch: governance and corporate reporting*, Sint-Stevens-Woluwe, 2002², pagina 26-27.

Pricewaterhouse Coopers, *Making the change to International Financial Reporting Standards*, Sint-Stevens-Woluwe, 2002³.

Pricewaterhouse Coopers, *Europe and IFRS: Your questions answered*, Sint-Stevens-Woluwe, 2002⁴.

Pricewaterhouse Coopers, *IFRS: basis of preparation*, Sint-Stevens-Woluwe, 2004.

Rothuizen, W., *IAS-light?*, De accountant, jaargang 110 (2004), nummer 9, pagina 48-50.

Schouten, R. P., *IFRS en de impact op de systeemomgeving*, Kluwer financieel management, 2005.

Stempniewsky, Y., *Het kader voor de voorbereiding en de voorstelling van de financiële staten volgens de IAS-normen*, Accountancy & tax, nummer 1 (2002), pagina 26-31.

Struys, E. en Vandenabeele, K., *onverschilligheid troef bij KMO's over toepassen IFRS*, Robert Half International, Antwerpen, 2005.

Suijs, J. en Marra, T., *De invloed van IFRS op een beursgang in de Europese Unie*, Maandblad voor Accountancy en bedrijfseconomie, jaargang 78 (2004), nummer 5.

Thijssen, V., *Bazel II beperkt financierbaarheid ondernemingen*, De Accountant, jaargang 110 (2003), nummer 4, pagina 44-46.

Vansteeland, K., *IFRS illustreert relativiteit van het begrip winst*, De Tijd, Antwerpen, 2005.

Van Rietschoten, P., *Vreemd geld*, De Accountant, jaargang 110 (2004), nummer 8.

Van Rietschoten, P., *meer kosten dan baten*, De Accountant, jaargang 111 (2005), nummer 8.

Vergoossen, R., *Geen revolutie maar evolutie*, bijlage van De Accountant, Oktober (2003), pagina 4-6.

Verwijmeren, P. en Rosellón, M. A., *De invloed van IFRS op de bedrijfsinvoering*, Finance & Control, december (2005).

Weets, V., *de normen van het IASB: een algemene inleiding*, Accountancy & bedrijfskunde, jaargang 21 (2001), nummer 9, pagina 3-8.

Weets, V., *Soficom IFRS training session*, Diegem, 2004.

Wilson, A., *Europe and the big picture*, Accountancy Magazine, 2002, pagina 94.

Wetteksten

EG-richtlijn: diensten op het gebied van beleggingen in effecten (93/22/EEC)

EG-richtlijn: prospectus bij openbare aanbiedingen van effecten (89/298/EEC)

EG-verordening nr. 1606/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 19 juli 2002 betreffende de toepassing van de internationale standaarden voor jaarrekeningen

KB 30 januari 2001, tot uitvoering van het wetboek van vennootschappen

vierde richtlijn: richtlijn 78/660/EEG

zevende richtlijn: richtlijn 83/349/EEG

Websites

<http://www.roberthalf.be> (03/04/2006)

<http://nl.wikipedia.org> (10/12/2005)

<http://www.iasplus.com> (24/11/2005)

<http://www.accountview.nl> (20/04/2006)

<http://www.accountancynieuws.nl> (20/02/2006)

<http://www.iasb.org> (24/11/2005)

<http://www.cbfa.be> (25/04/2006)

<http://www.statbel.fgov.be> (25/04/2006)

<http://www.nbb.be> (25/04/2006)

<http://euro.fgov.be> (22/06/2006)

Interviews

Coppenjans Alain, Brussel, 03/04/2006.

Pazen Steve, Antwerpen, 10/04/2006.

Weets Veronique, Diegem, 25/04/2006.

Jordaan Gert-Jan, Rotterdam, 26/05/2006.

Vergoossen Ruud, Maastricht, 28/04/2006.

Lijst van figuren

Figuur 1: De nieuwe onafhankelijke structuur van het IASB

Figuur 2: De toepassing van IAS/IFRS in Europa

Lijst van tabellen

Tabel 1: Demografie van de ondernemingen in België

Tabel 2: geconsolideerde jaarrekeningen

Tabel 3: Internationalisatiegraad Belgische ondernemingen

Tabel 4: IFRS en kleinere ondernemingen

Tabel 5: Implementatie van IFRS bij niet-beursgenoteerde ondernemingen

Tabel 6: Verduidelijking wijzigingen a.g.v. de invoering van de IFRS

Tabel 7: Impact invoering IFRS op gerapporteerde winst

Bijlagen

Bijlage 1: Gebruikte vragenlijst bij de diepte-interviews

Onderzoek naar impact IFRS bij beurs en niet-beursgenoteerde bedrijven

1. Onderscheid m.b.t. toepassing van de IFRS

1.1 Waaron wordt er een onderscheid gemaakt tussen beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde ondernemingen en is dit onderscheid gerechtvaardigd?

1.2 Is het niet beter een onderscheid te maken bedrijven die een publieke verantwoordelijkheid hebben en die er geen hebben?

1.3 Is het niet beter dat zowel de enkelvoudige als de geconsolideerde jaarrekening wordt opgesteld volgens IFRS?

1.4 Denkt u niet dat er een grotere onzekerheid zal ontstaan bij de belanghebbenden, en vooral de investeerders vanwege het bestaan van deze dubbele standaard en dat daardoor beursgenoteerde ondernemingen minder aantrekkelijk worden?

2. haalbaarheid en bereidheid

2.1 Is het haalbaar voor een niet-beursgenoteerd bedrijf om de IFRS te implementeren?

2.2 Wat kunnen de beweegredenen zijn voor een niet-beursgenoteerd bedrijf om over te schakelen op de IFRS? (concurrentie, imago, lagere bancaire kosten, ...)

2.3 Wat zullen de gevolgen zijn indien niet-beursgenoteerde bedrijven niet overschakelen op de nieuwe boekhoudstandaarden?

2.4 Zullen de niet-beursgenoteerde bedrijven impliciet gedwongen worden tot een conversie naar de IFRS?

2.5 De eis van segmentatie, kan een niet-beursgenoteerd bedrijf hieraan voldoen? Staan zo'n bedrijven niet te zwak op de markt om zo'n info vrij te geven?

3. gevolgen

3.1 Zal benchmarking met beursgenoteerde concurrenten onmogelijk worden indien men de geconsolideerde jaarrekening niet opstelt volgens IFRS?

3.2 Is het zo dat een implementatie van IFRS sowieso leidt tot een kostenreductie van het financiële apparaat of moet een onderneming eerst voldoen aan een aantal factoren?

3.3 Zullen de investeerders beursgenoteerde bedrijven niet minder aantrekkelijk gaan vinden vanwege de volatielere resultaten met de daarop volgende reactie van de beurs?

3.4 Zal dit tijdelijk zijn totdat ze een nieuw referentiekader hebben ontwikkeld? Of zijn ze niet in staat om zoiets te ontwikkelen?

3.5 Is de beursgenoteerde onderneming in staat om al deze wijzigingen en verschillen te verduidelijken?

3.6 Wat denkt u over het fair value accounting?

4. Financiering

4.1 Is het zo dat niet-beursgenoteerde ondernemingen vooral beroep doen op interne financiering en kredieten toegestaan door banken en niet geneigd zijn om beroep te doen op participatiemaatschappijen en een openstelling van het kapitaal? Waarom is dit zo?

4.2 Al ze dan al beroep doen op externe financiering, zijn het dan niet meestal financierders die zich niet mengen in het beleid en geen nood hebben aan extra informatie die IFRS verwacht?

4.3 Zullen kredietverschaffers niet dezelfde transparantie en vergelijkbaarheid verlangen als degene die voorhanden is onder IFRS? Zullen ze zich bij het verlenen van een krediet en de prijszetting ervan niet laten leiden door het al dan niet toepassen van IFRS?

4.4 Zullen beursgenoteerde ondernemingen aantrekkelijker worden tov niet-beursgenoteerde bedrijven vanuit het standpunt van de kredietverschaffer daar ze gehouden zijn tot meer informatie te verspreiden?

4.5 Zal de financieringsvorm dmv publiek vermogen minder aantrekkelijk worden (vanwege de concurrentiegevoelige info die men dan moet vrijgeven)? Zal de financiering van een beursgenoteerd bedrijf maw meer en meer gaan gelijken op die van een niet-beursgenoteerde onderneming?

5. gebruikers van de jaarrekeningen

5.1 Is er wel een gemene deler van de behoeften van gebruikers van een jaarrekening?

5.2 Zijn de normen opgesteld door de IASB niet te veel gericht op externe gebruikers zodat ze voor niet-beursgenoteerde bedrijven minder hun nut kunnen bewijzen?

5.3 Verlangen de belanghebbenden van niet-beursgenoteerde bedrijven de extra voordelen van IFRS? Hebben ze daar nut aan?

6. Toekomst

6.1 Hoe ziet u de toekomst voor de niet-beursgenoteerde bedrijven? (Zullen ze zich allemaal aanpassen aan IFRS of slechts een deel?)

6.2 Is het toepassen van IFRS afhankelijk van een bepaald aantal factoren bij niet-beursgenoteerde ondernemingen? (internationalisatiegraad, grootte, ...)

6.3 Bent u voorstander van een IFRS-light voor ondernemingen zonder beursnotering?

6.4 Zal het dan juist niet complexer worden en zal men niet teruggrijpen naar de originele IFRS indien er geen oplossing komt?

7. Slotvraag

Zal het allemaal uiteindelijk niet uitdraaien op het maken van een kosten/batenanalyse door het niet-beursgenoteerde bedrijf zelf? En is het wel aan de IASB en de EC om te bepalen wie er al dan niet moet voldoen aan de IFRS?

Auteursrechterlijke overeenkomst

Opdat de Universiteit Hasselt uw eindverhandeling wereldwijd kan reproduceren, vertalen en distribueren is uw akkoord voor deze overeenkomst noodzakelijk. Gelieve de tijd te nemen om deze overeenkomst door te nemen en uw akkoord te verlenen.

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

De meerwaarde van de IAS/IFRS bij de Belgische niet-beursgenoteerde ondernemingen

Richting: **Handelsingenieur**

Jaar: **2006**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt houdt in dat ik/wij als auteur de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij kan reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

U bevestigt dat de eindverhandeling uw origineel werk is, en dat u het recht heeft om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. U verklaart tevens dat de eindverhandeling, naar uw weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

U verklaart tevens dat u voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen hebt verkregen zodat u deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal u als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze licentie

Ik ga akkoord,

Matthias HINDRIKS

Datum: